

8654

శ్రీ రస్తు.
శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము.

ఇది,

మ-రా-రా-శ్రీ, రాజా వెలుగోటిముద్దుకృష్ణ
యాచేం ద్రాకితంబుగఁ

దదాస్థానకవీం ద్రుండు నుభయభాషా
భూషణుండునగు,

విరుదరాజ - శేషాద్రిరాజకవిచే
వీరించుపబడి,

బి - శ్రీ, దేశభట్లజానకీ రామదోషజ్ఞునిచే
బరిష్కరింపఁబడి,

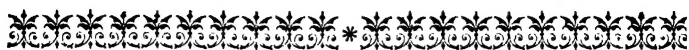
వేంకటగిరినగరీమండవంబగు,
శ్రీకాశీవిశ్వనాథమూద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపఁబడిప్రకటికృతంబయ్యె.

తే ౧—౯—౯౪.

కాపీరైట్.

శ్రీరస్తు

శ్రీమదాంధ్ర గ్రామారసంభవము.

శా || శ్రీమద్భీష్మసుతాక్షికజలసమాశ్రిష్టాష్ట్రంజై చేరినన్నీ
మోవిన్నలుపేమియన్నదరుణీ నీచూపుపైసోకఁగా । నీమా
డ్కిన్నలుపయ్యెఁజూడకయెముద్దిమ్మంచుసత్యస్ఫూత । ప్రేమం
జేసెడుకృష్ణుఁడేలుతఁగ్రృప స్థిముద్దుకృష్ణాధిపుఁ ॥ (౧)

ఉ || సీవుగిరిన్బరించినది నిక్కముగాదనితానుసవ్వఁగా ।
భావినివిశ్వసింపుమిఁకఁ బర్యవర్తయ్యుముఁదాల్తునంచుబ । లేచి
వనిజస్తనన్ద్రయముఁజేకొనఁబూనినకృష్ణమెచ్చియిం । పౌవగఁ
జూచుభీష్మతన యామణిముద్దులకృష్ణునేలుతఁ ॥ (౨)

చ || తనదు మొగంబుఁగాంచియది తామరసంబని యెంచి
వేడుక । న్గొనియచటన్తరందమునుగొబ్బునఁగోలెడునాసర్పం
కృతి । ధ్వనులనువచ్చుచున్నయళి పక్షికిబెగ్గిలిడాసిపార్వతీ ।
వనితగవుంగిలింపనగుభగుఁడుముద్దులకృష్ణుఁబ్రోచుతఁ ॥ (౩)

ఉ || ఏనవలా పదాంబుజము లింద్రపురంధ్రమనోమధువ్ర
తా । నూననిరంతరాలయత నొందియునెందునమంద హంస
క । ధ్యానముచేతనాసతికి భాగ్యగతులైలియంగఁ జేయునా ।
మానినిశారిగాచు గుణమండితుముద్దులకృష్ణభూవిభుఁ ॥ (౪)

చ || ఒనరంగమధురుండుననుకొనినాభిసరో రుహంబు
నం । దనయునిఁగాస్మజించెనది దండితనంబెయటంచు లోక
ము । ల్గునముననేస్మజించిశ్రుతి మార్గముఁదెల్పువిరించిన

ద్యశం । బునువిపులాయువిచ్చుతను ముద్దులకృష్ణనరేంద్రమా
లికి ॥ (౫)

చ॥ అరయఁగ నత్తయైన రమయాత్మ మనోహరుఁ బాసి
యంతఁడా । మరసమునన్వసించియుఁ దమస్వినినందవకాశహీ-
నత । న్గరముభ్రమించులోకమిదికజ్జమెయంచు నిజప్రియా
స్యపు । పగరమును బాయకుండువిధికాంతకృతీందుని వా-
గ్గిఁజేయుతఁ ॥ (౬)

సీ॥ వాల్మీకిసన్తునిఁగేల్తోడ్చి కొనియాడివ్యాసున కంజలిఁ
జేసికాళి । దాసునిమదిలోనఁదలఁచిమాఘునిపాద యుగము
నఁటఁగిమయూరుఁబొగడి । భారవిన్నగించి బాణసంభావించి
శ్రీహర్షసుకవికిఁజేతులొగ్గి । నన్న పార్థునిపాద నళినముల్లలపో-
సి తిక్కయజ్ఞనుగణుతించిరంగ । నాథునుతియించికడఁగి శ్రీ
నాథుఁగొలిచి । మూర్తిఁగీర్తిఁచిభీముసోమునిభజించి । య
నఘుమత్ప్రపితామహుననుపమానుఁ । దిరుపతికవీందుఁడై
యింతుఁబరమభక్తి ॥ (౭)

చ॥ కరమునశించెనీకలియుగంబునవ్యాకరణంబుగాననీ ।
వరిగిధరిత్రిమానవుల కయ్యది నేరుపు మంచు దేవత । ల్పారిఁ
బారివేడనొక్కతలఁబూనినరుండయినట్టిశేషునికా । హరితస
గోత్రమద్గురు దయానిధిశేషకవిభజించెదఁ ॥ (౮)

చ॥ నిరతమునన్న దున్గటికి నేనికులోద్భవు సత్యవధఁసు ।
న్మరసశిశామణిన్వినుతసారుని వేంకటరామరాయని । న్మరువడి
సన్నుతించికురువాడకులోత్తముజ్ఞానదాపకు । న్నిరుపమపు-
ణ్యురాఘవ మనీషివరుంజతుగున్భజించెదఁ ॥ (౯)

మ॥ అతులాలంకృతి భాసురాంగియు రసాయతాత్మయు
నాభవసం । గతయాకాంతను మండునట్టులనలం కారాధ్యము
న్నద్రసా । నిర్విముఖభావ సమంచితంబునగుమ ద్విఖ్యాతకా
వ్యంబుదు । ర్మతియొక్కండు తిరస్కరించినన రమ్యంబుదుగే
సత్కవులే ॥ (౧౦)

వ॥ అని యిష్టదేవతా వందనంబును సుకవి జనతాభినం
దనంబును గుకవినిందనంబునుంగావించి యేనొక్కకావ్యంబు
రిసికజనశ్రౌవ్యంబుగ విరచింపంబూని ॥

(ఉ) ఏకధనాంధ్రభాషరచి యిచ్చెదనంచునుమాటిమా
టిక । స్తోకముగాఁగనమ్మదము తోడుతనారయుచుండువేళను ।
శ్రీకలితుండురాజకుల సేవ్యుఁడు ముద్దులకృష్ణమేదినీ । నాకవి
భుండునన్నుఁగరు కామతిఁబిల్వఁగఁబంచియిట్లనె ॥ (౧౧)

ఉ॥ ఇంపుగమున్న మేముసెలవిచ్చినచోఁ గడునమ్మదంబు
నం । జంపువిరాటపర్వము వెసఁ దెలుఁగించితి వింకనేర్పదీ ।
పింపఁగుమారసంభవమువిజ్ఞులుమేలుభళీయనంగఁదె । నింపు
ముగోస్తనీరసముఁ గేరుమృదూక్తిమదంకితంబుగ ॥ (౧౨)

చ॥ అనిసుకవీంద్రదేయమున నఘమునైతగు తప్తులం
బువే । గనొసఁగిమత్కవిత్వమున ఖండగతిన్నతియింప నేను
నె । మృగమునహాషమందినిజ మందిరసీమకుఁజేరియప్పుడా ।
జనవిభునాజ్ఞనాకృతికి సత్కథయజ్ఞెనటంచునుబ్బిన ॥ (౧౩)

క॥ పాదలెడునాభాగ్యమునకు । హృదయముకడుపల్లవిం
పఁగృతినాథసద । భ్యదయమువర్ణ్యంబగుట । న్నొదలనె య
దానిఁజెప్ప మొనసితినేను ॥ (౧౪)

మ॥ ఘనరూపంబున నెందుఁగానఁ బడియె న్నంగామరంపం
బుశ్రీ । వనితాచ్ఛాంగులి కేసరంబులెపుడు నాభిసిల్లునెచ్చో
టన । స్తునిచేతో భసలమ్ములెందునని* శమ్ముంబొల్పునాకంజ
లో । చనుపాదాంబురు హంబుని న్వలమవం శమ్ముద్భవించె
నహి॥ (౧౫)

క॥ అలవెలమవంశపంక్తి॥ వెలయు న్వెలుగోటికులము
విశ్రుతలక్ష్మీ । కలితంబై పృథువిద్యా । లలితంబై సద్యశః కథా
మిళితంబై॥ (౧౬)

క॥ ఆసద్వృశాంబునిధి॥ శ్రీసర్వజ్ఞాంకుఁడైనసింగధరి
త్రీ॥ వాసవుఁడునిఖిలవిద్వదు । పాసితుఁ డుదయించెశీత భాను
నిపగిది॥ (౧౭)

ఉ॥ ఆలలనామనోజునిగు ణావళి నెన్నిక సేయమాదృశు॥
ల్పాలరికెట్లఁటన్న నలసంప్రముకజ్జల పాత్రముఁద్యుస । తా
లములెల్లలేఖనులు త్కౌతలమంతయుఁ బ్రతమబ్జినీ । పాలుఁడు
లేఖకుండయినఁ బౌరముఁబొందునటంచు నెంచెద॥ (౧౮)

వ॥ తదనంతరంబు క్రమక్రమంబుననమృతావంశంబునందు॥

(సీ) దారితారాతి కుమారేచ ధారుణీతల నాథుఁడేతేని
తాతతాత । హరిసన్ని భాటోపుఁడైనబంగారేచ ధాత్రీశుఁడే
రాజితండ్రితాత । మాధవపదభక్తి మహిత కుమారేచ ధరి
ణేంద్రుఁడేసామితండ్రితండ్రి । సుదతీ జనాసమాస్తుఁడు బంగ
రేచభూకాంతుఁడేయెకిమీనికన్నతండ్రి । యతఁడువెలుఁగొందు
నిఖిలదిగ్వితతివితత । మతిమదతులిత కృతీయమాన యశుఁ

డు । భరితసర్వజ్ఞు బిరుదవిభ్రాజమానుఁ । డిద్ధగుణశాలి శ్రీకు
మారేచహేళి ॥ (౧౯)

(సీ) గంభీరసరిదీశగభాస్థలజ్వల చౌర్యభిఖానివహంబు
నడచి । జంభభిద్ధోస్తంభ దంభోళిసంభృతోజ్జ్వంభితచ్చువు
లకుసిగ్గుగొల్పి । భవమహాఫాల సంభవలోల లోచనోద్భవ
వహ్ని కినిబరాభవమొనర్చి । ప్రళయవేలావేల భయకృత్కర
స్ఫురద్భానుచింబంబునుబరిహసించి । చెలగినిరతంబుసకలది
గ్వలయకలిత । మగుచునాత్మప్రతాపాగ్ని నెగడుచుండ । వె
లసేసియిలసర్వజ్ఞు బిరుదఘనుడు । హరినిభుండుకుమారేచధ
రోవిభుడు ॥ (౨౦)

ఉ ॥ ఆనరనేతగాంచెను బ్రియాంగనయైకడువన్నెకెక్కు
ల । శ్రీనరసాంబయందుబుధమిత్రులనూజితసచ్చరిత్రుల ।
న్యూనుతికర్తృపాత్రు లనపూర్వమనోహర గాత్రులన్ద్విష ।
తాననవీతిహోత్రులముదంబుననేడ్వరఁ బ్రేమపుత్రుల ॥ (౧)

సీ ॥ కలనైనననృతంబువలుకని రాజగోపాలకృష్ణక్షమా
పాలకుండు । భామినీజన పంచబాణుడై వర్తించు రామకృష్ణ
వసుంధరా విభుండు । క్షీతిపాలనాత్యంతచతురుడౌ శ్రీరంగ
మన్నారకృష్ణభూమండలపతి । రాజద్దివాకర తేజుడై వెలు
గొందు నవనీతకృష్ణభూనాయకుండు । నతులితత్యాగిముద్దు
కృష్ణావనీంద్రుఁ । డీడితగుణుండు వేంకటకృష్ణనృపతి । పర
మపుణ్యుండువేణుగోపాలకృష్ణ । వరుడుననంగనువారుర్వివ
రుసఁదగిరి ॥ (౨౨)

క ॥ అందైదవతనయుండై । కుంచేందుతుషారహీరకుం

డలిసమ్రా । ట్పందనఘనసారయశో । బృందుంచై వెలయు
ముద్దుకృష్ణేంద్రుడొగి ॥ (౨౩)

సీ ॥ తనతేజమునఁబ్రధ్నదంభోళి బాడబహరనయనాగ్ను
లనపహసించు । దనదానగరిమచే నినజకల్పకకామధేనుమే
ఘులకునునానగొల్పుఁ । దనరూపముననుగండఁజేంద్రనందన
నాసత్యసోముల నీసడించు । దనభుజంబునఁగకుబ్ధతికుండలి
నాథకమతాద్రి నాయకసమితిఁగేరు । నతఁడువిశ్వంభరా శత
క్రతుఁడువెలయు । దారితారాతికరవాలభైరవుండు । గాయ
గోవాళచలమర్తిగండబిరుద । శాలివెలుగోటి ముద్దుకృష్ణప్ర
భుండు ॥ (౨౪)

సీ ॥ తతమహాకాండకాండవ్యాపకోద్గండ పాండురసత్కి-
తిఁ మండలుండు । గంధరత్రిదివ వసుంధరాజాతాబ్జబంధు
సూనుత్యాగబంధురుండు । బ్రత్యథిఁగళగళద్రక్షపయఃపాన
సీనకాక్షేయాహిభీషణుండు । గమలాలయాసద్దక్మమలాఘ
తాత్మీయవిపులాయతారక్త వీక్షణుండు । జలధి వేలాపరీతి
ఘావలయనిలయ । రాజకోటిర రత్ననీరాజితాంఘ్రి । వెల
యుఁబ్రతిగండభైరవ బిరుదఘనుడు । శక్రవిభవుండు ముద్దు
కృష్ణప్రభుండు ॥ (౨౫)

చ ॥ అరయఁగశుభ్రతాభవ దహంకృతిమార్కొని స
ర్వలోకసుం । దరతరముద్దుకృష్ణ వసుధావరుకీర్తికినోడియా
నిశా । కరుణురమందు నానృపతి కజ్జలముద్ర వహించుచుం
డఁబా । మరులువచింతురానలుపు మట్టియునిట్టియునంచువె
ఱులై ॥ (౨౬)

సీ || కవిసివచ్చిన కాలయవనసైన్యములకు బెడరిపాటిన
యట్టి కొదవయొకటి । నందునింటను గోపబృందంబుతోఁగూ
డిమొదవులమేపినకొదవయొకటి । యనిలోన నెల్లరుగనుఁగొ
నఁగవ్వడి గుఱ్ఱాలఁ దోలిన కొదవయొకటి । తనపల్కు దప్పి
శాంతనవుడాడికి నోడికొట్టఁగా నేగినకొదవయొకటి । వీనివె
లికొత్తఁగృష్ణుండువిపులశౌర్య । వత్సన్యపతిత్వపుఘమానవ
త్వనిరత । భూరిసత్యత్వనిధియైనముద్దుకృష్ణఁ । డగుచువెలు
గోటికులమునం దవతరించె ॥ (౨౭)

చ॥ తలఁపఁదదుచ్చలత్పటహ ధాఁధణధాంధణధాంధణ
ధ్వను । త్వలయఁగఱులితాండవము వేళననారతవాదనంబు
చే । నలసిన నందికేశ్వరుఁడు హస్తములాడకయూరకున్నమ
దైల మొరయున్దమంతట నెదింధిమిదింధిమిదింధిబుధ్వనులే ॥ ( )

సీ || విబుధేంద్రపాలనాభిహితచిత్తుండౌట నజ్ఞానాశ్వాప్రే
రిణాప్రింగనుట । గోపాలవిభునకుఁగూర్చియల్లుండౌటలనమా
నలక్ష్మీకళత్రుండౌట । భీమసేనావనప్రేముడై వెలయుటధర్మ
జాతకలితాదరణుడగుట । నతులగోత్రోద్ధార చతురుడై నె
గడుట సత్యభామాసమాసక్తుడగుట॥ నన్నివిధములవదిలీ
ననెన్నిచూడఁ । గృష్ణునకుధాత్రిమాముద్దుకృష్ణునకును । భేద
మియ్యది యనిచెప్పరాదటైన । ముద్దుపద మొక్క తెక్కుడి
పుణ్యనందు ॥ (౨౯)

వవ్యంతములు.

క । ఏవంవిధగుణభృతికి । న్భావభవాకృతికినిఖిలపట్టణవి
లసత్ । త్వావరధీవరమావర । భావరచితసన్నతికిని బాలిత
కృతికి॥ (3౦)

క || ధీరుసకుభృతధరిత్రీ । భారుసకున్నీతికుశల పరివారున
కు । నాస్థిరమహోదారయశ । స్సారాంశుకపిహిత దశదిశా
పారునకుఁ॥ (3౧)

క || ఘనునకుపాజితవిద్యా । ధనునకుబ్రతిపక్షభీతిదప్ర
ధనునకుఁ । ననజాక్షీజనతాక్షీ । ననవీభవదిందిరాసునందను
నశోగిఁ॥ (3౨)

క || జష్ఠునకుసత్కులప్రభ । విష్ణునకున్వినతస్థపతి వీక్షణ
వేళా । నృష్ఠునకున్నయపథవ । తిష్ఠునకవితార్యముద్దుకృష్ణ
నకురహిఁ॥ (33)

వ || అపితంబుగా నాయొనర్పంబూనిన కుమారసంభ
వకావ్యంబునకుఁ గథాప్రారంభంబు గావించెద ॥

కథాప్రారంభము.

క || పరఁగు నుద్గిశహిమవ । ద్విరినాఘుఁడు దేవతాత్మఁ
గెరలుచుఁబూర్వా । పరవాధుఁలఁబొందివసుం । ధరకు న్నా
నాథఁమైన చండమనంగఁ॥ (౧)

చ || తొలుతనుదోహదతుఁడునుదోగ్ధయునైకనకాద్రియొ
ప్పన । ద్రులునలశీతశైలముచుదూడచుగానొనరించికర్జముం ।
చెలియఁబృథూపదేశమున ధేనుపుగాఁదగురత్నగభఁనిం । పొ
లయసమస్తరత్నముల నోవధులన్వేసఁబిండిరిమ్ములఁ॥ (౨)

చ || అమితమశీనిధానమగు నద్రికిశోభనుబాపనోపదా ।
హిమమదియెట్టులన్న ను ననేకగుణమ్ములయూదు నొక్కదో ।

సముపరికింపలాంఛనము చంద్రకరమ్ములయందు డిందునఁ బ్ర
మరెడిఁదద్గుణాళిఁ దరమాగణియింపుఁగఁ ధాత్రినేరికిఁ ॥ (౩)

౪॥ మొగులుతున్నలనెగడినతోగరుచాయ । గలుగునల
ధాతుమత్త్వమకాలసంధ్య । రీతిసచ్చరలకునుగైసేతఁగూర్చి
మహితశిఖరాళిఁదాల్చునమ్మంచుకొండ ॥ (౪)

ఉ॥ ఏనుఁగుమూకలంజదిపియేగిన సింగముజూడనెత్తురు ।
ల్లానుగమంచుగాఱఁ గడుమాసిన నగ్గిరియందు వేఁటకై । పూ
నికిరాతులెల్లనఖము క్తములై తగుమాక్తికంబుల । న్వానిచరిం
చుమాగఁమును వారకెఱుంగుచునుందురెప్పడుకా ॥ (౫)

గీ॥ కటకపర్యంతచరములౌఘనములకును । గ్రిందితటముల
నీడల యందునుండి । వానగాసిలిసాతపమానగాగ్ర । శిఖరితి
తినాశ్రయింతురు సిద్ధులందు ॥ (౬)

చ॥ అరయఁగ ధాతుసారమున నక్షరముల్లిఖింపు మ
త్తకుం । జరవరచిందుశోభించి జారువులై తగు భూజఁప
ల్కము । ల్పురవనిత ల్పురోజశర శోభనశేఖలువ్రాయనాయె
డక । స్థిరతపసోపయోగమును జెందు నుదద్గిరియందుఁబొం
దుకా ॥ (౭)

ఉ॥ అనగరాజుకండరము ఖాగతమైతగుమారులంబుచే ।
మానుగవేణురంధ్రముల మాటికినించికరంబు బిట్టుగా । గా
నముసేయుచు న్నలిత కౌతుకమా నలకిన్నరాళికిం । దాన మొ
సంగునోయనఁగఁదద్దయుమంజులుఁడైవిరాజిలుకా ॥ (౮)

గీ॥ గజములెల్లగండ కంఠాతి వోవంగఁ । నేరిరాయ స

రశభూరుహముల । పాలుగాఱు బొడముమేలిమిగంధమా ।
గిరినిజరులవలపునిరపు కొలుపు ॥ (౯)

ఉ ॥ ఇంతులతోడఁగూడి చరియించుకిరాతులకింపుగాఁగ
న । త్యంతముఁగుంజగేహములయందు వెలుంగుచు నుండునో
షధుల్ । సంతతమబ్బరంబగు నిశోసమయంబులఁ దైలపూ
రమా । వంతయులేని దీపములె యానలపర్వతమందు నార
యన్ ॥ (౧౦)

క ॥ ఆపర్వతమునఁ దుహినము । రాపడిమడమలును వ్రే
ళ్లురకబాధింప । నీపిత కటికుచభరమును । సైఁపక మందగతి
విడరుసైంధవవదనల్ ॥ (౧౧)

చ ॥ పగటికిఁజాల జెగ్గిలినభంగి స్వకీయగుహావిలీనమై ।
పొగిలెడు సంధకారమున భోమణిదాడికి నోడకుండన । స్న
గపతిప్రోచునీవె శరణంబనిచేరిన నీచునైనఁబ । స్నుగను మ
మత్వమూనిసుజనుంబలెఁ గాచెదరుద్వినున్నతుల్ ॥ (౧౨)

క ॥ వలిమలకిరుగడలనుదో । కలుద్రిప్పుట మెఱసిచంద్ర
కరసదృశముతా । బలుచామరములఁ జమరులె । యలరుచు
గిరిరాజశబ్దమన్వధముగన్ ॥ (౧౩)

చ ॥ ప్రియతములం శుకంబులు హరించిననెక్కుడు సిగ్గు
చేతఁద । ద్దయుమదిఁగొంకుకింపురుష తామరసాక్షులకుం గ
రంబు వే । డ్ర-మొసఁగు కందరాలయ ముఖంబుల వ్రేలుసు
నంబులెంతయు । న్రయమున నేరికేనిఁగనరానిమహాప్రతి సీర
లైతగున్ ॥ (౧౪)

క ॥ వరగంగాజలశీకర । ధరమైప్రవిచలితదేవదారుద్రు

మమై । పరిభిన్న బహామైతె । మైరబడలికఁ బాపునచటమృ
గయులకెల్లా ॥ (౧౫)

క ॥ తగసప్తఘటలుగోయఁగ । మిగులుతదగ్రాబ్జములన
మితి కింగ్రింద । న్నెగడెడుచాయమగండెగు । మొగములకర
ములబ్రబోధముంబచరించు ॥ (౧౬)

క ॥ ఇదియజ్ఞాంగనిదానం । బిదిభూభృతియుక్తబలము
నెనయునటంచుం । జడుపులవేల్పదికిశ । వాదయజ్ఞాంశము
నున్నైలరాజత్వమిడె ॥ (౧౭)

క ॥ ఆమేరుసఖుండు పితృ । స్తోమము సంకల్పకన్య సుర
ముని పూజా । సీమయగుమేనకంగడు । నేమంబునఁబెండ్లియా
డెనీతిజ్ఞుండై ॥ (౧౮)

క ॥ ఆవలనిర్వరుడగవగు । పూవిల్తునికేళిఁబొద్దుపుచ్చు
చునుండం । గావిబుధులెన్నగభాం । బావిభావంబు నొం
చెనలజవ్వనికి ॥ (౧౯)

గీ ॥ నాగరాకేందుముఖులకుననుపుకాని । నలరుకడలికి నె
క్కుడుచెలిమికాని । నలుగునింద్రుని వజ్రప్రహార మెఱుంగ ।
నట్టిమైనాకుఁ గనియెనాగట్టురాణి ॥ (౨౦)

వ ॥ అంతఁదండియుఁ బరప్రతారణ దక్షుండగు దక్షుం
డవమానింప సద్గుణవసతియు శర్వపూర్వసతియునగు సతీదే
వియోగంబున మేనుదొఱంగి పుట్టువునకై యాగట్టురావట్టపు
రాణింబొందినె ॥

క ॥ చలిమలయపుడాసతిదన । పాలఁతుక యగుమేనయం

దుఃఖాందుగఁగనియె| న్బొలుపగు నుత్సాహముసిరి | నలరుప్ర
యోగముసనీతియందున్బోలెన్|| (౨౧)

గీ || కడలఁదెల్విధూళివిడిచినకరువలి | కంబురవముసుమ
కదంబవృష్టి | గలిగియాదినంబుచెలుపున్దావరజంగ | మముల
కెల్లఁగరముప్రమదమొసఁగె|| (౨౨)

క || అతులచ్ఛవియగుపుత్రిక | కతననపుడు మేనయొప్పు
గాంచెవిదూర | క్షీతిజలధరశబ్దసము | శ్రితరత్న శలాకచేద్య
తింగించుగతిన్|| (౨౩)

చ || అనఘతరేందులేఖవలె నద్రుకుమారక పుట్టియావల |
నినదినవృద్ధినొంది యతిదీప్తిమయం బగుచున్నజ్యోత్స్నతో |
నెనసిమనోహరంబుగ రహించుకళాంతర రాజిపోలికన్ | దన
నిచిరాంగసంతతి నితాంతముఁబోషణచేసెవాసిగన్|| (౨౪)

క || క్రమముగబందుగులాసతి| క్షమఁబార్వతీయంచుఁబి
లువజననిలలినుమా| శ్రమయనితపముడిగింపఁగ | నుమయను
నానుమునుదాల్చెనుగ్గలిపిదపన్|| (౨౫)

క || తనయులుగల్గినగిరి| కనులాబిడయందుఁదృష్టిఁగాం
చవుపెక్కు- | ట్టనసుమములుగల్గిననా | మనితేండ్లెలమావి
యందెమక్కువఁ బూనున్|| (౨౬)

చ|| చెలఁగెడుడాలుగల్గుశిఖ చేతఁబ్రదీపముభంగిమూడు
త్రో | వలఁజరియించువాహినినిభాసురనాకపథంబునట్టలు |
జ్వలతరశాస్త్రశుద్ధమగు వాణిమనీషితెఱంగుగాఁగనా | మల
తనకూతు చేతఁబరిమండితమున్నపవిత్రమైతగన్|| (౨౭)

గీ || బోటులనుగూడిబాలమిన్నేటియిసుక| తిన్నియలసా

రేవేదికల్దీర్చిచెండ్రబొమ్మలనుబ్రీతిఁగేళీరసమ్మననుభవించుపో
లికఁగ్రీడించెచిన్ననాఁడు॥ (౨౮)

ఉ॥ అంచగముల్కరత్నమయమందలగంగనుబొలెరేయిన
భ్యంచితనైజకాంతులరయంగమహాపథిఁబోలెబుద్ధిచే॥ మిం
చుస్థిరోపదేశనలమేనకపట్టనిదొల్లిబామున॥ సంచితమైనవి
ద్యలవిచయ్యనఁజెందెనునేర్చువేశనే॥ (౨౯)

చ॥ అలయలివేణిమేనికినయత్నముగాఁ దగుదివ్యభూష
యై॥ కలయననాసవాఖ్యమదకారణమైవిరివింటివానికి॥ పల
రఁగఁబుష్పభిన్నమగునాయుధమైకడుభాసురంబుగా॥ నలరెడు
జవ్వనంబుదయమయ్యెజగంబులుసన్నతంపఁగ॥ (౩౦)

ఉ॥ రాజితతూలికాకల నరంజిత చిత్రము సామ్యమంది
స॥ త్పూజిత భాస్వదంశు చయభూతి వెలింగెడు తమ్మిమా
డ్కిసు॥ శ్రీజనితాత్మ యావనము చేతఁగరంబు విభక్తమైన
యా॥ రాజని భాననాంగమతి రమ్యముగా సమమయ్యెన
య్యెడ॥ (౩౧)

గీ॥ ఉన్నతాంగుస్తనఖకాంతి నుర్విమోప॥ రమణిపద
ములు రాగంబు నుమియుచున్న॥ వనుచుధీరులు గణియింప
నాహరించె॥ నరయఁదిరిగెడు మెట్టతామరిల సిరుల॥ (౩౨)

క॥ అందముగరాజహంసలు॥ సుందరినూపురరవంబు
సారిదిగ్రహింప॥ స్తుందుగరాదత్సన్నిధి॥ మందగతిన్నే ర్చెన
నఁగమదవతి నడుచు॥ (౩౩)

క॥ వనితకుఁ బిక్కలెవృత్తము॥ లనుపూర్వములనతిదీ
(౨)

ఘ౯ తాంచితములుగాఁ | నొనరిచిననలువశేషం | గనివహా
నిర్మాణమెట్లుగావించెనొకో॥ (3౪)

క ॥ పరిణాహిరూపమున్నను | గరికరములు కదళులజిన
కాశిన్యముచేఁ | బొరినంతశ్చైత్యముచేఁ | దరుణితోడలఁబోల
వయ్యెఁదధ్యముగాఁగఁ॥ (3౫)

క ॥ ఇతరస్త్రీదులఁభమగు | శీతికంఠుని యంకమందుఁ
జేర్చుంబడునే | సతిపిఱుఁదుపిదపఁగాన | న్మతి నూహింపఁదగు
దానినాడెంబెల్లఁ॥ (3౬)

క ॥ పోకముడిదాఁటిపుక్కిటఁ | బ్రాకినమొలనూలిసీల
రత్నద్యుతినా | నాకలికి హంస యానకు | శ్రీకరమైమెఱుఁగు
టారుచెలఁగునసదుగఁ॥ (37)

క ॥ సూనశరుండెక్కుటకై | యానవ యశావనముచేసి
నట్టిరుచిరసో | పానమననడుమునందల | మానినిసువళిత్రయం
బుమానుగఁదాల్చుఁ॥ (3౮)

క ॥ ఒండొంటిరాయుసతిచనుఁ | గొండలుసీలాననములఁ
గొనికడుబటువై | యుండఁగ నడుమనుబిసరుహా | కాండగు
ణంబేని నందుగైకొనదయ్యెఁ॥ (3౯)

క ॥ మున్నుపరాజితుడయ్యును | గన్నులవిలుకాఁడు గి
రిగళపాశముగాఁ | బన్నుటనాసతి భుజమది | యెన్నశిరీష
మునకన్న మృదులమకాదే॥ (౪౦)

క ॥ స్తనయుగబంధురమగునా | వనితామణి గళమున

కునువర్తులముక్తా । ఘనతరభూషణమునకా । యెనుభూషణ
భూష్యభావమెంతయు వింతై॥ (౪౧)

ఉ ॥ చందురునందుఁ జేరినవసారసగంధగుణమ్ముగానకా ।
నందముతోడ సారసమునన్వసించియుఁ జంద్రమోద్యుతి ।
న్బొందఁగ లేక లక్ష్మీయలభూధరరాజకుమారి నెమ్మొగ । మ్మందు
గుణద్వయమ్మునికినందె నివాసముఁ జేసెనిచ్చులు॥ (౪౨)

గీ ॥ చిగురునందుఁబువ్వు సేర్చినముత్తైంబు । పవడమం
దునిడినను విదమిన్న । తొగరుమోవియందు నెగఁడెడు తెలి
నగ । పునకుఁగొంతసాటియనఁగవచ్చు॥ (౪౩)

క ॥ అలపాలఁతుకతియ్యనిజలి । బిలిపలుకులువిన్నపిదఁ
బికనాదంబు॥ గలితవిపంచీధ్వని శ్రో । తలకెల్ల నసహ్య
మైయెదంగారింతు॥ (౪౪)

క ॥ ఎక్కుడుతెమ్మెరగల్గిన । చక్కిందగునల్లగలువ నవత
గుచూపుం । డెక్కతివలేళ్లయొద్ద । న్నెక్కినియెనొయింతివల
ననేర్చెనొమెకముల్॥ (౪౫)

క ॥ కాటుకశలాకచేతను । నీటుగఁ దీచినటులొప్పునె
లతబొమకవం । దేటజిగిఁగాంచికందుడు । గాటపుతనవింటిసా
గసుగారవముడిగె॥ (౪౬)

క ॥ కానలఁదిర్యగ్జాతికి । నానగలిగెనేనియద్రినందననెలు
ల । న్నానుగఁజూచినచమరులు । మానవెవాలములఁబేమిమ
హినిక్కముగ॥ (౪౭)

గీ ॥ ఎన్ననుపమానవస్తువులన్నియొకటఁ । దగినయెడఁగూ

చివానిసోయగముఁగాంచు | తలఁపుననుబోలెఁబలుకులవెలఁ
దిమగఁడు | జతనమునశైలనాయకసుతసృజించె॥ (౪౮)

వ || ఇప్పగిది నప్పువుబోడి యొప్పలకుప్పయైయెసంగ స
కలకళావిశారదుండగు నారదుండేగుదెంచి తజ్జనకుపజ్జ నజ్జల
జాక్షీనీక్షించి యిక్కన్నియ ముక్కంటికి నొక్కతియేయగు
మక్కువరాణియై సామిసామేన నధివసించునని మంతనంబు
నవచియించిన॥

క || పడఁతుకకుఁబ్రోడజవ్వన | మడరిననది దలఁచితండ్రీ
యన్యులకీఁగా | నొడఁబడఁడు మంత్రహవ్యము | నిడనగ్గియె
కాకయహఁకాలితరులుగలరే॥ (౪౯)

క || తన్నడుగనియీశునకా | కన్నియనిచ్చుటకుఁ దానె
కడఁగఁడునగరా | జున్నతుఁడభిశస్తివెఱుం | గొన్ననుదాసీనుఁ
డగునుగోరికయందు॥ (౫౦)

క || ఆరమణితొజ్ఞాంటితిశ | రీరమువదలినది మొదలుహృ
ద్యతపంబుకా | గోరివిషయ ములసడలిచి | దారపరిగ్రహము
మానిస్థాణుండుండె॥ (౫౧)

గీ || దివ్యగంగాపయస్సిక్తదేవదారు | వులునుగస్తురిగంద
ములలితకిన్న | రాభిగీతముగల తుషారాద్రిసాను | వందునా
శూలితపమునకధివసించె॥ (౫౨)

సీ || సురపొన్న పూలాత్తశిరములఁదాలిచి భుజపత్రమృదు
వల్కములుధరించి | యమలమనశ్శిలనంగంబులనలంది ప్రీతి
శిలాజతు పిహితగండ | శిలలపైఁబారిషదులుమెచ్చికూర్చుం

డఁ గడుభీతిఁ పయముల్లనుఁగొనంగ । స్ఫుటముతామలచురా
ల్పఁటపటదొక్కుచునుగ్రసింహధ్వనియొర్వకాము । కలిమివి
నుచున్న చెవులకింపొలయునట్ల । హంకరించి పొరింబిట్టుఱంకె
లిడుచు । విసపు మేతరికెంతయు వేడకపొడమ । నందిచరి
యించె నద్భుతానందియగుచు ॥ (౫౩)

గీ ॥ అతితపఃఫలదాయకుఁడప్తమూర్తిఁ । యాత్మ మూ
ర్త్యంతరంబగు నగ్ని నేధ । ములఁబ్రవృద్ధముసేసియన్యలకుఁ
దెలియ । నట్టికోరికచేఁ దపంబాచరించె ॥ (౫౪)

క ॥ ఆరాజదమరపూజ్యునిఁ । జేరంజనిపూజనలిపి చెలి
యలతోడ । నీరుండగు నద్రియాత్మకు । మార్కెళ్ళశ్రూషకై
సమపూజచేసె ॥ (౫౫)

క ॥ ఆయింతి తపఃక్రియకుం । దాయయయిన నియ్యకొని
యెస్థాణుఁడుజగతి । న్దాయఁగవికారకారణ । మేయనఘుఁడు
గలఁగఁడా తఁడేధీరుఁడగు ॥ (౫౬)

ఉ ॥ పూజకు బుష్పముల్చిదిమి పొల్పుగవేది నలంకరించి
గం । గాజల దభలన్నియ మకమఁముదీర్చగఁ దెచ్చి భ
క్తితో । నాజగదీశుమాళివిధునంశుల చేదనగాసిఁబాసియా ।
రాజముఖిలలామ మునిరంతరమీశునిసేవసేయఁగ ॥ (౫౭)

సీ ॥ ఆకాలమునఁదారకాసురుఁడెంతయుఁ గాటియఁబెట్టె
గాగగనచరులు । నిక్కువీనుల జక్కినెక్కువేలుపుఁగూడి ని
క్కపుజగమొగినెక్కొనంగ । మొగిడినతమ్ములఁజిగిలేని కొలఁ
కుల కడరి వేడివెలుంగు పొడమిన్ట్టు । వాడిన మోముల వ

గజెందు వారికి సారసభవుడుసాక్షాత్కరింపఁ దేవ దేవుని
వాగ్గీశు దివ్యమూర్తిఁ । నిఖిలసంధాతనాలుగు ముఖములమ
రు । నాదిదేవునిగనిమ్రొక్కి యథేయక్త । వాక్యములస
న్ను తిండిరపారభక్తి ॥ (౫౮)

క॥ జగదుత్పత్తికి మున్నగుఁ । దగనొక్కఁడవయ్యఁబిద
పఁ దమిభేదమునం । ద్రిగుణవిభాగుఁడ వగునీ । కగణితముగ
నతులొనతుఁమయ్యత్రిమూర్తిఁ ॥ (౫౯)

క॥ మునునీవు సలిలమధ్యం । బునవీర్యము విడువదానఁ
బొడమెనువిశ్వం । బనఘయటు గాననీవీ । ఘనవిశ్వంబునకు
నెల్లఁ గర్తవుదేవా ॥ (౬౦)

గీ॥ ఒకఁడవైననీవెయ్యిగి మూడవస్థలఁ । బృథులమహిమ
జనుల కెఱుక పడఁగ । విలయమవనసర్గ ములుననుమూటి
కిఁ । గారణంబవైతిగాదెదేవ ॥ (౬౧)

క॥ స్త్రీపురుషులఁబుట్టింపఁగృ । పాపర రెండైననీదుభాగం
బులెయి । ప్రోపుగలసృష్టికంతయు । నేపునఁడలిదండ్రులనఁ
గనెసఁగుననిశము ॥ (౬౨)

క॥ కాలప్రమాణముననీ । కోలికరేపవలుగలుగు । చుం
డునిదురయు । స్త్రేలుకొనుటయనునినెభూ । తాళికిఁ బ్రళయో
దయంబులయ్యెవిరించీ ॥ (౬౩)

నీ॥ కారణంబయ్యునకారణమీవై తివీశుండ వయ్యుననీశుఁ
డైతి । వాదివయ్యుననాదివైతివి జగములకంతుండ వయ్యున
నంతఁడైతి । నిన్నెఱుంగుదు వీవె నిఖిలరూపములుగ సృజి

యించుచుండెదపివెనిన్ను । నిఖిలదక్షుడవగు నీవేకడంకనీ
యందు నారయలయమందెదయ్య । కడురసజ్ఞత సంయోగ
కఠినతయును । ఘనతసౌత్త్యంబు లాఘవశౌరవములు । కా
ర్యకారణభావములగుభూతు । లందు నీకెప్పుడ్రాకామ్యమ
గువిరించి ॥ (౬౮)

గీ॥ ఆదినోంకారమునునుదాత్తానుదాత్త । ములనేస్వరిత
ముచేబల్కబడుటసవము । కమముఫలంబునాకంబుగాఁగ
వెలయు । చదువులకుఁగారణంబయిపొదలెదీవు ॥ (౬౯)

క ॥ నినుమోక్షమునకునుబ్రవ । తినియగుప్రకృతియని
మఱియుదీనిననిశము । న్ననుఁగొనుచుండెడుకూటస్థునిఁగొనె
ఱుఁగుదురుసకలసూరిజనులజా ॥ (౭౦)

క ॥ స్తుతమతిపితృజనములకుం । బితవేలుపు లకునువేల్పు
పెనుపరమునకు । స్తుతపరుఁడును మఱియుఁబ్రజా । పతులకు
నీవేవిధాతసావనమూఁచి ॥ (౭౧)

క ॥ హోతయుహవ్యమునగుదువు । పూతరసాన్నంబుదా
నిభోక్తయుమఱియు । జ్ఞాతయుజ్ఞేయము నారయ । ధ్యాత
యుధ్యేయమునునీవ తథ్యముదేవా ॥ (౭౨)

ప ॥ అని బహు ప్రకారంబుల సారెసారెకుఁజిత్తరంజకం
బులును ననూనాథంబునగు వాక్యంబులం బొగడు జేజేల
యందు గృపాభుండై తమ్మిచూలిఫలుమొగంబుల వెల్వడి నా
ల్గుతెఱుగులవెలయు పలుకన్వథంబుగా వారలకిట్లనియె ॥

క ॥ భూరితరవిక్రమంబుల । మీరధికారములయందుమెల

గుచునిప్పుడీ । తీరుననరు దెంచితిరొక । పారేసురలార కడుశుభంబేమీకున్ ॥ (౨౯)

క॥ మీమొగములు తొల్లి టిజిగి । నీమెయి భరియింపవేమిహిమమునమిగులం । బాములఁబడికళదొఱఁగం । గామతీగెడు రిక్కలట్లుగానుతులారా॥ (౩౦)

క॥ మీరిటులఁ గాంతిబాయుట । భూరితరవిచిత్రశోభఁబుట్టింపనివృ । త్రారాతిపేతివాదర । యారయఁగామొద్దవోయె ననితోఁచెమదిన్ ॥ (౩౧)

క॥ అరిభీకరమగువరుణుని । కరపాశముమంత్రనిహత గర్వవిభవమా । నురగాధినాథు డైన్యము । నరుడుగ నొందినటులున్న దాత్తజులారా॥ (౩౨)

సీ॥ గుడెఁగాసి యున్న జక్కులతేని దోడఁడమెదలోని యిడుమల నెఱుఁగఁజేసె । శ్రాద్ధదేవుఁడు నేలరాచుచుండంబునాటిన కొఱవియట్లఁజేసె । ద్వాదశా దిత్యులు తాపమ్ముడిగిచిత్రముననుండుగతిజల్లఁదనముగొనిరి|బలుమెట్టలెక్కుప్రనాహమ్ములకుఁ బోలెబవమానులకు భంగపాటు దోఁచె । వద్దయునువంగురుద్రులతలలవ్రేలు|సోమకళలెల్లహుంకృతీలేమిసెప్ప । జగతిసామాన్యములవిశేషములువోలె । మించుపగతురుమిమ్ము బాంధించిరొక్కొ॥ (౩౩)

క॥ లోకములసృష్టి నేనున్ । శ్రీకరతత్పాలనంబు నేయుటమీకున్ । జేకొనియుండఁగనిటురా । నాకడ నేమి పనియనియెనలువసురలతోన్ ॥ (౩౪)

వ॥ అనినవిని మహేంద్రుండు మండమరు దుచ్చలి తార
విండబృందంబుచందంబున నమరునేత్ర సహస్రంబునఁ బజ్జను
న్నతనయొజ్జంబ్రేరించిన ॥

గీ॥ హరికివేయిగనులకధికుఁడైరెండునే । త్రముల నయఁ
మైనయమరగురుఁడు । కేలుదోయిమోడ్చి యాలింపుఁ డను
చునా । వేల్పుపెద్దతోడవిన్నవించె॥ (౭౫)

క ॥ స్వామీ నీనుడి నిజమగు । నామర పదములు విప
క్షులట్టిటుసేయం । గామొనసిరిసర్వాంత । ర్యామివి నీవిది
యెఱుంగవాపరమాత్మా ॥ (౭౬)

క ॥ నిక్కముగ నీదువరమున । గ్రక్కునఁజనితారకాసు
రగ్రామణివే । రుక్కున జగములనేచఁగ । నక్కటపెనుధూ
మకేతువనగఁగడంగెన్ ॥ (౭౭)

సీ ॥ అతనివీటనుదమ్ములలరుమాత్రంబుగానినుఁడతిభయ
ముననెండగాయుఁ । గరకంఠతలపూవుగాకన్నికళలనాతనిఁ
గొల్చు నెపుడు సుధాకరుండు । తోటకేగినఁ బూలదొంగ
యాండ్రనివాని కనిలుఁడువీచువీవనయుఁబోలె । నొగిఁబాసియు
తువులాఱగణితసుమములవానిఁగొల్చునువనపాలురగణి । క
డలియతనికిరతనముల్లాసఁగెట్టఁ । గడఁగితత్పరిపాకంబుగాచి
యండు । ఫణిపతులురేలు నిజఫణామణులనతిని । పజ్జనేవిం
తురచలదీపత్వమంది ॥ (౭౮)

క ॥ అతనికనికరమునొందఁగ । శతమన్యుడు మాతవల
నసతతముఁగల్ప । క్షీతిరుహభూషణములనా । దితిసుతునకు
బంచునేమి తెల్పుదుదేవా ॥ (౭౯)

క || యీరీతిఁగొల్పుచుండినఁ | దారకుఁడుజగత్త్రియం
బుదండించెడిబ | బ్రాహ్మకుఁడుప్రత్యపకృతిచే | నారయశమి
యించుశౌంతినందనుపకృతిఁ || (౮౦)

గీ || తొల్లివేల్పునెలఁతలెల్ల నక్కటికంబు | చేతఁజేతఁజి
వురుఁజిదుమనొప్పు | నింద్రుతోటఁచూఁకులిప్పుడు మొదలం
టఁబొడిచికూల్చెనల్లపొలసుదిండి || (౮౧)

క || పన్నుండువేళవేలుపు | టన్నులువెలిచామరములన
తనికి నెప్పుడుఁ | గన్నీటిశీకరంబులఁ | బన్నుచువీచెదరుమం
దవాయువులొలయఁ || (౮౨)

క || అరుణనిహయములు ద్రొక్కిన | సురగిరిశిఖరము
లువెఱికిసాంపుగనిజమం | దిరములనెల్లడఁగ్రీడా | గిరులుగఁ
గల్పించివాఁడుకేళియొనర్చుఁ || (౮౩)

చ || పసగలదిక్కరేణువు లవారణరీతినిజొచ్చి కేళు ల
న్నసలఁగఁదన్నదోదకమునంగలుపంబగునట్టిసీరమే | యసమ
మరున్నదిన్నిగిలెనక్కడిబంగరు తమ్ములన్నిర | క్కసుఁడుగ్ర
హించియింపుగులుకందనబావులనాటెదేవరా || (౮౪)

క || ఆనిశిచరుడరుడెంచిన | చోనల్లనటంచు వెఱచిసు
రలెల్లవియ | ద్యానములత్రోవబీడుగ | మానితభువనములఁ
జూడమానిరిదేవా || (౮౫)

ఉ || లోకులుస్వర్గభోగ మెదలోపలఁ గోరిసవంబొన
ర్చుచుఁ | శ్రీకరహవ్యభాగముప్రసిద్ధిగమాకునొసంగువేళఁబై |
ల్లాఁకలిచేతఁగన్గొనుచునగ్గి మొగంబుననేమునింపుతోఁ | జేకొన
దానిమాయవిరచించిహరించు నువాఁడుపోడ్డయై || (౮౬)

క || అల్లపాల దిండిమూర్తిమ | దుల్లసితసురాధినాయ
కోజ్జితయశముం | గొల్లగొనినట్టులేపునఁ | దెల్లహాయము
నాహరించెదేవవిరించీ || (౮౭)

గీ || అతులసార విలసదౌషధంబులు సన్ని | పాతరోగ
మందుబలెడలంపఁ | బరమపురుష మా యుపాయంబులన్ని
యా | ఖలునియందుఫలముఁగాంచవయ్యె || (౮౮)

శా || ఇన్నాల్లాతనిగెల్పునంచుమదిలో నేమెంచియాసిం
తుమా | వెన్నుండాదటఁబట్టుచక్రమదియుఁప్రేయఁప్రతీఘా
తసం | పన్నార్చుల్ దెసలెల్లఁబర్వఁగనునప్పాపాత్ముకఁడఁ బు
నం | దెన్నెఁగ్రోడవిభూషణంబనఁగఁదానెమ్మెవిరాజిలెడి ||

గీ || వారిజాసనపుష్కలావతఁకాది | జలధరములందు
వెలిగారుగెలిచినట్టి | వానినాగంబులన్ని యువప్రకేళి | నశ్చై
సమైనర్చుచున్నవియుబ్బియిపుడు || (౯౦)

ఉ || కాపునమోక్షమందుఁ దమిగల్గినవారలుకమఁబంధ
ముఁ | బోవఁగఁద్రోచికాచు బుధవ్రాజితధమఁముఁబోలెనే
మువి | ద్రావితలోకువానిసుకరమ్ముగఁ గూలిచిమమ్ముఁగావఁ
గాఁ | జేవన్ముసైన్యనాయకుసృజింపఁగవేఁడెదమయ్య యొక్క
యె || (౯౧)

క || పొరినలపడవాలునుముం | దరనిడికొనియేగిపగతు
నిడికిలోనై | షరియించువిజయలక్ష్మిని | దిరముగఁ గొని
ఁగలండుదేవేంద్రుండు || (౯౨)

వ || అనియివ్విధంబునవిన్నవించిసురగురుండు విరమించి

.౨౪ శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము,

నసరసిజాసనుండు తననుమపుఱుమునకవ్వ లిజదివడువునమం
జుతరంబగుచుండవారలకిట్లనియె ||

క || మీకోరికలభియించుం | గాకింకఁగొంతవడిమీరు గా
వదగునే | నీకార్యముకై సృష్టిని | జేకొనఁదగదయ్య మ
దినిజిం తింపంగన్ || (౯౩)

క || నావలనసిగినిబొందిన | యావీరునిఁజంపుటహామ
గునేనాకున్ | జేవనుబెంచినయాతం | డేవిషతరువైనదానినె
ట్టులనఱుకున్ || (౯౪)

ఉ || ముందలతారకాసురుఁడ భూత తపంబొనరింపుచు
న్నచో | గ్రందుగనెల్ల లోకములఁగాల్పఁగఁదత్తపమ్గియై
ననేనందులకేగ వేలుపులనందఱగెల్వవరంబువేడెనా తొం
దరమాన్సఁగాఁదలఁచితోడ నెయన్వరమేనొసంగితిన్ || (౯౫)

ఉ || బెట్టిదమైన యుద్ధములఁ బేరు వహించిన తారకా
సురున్ | గిట్టదురం బొనర్చుతఱిగెల్వమహేశునిబీజభాగమే
పుట్టినఁగాక యావనుజుమున్నన మార్కొని యన్యఁడెవ్వఁడే
నిట్టిటు లన్నఁదన్భయదహేతివిఘాతములోర్వనేర్చునే || (౯౬)

క || ఆరుద్రుండుతమోగుణ | పారంబుననుండు నట్టిపర
మాత్ముండా | కారణముననేనునుదై | త్యాఱియుఁదన్తహిమనె
ఱుఁగ మాత్మజులారా || (౯౭)

గీ || శ్రీతీమీరలుసూచంటు రా విచేత | నినుముఁబోత
సమాధియందొనరుకిపుని | గట్టిఁడెందము గట్టురావట్టిసాబగు
చేతనాకృష్టముగఁజేయఁజెల్లునింక || (౯౮)

క || ప్రమథాధినాథుతేజం | బుమయొక్కతేతాల్పుమణి
యునుజ్వలశోభా | సమధిక మద్వీర్యమువా | రిమయాభవ
మూర్తియేధరించు గడఁక || (౯౯)

క || ఆవామదేవునకునును | మావామకుఁ బొడముకొ
డుకు మగఁటిమిఁగారా | దేవవధూదృఢఘటితమ | హవేణి
కలెల్లవిడుచు నరుగుండింక || (౧౦౦)

వ || అనియిట్టులాచుట్టు వాల్లిట్టపట్టికట్టెదుట మొఱపెట్టు
సురలకునిట్టలంబగునచ్చికపుట్టం దెలిపియంతహితుండైనవా
రునుననజభవు ననుమతిపొప్పునఁదదుద్యోగ వినిహితచిత్తులె
వాకలోకంబున కరుగు దెంచి నయనంతరంబ |

గీ || ఇంద్రుఁడు త్సుకతావేగ మినుచుడింప | గట్టువిలు
కానిడెందముఁగలఁచియాత్మ | కార్యసంసిద్ధిఁగావింపఁ గలఁ
డితండ | టంచు నెన్నుదిస్సరియించెనించువిల్లు || (౧౦౧)

సీ || గొనలైనవెలఁదుకనును సోగ బొనులతో నెనఁచెడు
నాఁడెంపు కొనలుగల్గు | విల్లంఠలోఁదనయిల్లాళిక డెములనొ
రసినకుత్తి నొయ్యనుంచి | మావిపూపెనుఁగతి దావెంటనరు
దెంచునామని చేతియంగమరఁజేర్చి | యాదటమోఘుకేతా
దలఁగదియించి వలరాజువేల్పురావజ్జఁజేరఁ | జూచిరమరులు
రతిరాజు సాబగుశిరమా | లూచి కడుమెచ్చి రచ్చర లొడలి
చూపు | లమరుగాయఁడు నెడఁగలో నలరుచున్న | తలఁపు
సమకూరెననికరంబై మిఁజెందె || (౧౦౨)

ఉ || ఈకరణింజెల్లంగిన మహేంద్రుఁడు చెంగటనున్ననిర్జ

రా । నీకవిలోకనంబుడిగినేత్ర హాసము. చేత నొక్కటా ।
శ్రీకొమరుంగనుంగొని యెశ్వమయాశ్రితకొటాగారింప । బేక
డనైనసారెజలియించును గార్యముఁగోరుతేండ్రకుఁ ॥ (౧౦౩)

చ ॥ అమరవిభుండురమ్మనిన యమునఁ బీఠము చెంతఁజే
రఁబి । ల్పినుహిమతోడనిచ్చట వసింపుమటన్నఁ దదాజ్ఞచో
ప్పునఁ । సుమశరుఁడందు జేరి బలసూదను వీరుల యందుఁ
జల్లనై । యగృతము గాఱుచుండ ముదమార వలంకుఁ దొ
డంగ నీగతిఁ ॥ (౧౦౪)

చ ॥ పురుషులయంతరం బ్రాణగుభూరిగుణాధ్యక్ష హేం
ద్రయానతి । మృతదుః నీకు లోకముల యందుఁ బనియ్యది
మామకీనసం । స్థానమునఁ జరించిన ప్రసాదము నీవ్వడు
నీదు నాబ్జచే । దిరముగఁబ్రెంపునేయఁగ మదిందె పోయు
దుమాటి పూటికిఁ ॥ (౧౦౫)

ఉ ॥ ఎన్ద్రుడునినుగాజ్యులక మేలుగ దీఘకావం బొన
చిన్సీ । కిష్కినిదుక్తంబయినయీసుజనం పుగఁజేసె వాని
నా । కిష్కినినామము ప్రాణశైవ్యరి పుంశతి రోహమైన యీ
మన్దపు పంటి యాజ ధృతిమాని చరించెను వానిఁ జే
సెదఁ ॥ (౧౦౬)

గీ ॥ నీకుంపు గాని నేర్పున సంసార । కష్టకీటి మో
క్ష గతిని బొందు । నీచుఁదెల్పు మతిని భ్రాచలనము తో
డి । కలికి వీక్షణములఁ గట్టవైతు ॥ (౧౦౭)

ఉ ॥ శుక్రనిచేత నీతిఁగొని సాంపుగ నున్న భవద్విరో

ధిని । ర్నక్ర తడథక్షాధమముల రాగమునాజనుదూరఁగూ
డిక్షి । ప్రక్రమవధిఁతం బగుప్రవాహము సింధుతటంబులం
బలె । విక్రమమారఁ బొనడఁతు వేగమె యాజ్ఞయొసంగుఁ
డిమ్ములన్ ॥ (౧౦౮)

సీ ॥ భనదీయ చిత్తంబు నవముగ నొకసతీ మణిసోయ
గంబున మరులుకొన్న । కతనఁ దనంత నాయతివ సిగ్గటివ
చ్చి గళము నాలింగింపఁ దలఁచెదొక్కొ । మఱి సురతా
గంబు మాన్పనీవడుగుల వ్రాలిననాడట నేలకున్న । దాని
వేగదృఢాను తాపవేదనగుండఁ బల్లనశయనంబు పాలొన
తున్ । విశ్రమించుఁగాక భిదురముమచ్చరా । సారఘో
రనిహతి శౌర్య ముడిగి । నిజరాధి నాథ నీశత్రుఁడన్న
వ । లలిగి చూడఁగరము నులుకుఁగాక ॥ (౧౦౯)

క ॥ విరివిల్లుఁడనైననునీ । పరమదయన్సురభి యొకఁడె
బాసటగ ధను । ధరు హరునైనఁ గలంచెదఁ । బెరవీరు
లగెలుచుటంత పెద్దగునాకున్ ॥ (౧౧౦)

వ ॥ అనినవిని యనిమిషేంద్రుఁ డూరువుపై నిరవుకొ
న్న చరణంబుఁ బాదపీఠికంజేడిన్ తలంచిన కార్యమ్ముననా
త్మశక్తిం బ్రకటించు నించువిల్లు నుద్దేశించి యిట్లనియె ।

ఉ ॥ ఈశనులన్ని చేయఁగల వీవుభళి రనితాంత తీక్ష్ణ
మా । నీపవి నీవునుంగరము నేవుననాకు మహాస్త్ర రాజ
ము । ల్లాపస వృత్తులం దశని రెద్దయుఁగుంత నావహించు
నీ । వేపరునైన మార్కొని జయించెడు సాధన మయ్య
మన్నథా । (౧౧౧).

౨౮ శ్రీకుమారాంధ్ర కుమారసంభవము,

ఉ || క్రన్నన నీబలంబెఱిగికాదె బృహత్తర కార్యకేళికి |
న్నిన్నిట నాసమానునిగ నేనియమించితి నిట్టులే కదా |
వెన్నుడు మున్న పారపృథివీ భర మెల్లవహింపఁ జూచి
యా । పన్నగ నాయకుం దనకుఁ బానుపుగా నొనరించె
వేడుకన్ || (౧౧౨)

చ || హరునయినంగలంచెద మదన్త్రీబలంబున నంటివంత
నే । పరగమదీప్తితంబు ప్రతిపన్న మెయంచునునమ్మినాడను |
ధ్వరపరిపంధిశస్త్రీచయ ధూనితులై నహవిభుజుల్లది । న్ని
రతమిచేతలంచెదరు నీరజసాయక యింపుపెంపునన్ || (౧౧౩)

గీ || అమలరులగెల్వ నభవ వీర్యోత్పన్న । భూరి పై
నృనాథుఁ గోరుచున్న । వారు మంత్రశక్తి బ్రహ్మైక్య కలిత
ధూ । జ్ఞాతిత్వ దన్త్రీమునకెసాధ్యుడగును । (౧౧౪)

చ || నియమిత చిత్తుడౌ ప్రమథనే తకునెంతయు భక్తి
యక్తిమైఁ । బ్రయతనినున్న శైలసుతపై ననురాగముగల్గజే
యుము । ద్వియలిక నెందఱున్న శివతేజముఁదాల్చుగ నోప
రామయే । ప్రియమునఁదాల్చునంచునువిరించి వచించెనుబం
నుసాయకా । (౧౧౫)

క || ఆయతివతం ద్రిపంపున నాయెడ నేతప మొనర్చు
హరునేవాప్తిం । బాయకమెలఁగెడిననియిపు । దేయచ్చరలా
డవింటి నిదినిక్కమగున్ || (౧౧౬)

ఉ || పొమ్ము సమన్తనిజుల పూనికరచింపుము మే
ము గోరుకా । ర్యమ్మది కారణంతర మహత్వ సుసాధ్యము

యట్టులైనవీ । జమ్మనఁ గల్గు మొల్క పెలుచన్దన పుట్టువు క
న్న పున్నతో । యమ్మను బొలె నింజరమమాసహకారిఁగ
నిచ్చ గించెడిన్ ॥ (౧౧౩)

క ॥ కాపునదైవతకార్యము । గావించెడికోల నీదెగాక
డుసన్నం । బైవెలసినఁ బరుదుష్కర । మావర కర్తృబు జ
నుల కలరుదు యశమున్ ॥ (౧౧౪)

గీ ॥ వీరెసురలు నిన్ను వేడెరీపని । బ్రజగములకు సుఖ
ముదెచ్చు నదియు । ధనువుచేతఁజేయఁనిగినది యైయుండు ।
కతనశ్లాఘ్యశౌర్యఘనుఁడవోయి ॥ (౧౧౫)

చ ॥ చెలఁగుచు వానికేనిపుడు చెప్పక యున్న నునీదు
వెంటనే । మెలఁగుటఁజేసి గార మెనమీటి వసంతుఁడునీకుఁ
దోడ్పడున్ । దొలఁగకవీతిహోత్రునకుఁ దోడ్పడఁ బొమ్మని
యెన్వడేనియుం । బలుకకయున్న నాతనికివాయువు నిత్యస
హాయుఁడేకదా ॥ (౧౧౬)

వ ॥ అనిభివ్యధంబున నవ్వేలుపు దొరగ్రుచ్చి వాక్రుచ్చి
నబచ్చవిల్లుం డంగీకరించి ప్రసాదమాలికం బొలెఁ దదాజ్ఞం
దలఁ దాలించికొని వెడలఁదొడంగిన నుల్లాసంబునం దెల్ల యే
నుఁగు నాస్ఫూలింపం గణింబగుకరసరోరుహంబున మహేం
ద్రుండతని మేను నిమిరినంత ॥

చ ॥ కనుగొని రాణియైన రతికాంతయు నెచ్చెలి యైన
మాధవుం । డనుపమనంకటంబొద్దసేనంచును వెంబడినేగుడే
రఁగాఁ । డనువున శించినంద్రిదశ తర్కిత కార్య మొనర్తు

నంచునమ్మనసిజుడేగెఁగోడు మాపి విహించిన మంచుకొండకున్ || (౧౨౧)

క || ఆవనిమానుల తపముల | చేవఁజెరుచు మరునియా
ముచెలి నిజరూప | శ్రీవెలయ మథుఁడుచ్రాదు | భావమునె
ల కొనియెనుమ పరంపర లెసఁగన్ || (౧౨౨)

చ || సమయము దాటి యుష్ణ రుచి జక్కులనాయకుఁ
డేలుబల్లెసం | దమకము తోడఁగూడ జంపం బొనరించినఁ
గాంచితద్దశాం | తముడిగి దక్షిణాశ ప్రథితవృథ నూరుపులు
చ్చెనోయనం | గమొగమునందు మాటికిని గంధవహున్విడి
చె న్రయంబునన్ || (౧౨౩)

సీ || ఘనతరనూపురధ్వనితోడి తరుణలయంఘ్రి సంప
ర్కంబునాత్మగోర | కాలోనశోకమా మూలాఽముగఁ బల్ల
వంబులతోడఁబుచ్చములఁగనియెఁ | జిగురాకు పెఱకలఁజెలు
వైన యెలమావిములికినమాప్త మై పొడలుచుండ | నపుడు
వసంతుఁడా యంగజనామాక్షరమ లో యనంగ భృంగముల
నునిచె | నిండువన్నియ గల్గిన కొండ గోగు | డెందముఁగ
లంచె గండపుపొందులేమి | గుణములన్నియు నొకచోటఁగూ
ర్చువేళ | మానితాజ్ఞజు యత్నంబుమఱలుఁగాదె (౧౨౪)

ఉ || మేలివికాసమష్టధిగ మింపమి లోహిత రుక్మలాశ
ముల్ | బాలశశాంకనైఖరినివక్రములై కుతుకంబుతోడనా | వే
శవసంతనాయకుని వేమకఁగూడిన కాననోర్విమై | గ్రాలుత
దీయనూతన నఖితులోయనఁగన్విరాజిలెన్ || (౧౨౫)

గీ॥ చెలంగుభ్రమరాంజనాప్తి విచిత్రమైన, తిలకమంరం
భముఖమున, దేటపడేచి । బాలరవిరమ్మదీప్తిరనాలపల్ల । వా
ధరమలంకరించెడైత్ర దిక్షి ॥ (౧౭౬)

చ॥ సరగఁబ్రియాభాకానుమ రజఃకణఁబ్నిత దృష్టిపాత
మై । వరమదగర్వమైనన్యగ వసాముప్రత్యనిలఁబుగాఁగము
మౌరనినదఁబుతోనతితరంబుగజ్జణాపూశజ్జాలముఁ ల్పొరి
బొరిరాలుచున్న చనభూమిఁజరింపఁదొడంగెనాయెడక॥ ౧౭౭

ఉ || మేకొనిమావిలేజిగురు మెక్కుటచేతిమ రక్తకంఠ
మా । కోకిలగండువీటివడిఁ గోయనికూసెడి పల్కుమానినీ ।
లోకమదాంధచిత్తిముల లోపలికోపముఁ బాపమన్నకుల । డా
కరినంబుగానొసఁగునానతిభాషితమయ్యెనయ్యెడన్ ॥ (౧౨౮)

క॥ హిమమేగుటవిశేషదోష్టము | లమరఁగఁజొందురముఖా
భ లగుకీపురుష | ప్రమదలకుఁ జెమట పత్రక | సమితింజని
యించెనధికసాంస్రముగాఁగన్ | (౧౨౯)

క. హరునివనంబునమానులు । పరగనకాలమునమాధ
వప్రాప్తినివే । ధరికించికడు జతనమున । నిరవుగఁజిత్తుములని
గ్రహించిరదుగఁ॥ (౧౩౦)

మ । రయమారంగనధిజ్యచావుఁడు రతిప్రాజేశుఁడాకాన
లోఁ । బ్రయతోడ నివిహరించు చుండనపు డుద్వింగల్లు ద్వం
ద్వంబుల । క్షయనున్న హ రసాను విధమగు శృంగారంబుఁ
జిత్రంబుగాఁ । గ్రియచేత నివసరించెడ న్నహిమ వణికంపంగ
సామాన్యమే । (౧౩౧)

సీ || అంబుగిన్నియలోన నాత్మకామిన్ గ్రోల నావలమధు
రసమానఁదేటి । తనదున్పశ్యముచేతఁ గనలుమోక్షి సు
ఖించుమృగినిగొమ్మునగీరెఁగ్గొన్ఱ సార । మజ్జరజోగఁ ధియైనగం
దూసతో యముగ జేంద్రునకిచ్చె సమదకరిణి । సగముతాది
న్నబిసముచేతఁడనకూమిఁసతిన్ సంభావించె జర్జివాక । ము
మరుచెమ్మటఁబ్రతిభంగములుమాయ । మధురసాస్వాదపరిఘూ
ణామాననయన । మైనయిల్లాబిమోముగీతాంతరముల । సర
గఁజొందించెనపుడు కింపురుషుఁడొకిడు ॥ (౧౩౨)

గీ || కుసుమగుచ్ఛములనుచన్నగుబృలమరఁ గనలయము
లనుకెమ్మోవులెసఁగునట్టి । తీవజవరాండ్రశాఖాభుజాపరచిత
లలితపరిరంభములఁ దరువులునుబొందె ॥ (౧౩౩)

శా || ఆవేళహనుఁడప్పరోహహిగీతాకణానంబబ్బిన
స్థివిభ్రాంతిఁముకింతలేక యెసమాధింజెందెనాత్మేశ్వర । త్వా
వాప్తిఁగొనిల్లుకీరులకు నెందైన న్నచూధిస్థితి । ప్రావీణ్యబు
నొకప్పుడుండెరుచునే భావింపఁబ్రత్యూహముల్ ॥ (౧౩౪)

ఉ || అంబునందివామకర మందుసువణా విరాజమాన
వే । త్రాంతిముఁజేచిఁ మంజులల తాలయ చత్వర మందుఁ
జేరితా । వింతయుఁ గిన్నచాలఁ బ్రభవింపగణములఁగాం
చిమీరలి । చంతఁజలింపకుండుఁడని శిక్షయొనచె ముఖార్చి
తాంగుళిక ॥ (౧౩౫)

ఉ || కంపములేఁభూమిరుహ కాండమునిశ్చల బంభరం
బులు । నృంపఱముఁగవుల్లులు భువింజరియింపని శేఘ్రగల్గి
నా । డంపు వనం బడెల్లుగడు తీవిఁజెలంగడు చిత్రమ

దుస్సఃకాంపఃగ నొప్పు కాననము తీరిగనుండెను నంది
యానతిక్ ॥ (౧౩౬)

చ॥ తెలియఁగనగ్రశుక్రమగు దేశముఁబోలెఁబ్రయాణవే
ళనా । వెడవిలుకాఁడుభూతపతి వీక్షణమాగ్నముమానియం
తిక । స్థలములలోన మేరుతరు శౌఖిలుమిక్కిలిఁ బర్వయున్న
చో । టలరెడు మాటుగాఁజని తదాశ్రమ వాటికఁ జేరె
నిమ్ములక్ ॥ (౧౩౭)

ఉ॥ సన్నిహితాంగపాతుఁడగు శంబరశత్రుఁడుదేవదారు
మూ । లోన్నతరమృవేదికస ముజ్వలకాంతులతో వెలుంగు
ము । వృన్నమెకంబుతోల్పటిచి భవ్యసమాధిని గూరుచున్న
యా । జన్నపు వేట కానిఁ బెలుచం దిలకించెను గౌతుకం
బునక్ ॥ (౧౩౮)

వ॥ అట్టితఱిమరునకుం గనుపట్టిన గట్టువిలుకాఁడెట్టివాఁ
డై యుండెననిన॥

సీ॥ భరితవీరాసన స్థిరపూర్వ కాయుఁడు చక్కగానిడుద
గానికుట్రవాఁడు । పాలుపారఁగవినచు భుజములు గలవాఁడు
మగఁటిమిథషిఁకాంపః దగనివాఁడు । తమ్ములనంగనంకమునను
త్తాన పాణియుగ్మముగనుపట్టువాఁడు । బవనాశనోన్నధిబహు
జటాపటలుఁడుశ్రీ వణసక్తాత్ సూత్రంబువాఁడు । గళముచాలు
ననతినీలకాంతియైన । గట్టిముడితోడి కృష్ణమృగంబు తోలు
దాల్చువాఁడు బృహత్తపో ధమకరితుఁడు । ఫాలలోచనఁడత
పోవేళయందు॥ (౧౩౯)

వ॥ మఱియు సలంతవెలుంగునఁ జెలంగుతారకలు చలిం

పకుండభూగ్రవికారంబు దూరంబునం బోనాడి రెప్పలల్లాపక
క యథఃకీరణంబులగు నయనంబుల నాసాగ్రంబుపైఁ జూపు
మోపియంతమూర్తు న్ని రోధమ్మువలన వానలేనిఘనాఘనంబు
పోల్చి నలలంబాసిన కొలనిచెలుపు నగరువలికి గోచరంబు
గాని దీపమునేపునందనరియు బ్రహ్మరంధ్రంబునం బోడమి క
నుపునుకలనడుమ నెడలిస కీలికీలలచే మృణాళ సూత్రంబునక
న్న మృదులంబగు చిన్ని వెన్నెలతేనిచెన్ను నన్నంబుసేయుచు
న్న వాడును, నవరంధ్రంబులంబోనిక ప్రసంఖ్యా నాథీనంబై
నమానసంబు హృదయమ్మునఁ గుదురుపటిచి ష్టేత్రిజ్జ్వలక్షరం
డనియెఱుంగు పరమాత్మఁ దనయం దవలోకించు వాడునై
యుండెనప్పడు॥

ఉ॥ ఈకరణిస్సమాధివహించిమనంబుననై నఁ జెన్నఁ
గా । రాక వెలుంగునుగ్రునిఁగు రంగటఁగాంచిమనోభవుండు
త్రా । సాకుల హస్తృడైతనదు హస్తతలం బుననుండి ధీర
శి । డ్రాకరరోప చాపములు జాటు లెఱుంగఁడిఁ కేమిచె
ప్పదు॥ (౧౪౦)

గీ॥ హరునిఁజూడనప్తమానిజ పీఠ్యంబు నొటపుచేతఁబెం
చుచున్నదనఁగఁ । దివిరియపుడువిషినదేవతాయుగళంబుఁ గ
లసినచ్చుకారిఁగనియెమరుడు॥ (౧౪౧)

వ॥ అందరుగు దెంచిన యా సుందరాంగి చందం బెట్టి
దనిన॥

గీ॥ సాబగుకెంపునుదెగడు నశోకసుమము । గొనబుబం
గారుగేరెడుకొండగోగు । ముత్తైము హసించు వావిలిమొద

లుగాఁగ । సురభిసుమబృందమనుక్రోత్తసాముదాల్చి ॥ (౧౪౨)

సీ ॥ సంచూణఁసుమగుచ్చ సమితివిసమ్రమై పల్లనంబు
లఁడగువల్లెపోల్కి । స్తనభరంబునవంగి రుణంబురుహమిత్ర
రక్తిమంబగునంబరంబుఁగట్టి । యుక్తకౌఱుంగుమనోజాఁడుంచి
నతనివింటి రెండవనారినాఁజండశోభఁ । గటిజాఱుకేసరస్సు
టదామకాంచిని బలుమరుసవరించి లిపికోనుచుఁ । దావియూ
ర్పులబలిసిసతిమిచెలంగఁ । బెడవిచెంగిటఁజరియించు కొడమ
తేటి । బెడరిచూచుచుఁడనచేటిబిసరుహమాన । సంచితింబుగ
సారెవారింనుచుండె ॥ (౧౪౩)

క ॥ రఱికైన సిగ్గుగొలుపఁగఁ । జతురతగలరమణసకలస
ద్గుణమహిభృ । త్సుతిఁగాంచి నురఁడు క్రవ్వుట । నతిదూజఁ
యు హరునిఁ గెల్తునసమదిఁ దలఁచెన్ ॥ (౧౪౪)

గీ ॥ భావహృదయప్రియుండగు వామశేవు । వాటనుజే
రె బాఁకతీసిరియపుడు । చటులపఁచుత్త నామ భేజం
బుఁగాంచి । మించియోగముఁజూలిచెమిత్తిగొంగ ॥ (౧౪౫)

ఉ ॥ వాసిగఁ గూరుచుండువా హిభాగము వేయి ఫణంబు
లన్గడు । గ్లాసిలి దుభకరంబుగ ననంతండు క్రింద వహించు
చుండన । భృంగిరుద్ధ వాయువు నెల్లన వెండి చరిఁపఁజే
సివీ । రాసమున్నడల్ప నమృతంశు వతింసుండు సర్వరం
బుగన్ ॥ (౧౪౬)

ఉ । అచ్చట నందిధిక్తి వినయముల మ్రొక్కిడి నీదు సే
వకైవచ్చినదంధకారి హిమవ ద్గిరి నాయకు పట్టి యన్ననా ।

సచ్చరితుండు మెచ్చి బొమ్మ సన్నయొ నపకనెటింగియాచె
లికె । దెచ్చిమ హేళనగ్రధ ర ణీస్థలి జేరిచెఁ దారయం
బునకె ॥ (౧౪౭)

శ్లో ॥ ఆనారీమణి జోటికఁజైలు నయ మ్మారంగ నయ్యి
ద్దటి । శానాం ఫివ్ర్యయి కిన్న మస్కరణ ముల్బద్ధక్తితోఁ
జేసిప్ర । జ్ఞానైపుణ్యముచేతఁ దారుచిదు మంగానొప్పువా
సంశస । తూనంబు ల్కిసలోపలక్షితము లచోఁజల్లి రం
దమ్ముగకె ॥ (౧౪౮)

ఉ । కష్టమెఱుంగు వెండుకలఁ గాంతివహించెడి కొం
డగోఁగుపూ । నష్టదురాలుచుఁ డఁ గడునందముగాశ్రివణంబు
నందుము । నొప్పినరవ్యపల్లవము నొయ్యనఁజాటనపణక
భక్తిహో । నష్టరనైరి కాయెడ జోహారొనరించెదగకె శి
రంబునకె ॥ (౧౪౯)

గీ ॥ పరగతుల తోడఁ గూడచి పతినిబొందు । మనుచు
నపుడు మహేశ్వరుం డచియెను మకు । ననచి లోపలనీశ్వ
రునిండు పల్కు- । లువి తథంబులు గావిడే ధ్మన ము
సుమ్ము ॥ (౧౫౦)

ఉ ॥ పంచరండుబాణమును వైవగనత్తటి రంధ్రము
న్నీతి । క్షీంచి కృశాసు మోమసకుఁ జేరు పతంగము పో
ల్కిబాగ్యశ్రీ । చంచల నేత్ర మ్రోలఁ బురశాసనునింగు
రిఁజేసి నానిసా । రించెను సారెసారె కును రేఁగిముదంబెద
లోఁగదింపుచుకె ॥ (౧౫౧)

గీ || భానుకిరణములను మౌనమాసురధునీ | జలజబీజ
మాలసాంద్రభక్తిః | దశసి ద్రైఘ్యహరున కపరి మితారుణ |
హస్తమునను శౌరి యందియిచ్చె || (౧౫౨)

క || పరమ ప్రణయి ప్రియుడగు | హరుడా మాలిక గ్ర
హింప నాత్మ దలచినన్ | స్మరుడు తన కార్తుకంబున |
నరుదుగ నమ్మోహనాస్త్ర మరిబోసెవెనన్ || (౧౫౩)

ఉ || ఎంచగఁ బూర్ణ చంద్రుఁ డుదయించిన వేళఁ బ
యోధిమాడ్కిఁబ్ర | జ్ఞాంచితుఁ డైన శూలధరుఁ డల్లనధీర
ణఁ బాసి బింబము | స్థించిన చెన్ను మోవి గలమేనక పట్టి
మొంగుటె తన్దవీ | క్షించెను మూఁడుకన్నులను జిత్తమువేమ
లుఁ దత్తరింపగన్ || (౧౫౪)

తరల || ఒనరఁగా నశ్చియై విరాజిలు చుంటనింద్రియ ధూ
త || సైను హృత్తుమ రంగఁ గ్రమ్మటి నిగ్రహించి త్రి
లోచనుం | దెనయనాత్మ మనోవికారము హేతువారయు
పూన్కితో | నరుపమా ద్భుతమారఁగా దెసలన్నిగల్గొని
ముంగలన్ || (౧౫౫)

సీ || కుడికంటి కడనిండు బెడగుగాఁ జూపట్టు బలితంపు
డికిలి గలుగువాని | వినత పీనాంసంబు వెలయు చుండె
డువానిఁ బరిభగ్నుమగు వామ పదమువాని | మండలీ కృత
ధను దక్కుండుడై తగువానిఁ బ్రహరించుపూన్కితో బరఁగు
వానిఁ | దనవక్ష మునదృష్టి దవులుకొల్పినవానిఁజిత్త సంభ
వుని వీక్షించెనభవుఁ | డవుడె తపమున నధికమానలుకతో
డ | బొమలుచుడివడ బెడిదమా ముఖముగల్గు | శూలిమూ

డవకంట నుట్కిలమైన । చిచ్చువెలు వడె వలరాజు పి
చ్చలింప ॥ (౧౫౬)

శా ॥ చాలుంజాలును నీదుక్రోధము గిరీశా నిల్పుము
చుక ద్యుస । జ్వాలంబుల్ గగనాంగణంబునగడు స్సంభ్రాం
తిమైవేడఁగా । నాలోశూలి లలాటదీప్రతర నేత్రాంగంబు
నం బుట్టిత । త్కాలాలోల కరాళ వహ్ని మరుని న్నావించె
భస్మంబుగఁ ॥ (౧౫౭)

చ ॥ అతుల పరాభవప్రభవ మై విలిసిల్లెడు మోహమిం
ద్రియా । ద్భృతతర వృత్తినంతయునుబోకడఁబైట్టి ముహూ
తమాత్రమా । రతికిని జీవితేశ్వరుడు మ్రగ్గుటఁచెల్పక చే
తనత్వసం । గతిజనియింపఁజేసి యుపకార మొనఁచె ననం
గరాజితఁ ॥ (౧౫౮)

గీ ॥ విడుగు వృక్షముఁ బోలెను మృడుఁడు తపముఁ
జెలుపఁబూనిన మారునశింఘఁ జేసి । స్త్రీలచెంగటనుండం
గఁ జెల్లె దనుచు । గణ ములను గూడి పంచ బంగా
ళమయ్యె ॥ (౧౫౯)

లిలనగతి ॥ తనుహరునకిత్తు ననుతఁడ్రి సదశీప్తం । బు
నుదన శుభాంగ ముడి పోయెననిగారీ । వనితయు సఖయుగ
ము పజ్జవెత సిగ్గు । ల్పెనఁగొనఁగ నింటికిని విన్న నయి
యొగఁ ॥ (౧౬౦)

చ ॥ అనుపమదంతలగ్నమగు నబ్జిని నభగజంబు మా
క్కిఁగా । గొనకొని భూతనాయకుని కోప భయంబున నక్షి
యగ్నుము । ననరఁగ మూసి వచ్చెడి సుతండున బాహులచే

(గహించిత । జ్ఞనకుఁడుతో)వఁబట్టి నిజసద్బ్రహ్మఁ జేరించెఁ గూ
నిఁగఁమీఁదఁగఁ ॥ (౧౬౦)

క ॥ నిభ౯రతరథాప్రీతల । మభి౯ష నివారణైక దోహ
లకృత్తివై । దభి౯ప్రియరాజద్వై । దభి౯ప్రియరూపశత్రుఁ
భినాటోవా ॥ (౧౬౧)

మూలినీ ॥ యువతిజనమనోజా యుర్వరాశ్రీవిషాదాభవి
కచయలిధానాభారతీ భాసమానా । కవిజనకృత్సీతా కాంఠి
పద్మానుజాతా । ప్రవిమలగుణ వారాపన్న గాఢీశ సారా ॥ ( )

గద్యము ॥ ఇదిశ్రీమదుకుంద చరణారవింద వందనానంద మ
రిందితుండిల మానసేందిందిరుండును శ్రీమద్బ్రహ్మకృష్ణ భ
రాపురందర నిరంతర విశ్రాంతి వివిధమణి కనకభా
షణసదంబరాలంకార మహాగ్రహారాది సముపభా
గ సంజాత ప్రమోదసందరుండునశేష భాషాశేష
సారస్వతశేష శాస్త్రీ ప్రియచ్ఛాత్రుండునుబి
రుదరాజపుల కలశాంభోధి రాకాశ శాంక
వేంకటాద్రిరాజపాత్రుండును జెంగల్వరా
జకవిరాజ సుపుత్రుండు నుభయభాషా
ధూనుండును రసికతోషణుండును
సుకవివిధేయుండునగు శేషాద్రినా
మ ధేయుండు పిరచించిన కు
మారసంభవకావ్యంబునఁ
బ్రహ్మ శాస్త్రము.

శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము,

ద్వితీయాశ్వాసము.

—(*)—

క॥ శ్రీమానితబహుసుగుణ । స్త్రీమాయశ్రాంతవితతసూ
స్మతకామా । ధామనిధి సత్వశ ధామా । హేమాద్రిస్థేమము
దుక్ష్మప్రోదామా॥ (౧)

వ॥ అవధరింపు మనంతర వృత్తాంతం బేమి యనిన॥

క॥ అంతన్నోహము బల్కిదు । రంతముగా వివశయైస ర
తి జలజాక్షీ । వింతగవై ధవ్యంబను । వంతఁగుడుపు క్రూ
రవిధి యెవడి బోధించె॥ (౨)

గీ॥ అటుల మూఁఁదేటి యంగజరాణినే । శ్రములు
నిచ్చి యవహితములుచేసి । యెడప కెప్పుడూ జూడ నెంచెడి
వానికిఁ గానరాని చెల్లికానిఁ గనక॥ (౩)

క॥ పంచశర చెలువుఁడాటి । వించెదెయని పల్కి లేచి
నెసనగ్ర భువి॥ సంచిత పురుషాకృతియగు । ప్రాంచితహ
ర కోపదహన భస్మమెచూచె॥ (౪)

గీ॥ చూచిక్రమ్మ మూఁఁగిల్లొణిఁబొరలి । ధూళిధూ
సర కుచయు విలోల కచయు । నైవనస్థలిఁ దనుఁబోలె న
ధిక దుఃఖ । వతిని గావించు నో యనఁ బనవఁ దొ
డఁగె॥ (౫)

చ॥ భువన ములన్విలాసమును బొందినవారికి నీదుగా

త్రమే । భ్రష్టముగ సత్ప్రభాగరిమ తోనుపమానముగా ను
లంగిశాం । భవనయనాగ్నికీల నది మ్రుంహగగన్మోక్షము
నాచుమే । నవనిని చక్రలైపడ దహా కిలన ల్లవమత్తి తో
శినుల్ ॥ (౬)

ఉ ॥ తెంపున నేతుబంధమును ద్రెంచి జలౌఘము నీలబే
నయా । సొంపులలిమ్మి తీనినొక చోవిడనాడిన రీతిగాగని
సింపు మనోనురాగమునుగాంచి భవద్వితీవనైవన । స్త్రీం
నొకయింతలేకడవి నిట్టిలంజెట్టితివేమనోవారా ॥ (౭)

గీ ॥ నిజముగాంగనాకు నీవునునీకునే । నస్రియంబుండే
సి నదియులేదు । ఏనుడశానాథా మేఘ చుండిన నీవ
కారణంబయిల కానిరావు ॥ (౮)

చ ॥ గురుతర కేళిపేళలను గోత్రవిపర్యయ మందుఁగాం
చికా । కరరమణీయ సూత్రమునఁ గట్టిటగాని విలోచన
స్వయి । స్ఫురసపు గోసరంబులు లసద్గతి రాలంగఁ గణ-
భూషణై । మురిసెమన్నరవంబుననుమోదుటఁగాని స్మరిం
చితేస్థరా ॥ (౯)

ఉ ॥ అంగన నీవునాహృదయ మందువసించెద వలచుఁ
గూమియు । ప్పొంగఁగమున్నువల్కినది బొంకనితోచెను
సంపమందునెం । చంగఁ ద్వదీయవాణి యుపచారపదంబ
గుఁగాకయున్నసి । వంగముఁబాసి నంబ్రతుకునారతియీగతి
సారసాశుగా ॥ (౧౦)

ఉ ॥ లోలతనిష్పడీపు పరలోకముఁ జేరితి వట్లు గావు
న । న్నేలని సాధ్వలెన్నఁగను నేనును వెంటన వచ్చు దాన

సే । కాలముచేహధారుల సుఖంబడినీకు నధీనమాట నీ ।
వ్రాలిన లోక మంతయును వంచిత మయ్యెను దైవధూ-
ర్జితఁ ॥ (౧౧)

క ॥ చీకటిరాతిరు లనునగ । కైకపదిస్తనితభీతయగు
హరిణాక్షి । న్వికరబతి చెంతఁజేర్పఁగ । నీకన్నంబరు డెవండు
సేచుకనుమదనా ॥ (౧౨)

గీ ॥ ఎఱునైనకన్ను లిట్టట్టు ద్రిప్పఁచుఁ । బల్కులకును దొ-
లఁగు పాటానచిఁ । శిధుమదముమిగులఁ జెలఁగియునీలేదు ।
నలుగుజాతులకు విడంబనయగు ॥ (౧౩)

మ ॥ ననవిల్కొండ భవచ్ఛరీరమిటుల న్నామావశిష్టంబు
గాఁ । దనరం గన్గొని నీదునెచ్చెలిసుధాధాముండువ్యభో-
దయం । బునసేమంచునుగృన్థపక్షపుదిన మ్ముల్పోయినందర్శ-
యు । స్థనదుఃఖంబెదలో జనింపఁగను దత్కాశ్యంబుఁబో-
నాడడిక ॥ (౧౪)

సీ ॥ అక్కటాయికహరి తారుణవృంతంబు సుభగకోకిల
రవసూచితంబు । నై నరసాలప్రసూనంబుజగముల నెవనికదా
ణమైయెసఁగఁగలదు । మునునీవుసారెకాముకరమ్యశింజినీ
పదమునఁగూచినభ్రమరపక్షి । యాతతశోక నానాతోడ
సేచ్చెడిననఁగదీనధ్వనినటవఁదొడఁగె । గాననీవుమఱలఁగమ
నీయకాయంబు । నందిలేచియిప్పుడతులసురతి । దౌత్యపదము
మధుర తర వాణియగు పైక । రమణి కానతిమ్ము రమ్మ
మదన ॥ (౧౫)

చ ॥ పలుమరునాకుమ్రొక్కుచుఁ గృపాపరురాలవుగమ్మఁ

టం దుమే । పడఁగఁగఁజేడినద్రోభజ బంధనముల్లలిమంతనంబు
నం । గిలిగినయ ద్విత్వీయసుఖ కారితంబులు చిత్తిపీఠిలోఁ ।
దలఁచిననానందిమితి యున్నైర్వముగ్గదమీవి తేశ్వరా ॥ (౧౬)

క॥ ఓతిపండితినాయనయవ । తతిసీప్రం-చినవసంత తతకు
సంమూలం । కృతియిదెయున్న దిసీమెయి । వెతికిన నగడదదదే
ఘపింతమనాజా ॥ (౧౭)

క॥ పోలికలచులైనవిబుధులు । స్థరియింపంగ మత్పివప్ర
సాధనమలరె । పరిచింపవై తిదాపలి । చరిణమున రాగము
నాపజనుడెప్పుడ్రయా ॥ (౧౮)

గీ॥ దివినిజతురలైన దేవతావనితలు । నిన్నుజూచునంత
కన్నమున్న । యన్యేవల్పునకుమదంగంబునవింఁచి తావకాం
కి ముక్కుదాననాథ ॥ (౧౯)

క॥ సీవెంటనత్తునిక్కమ । యీవిశ్వము నందునాథుఁడీల్లి
నరితిరా । జీవాక్షిరసముహూలకము । జీవింఁచెడిననెడునిం
గిష్ఠిరమయ్యెనికె ॥ (౨౦)

గీ॥ తవిలిగాత్రజీవితములతోసీపు । కానరానియట్టిగతిని
బొంది । మృతుండవై ననీకుమీనాలకనెట్టె । లంత్యమండనం
బునాచరింతు ॥ (౨౧)

మ॥ ధనువుత్సంగ తలంబునందానిడియు ద్యచ్ఛక్తియోవా
రంగా । మునునారాచముచక్కఁజేయుదుమ హామోదంబున
నీజీయా । మనితోడనవచియించు సీసరసపున్నాటల్లదస్త్రం
బుపై । నెనయంగూడకన నీయపంగలవమే నెంతున్ననో నా
యకా ॥ (౨౨)

ఉ॥ అక్కట నీదునెచ్చెలిల తాంతశరాసన కారిమాధ
వుం । డెక్కిడనున్నవాఁడొహృద యేశ్వర కానఁగ రాఁడదే
మితం । డక్కరినాత్మఁడైనవారు సంబకనిగఁతకీలీకీలల । న్నే
క్కినినిన్నుఁబోలిధరి ణీన్ధలిగూలఁడుగాగణింపఁగఁ॥ (౨౩)

శా॥ అంతన్నారనిదారదీనతరవా క్యానూనత ద్వణము
ల్ । స్వాంతంబునిష్ఠిపలిప్తబాణముల రేవన్దాడఁగానెక్కుడౌ ।
సంతంజెందినయానితంబవతి నాశ్వాసింపనుద్యుక్తుడై । చెం
తంజేరఁగవచ్చియగ్రభువి నిల్చెంతైత్రుండబ్రంబుగఁ॥ (౨౪)

క॥ అమృతనిఁజూచిమారునికొమ్మయటచిటొమ్మమోది
కొనియెనునదియు । క్తమ్మగు న్వజనము కడదుః । ఖమ్మెల్లనన
గఁళమ్మగాజనియించుఁ॥ (౨౫)

ఉ॥ ఉత్తలపాటునొందిరితియెన్ననునిల్చినచైత్రుఁజూచిన్ ।
విప్రైఱగెల్లఁగాంచితె త్వదిష్టసఖుండిపుడేమియయ్యెనో । హ
స్తికపోతశోభనురు మైతగుతెద్దసితఁబు మారుతుం । డిత్తఁజే
రిమ్మఁజొచ్చెనని యెందనమంజుగళింబుదొడ్రిలఁ॥ (౨౬)

వ॥ అని తనమనోహరు నుద్దేశించి॥

ఉ॥ హెచ్చుగఁగొతుకంబుజని యింపవసంతుఁడునిన్నునా
రయ । న్వచ్చినవాఁడుదశఁనము వానికొసంగుము సూనసా
యకా । క్రచ్చటభార్యలందుఁగలగాదిలిచాలఁ దొలంగిపోయా
న । న్నేచ్చెలులందుఁగూర్మిధర ణింజలియింపదు పూరుమా
ళికే॥ (౨౭)

ఉ॥ ఓవెడవింటివంటవిన వోససురాసుర చూజగంబుబ ।
చ్చేవదొలుగసూక్ష్మచిసలీనగుణాపితశింజినీకమై । పావనకో

మలప్రసన బాణమునైతగు నీదువింటియా । జ్ఞావశవత్కేజే
యుసహ కారివసంతుఁడితండెగాప్రియా॥ (౨౮)

వ॥ అనివసంతుంజూచి॥

క॥ మరుదాహతమగుదీపము । కరణింజనినీయనుంగుగ్ర
వ్కటడయ్యె॥ బరిదుఃఖ భూమమడరుట । నరయంగావత్కే
మాడ్కినైతింగనఃమా॥ (౨౯)

గీ॥ మగనిఁగూల్చువేళ సగమునధింఁచియా । చెమగుడ్డె
నమిట్లువిడిచెనన్ను । నమ్మిప్రాపుగొన్నయన్తుహీజమువంతి ప
డఁగఁద్రోయఁదీగపడునుగాదే॥ (౩౦)

క॥ కాపునవసంతవిస్తుట । నీవనిననువివశన్యిచ్చుటచే
త । న్నావిభునిచెంతఁజేరిచి । యీవెసఁగనొనర్పుబంధుకృత్య
న్దమరక॥ (౩౧)

క॥ చందురుని తోడఁజంద్రక । శిందుమ్మసుంబుతోడ
గల్గితయడఁగు॥ సుందరులుభత్స మాగముఁ జెందురు
సంబుప్పెఁగావిచేతనతతియు॥ (౩౨)

క॥ పసమీతెడుమత్ప్రియతను । భసితముఁజనుదోయినలఁది
సరిపాటలమా । కిసలయతల్పంబునబలె । నసమ మదంగంబు
స్త్రియందిపుడుంతు॥ (౩౩)

క॥ మునుమాకుఁ బుచ్చపానుపు । లొనరిచినాడవు గవ
య్యయుడుగక యెపుడు॥ నినుఁగేలుమోడ్చివేడెడఁ । జని
యెకచితఁబేర్చుమిపుడుసౌమ్యవసంతా॥ (౩౪)

సీ॥ ఏనులేకున్నచో సూనాస్త్రః డొకక్షణ మేనియోరున

కుంటయెఱుగుకతన । నగ్గినాకపిఁచి యతివేగదక్షిణ పవన
 వీజనములరవులుకొల్పు । మిటులాచరించి మాకిర్వర కాదట
 నొకసలిలాంజలియొసగుమయ్య । నీదుసంగడికాఁడునెమ్మితో
 ననుఁగూడి పాలుపెట్టుకదానిఁ గ్రోలఁగలఁడు । తావకసఖుం
 డువికచ చూతప్రియుండు । గాననాలోల పల్లవ ఘనములైన
 నుంజుసహకారమంజరీపుంజములను । నతనిఁ గూరిచిపిండమి
 స్త్యయ్యమఱియు॥ (3౫)

క॥ అనికాయమువిడువంగా । మొససినరతిసభావాణిమొ
 గిహ్రాదశోషం । బునఁగుందుచున్నశఫరి । స్థనమగుతోలివాన
 పోలెఁగరుణించివెనక॥ (3౬)

క॥ నీమగఁడుదీఘకాలము । కామాంగనదులఁభండు
 గాఁడువినుమతం । డామృడునికంటిమంటల । చేన్రుందుటకు
 గతంబుఁజెప్పవనింక॥ (3౭)

క॥ మునుపుమరుఁడు పురికొల్పఁగఁ । దనపుత్రిక యందు
 గోర్క-దపిలినవనజా । సనుఁడింద్రియ వికృతినిబోఁ । బనిచిశ
 పించుటనితండు ఫలమిదిగుడిచె॥ (3౮)

సీ॥ సరసుఁడౌ ధర్మప్రజాపతి యాచింప నామెయందె
 క్కుడౌ ప్రేమగలిగి । హృదుపార్యతిఁజెండ్లి యాడఁగలండ
 ప్పూ డధికసుఖంబుననలరియతఁడు । నీజీవితేశ్వరు నిజశరీరము
 యోడఁ గొమరుదీపింపఁగాఁ గూర్చునవల । ననుచును సుమత
 రాసనునిశౌపావధిఁ జెప్పియిట్టులగుటతప్పదింక । నిధిల జగ
 ములఁబలుమాఱునెమకిచూడ । నలఘుసంయమ ధనులునుజ

లధరములు । నతిభయనమైనపిడుగునకమృతమునకు । రెంటి
కినిగారణంబులై యుంటనిజము॥ (౩౯)

గీ॥ కాననోచాన పతిఁగూడఁగలదునీడు । మేనురక్షించు
కొనుమమ్మమిహిరకిరణ । పీతజలయగుతటినిప్రావృణ్ముఖమున।
మగుడసలితొఘమునుగూడి నెగడుఁగాదే॥ (౪౦)

మ॥ అనియికై వడినొక్కచేతనమదృశ్యకారమైచిత్త
భూ। వనజాక్షి మరణోద్యమంబుదొలఁ గింప నైచ్చికల్యాణ
సతా । సనుతద్భూతముమాటమాటికినిసిద్ధాథఁబుగాఁబల్కి
యా । మనియక్కమినినూటడించెనునుహృన్మాగఁబునక
సాతెకు॥ (౪౧)

ఉ॥ అంచితకీతి భూతముఁ బ్రియాప్తుఁడుఁ జెప్ప వ్యథా
స్మృశాంగియా । పంచపృషతుకరాణి జిగి బాసిన వాసర
చంద్రలేఖసా । పించుప్రదోషముంబలెను బేర్చినుపక్లవపార
ముంబ్రవీ । ట్టిందుచునుండె నెవ్వదిని జింతయొకింతదొలంగఁ
ద్రోయుచు॥ (౪౨)

ఉ॥ కట్టెడుటన్త నోభవునిఁగాల్చిన ముమ్మైనవాలుదా
ల్పులో । గుట్టగలం గిరింద్ర సుతికోరికి భగ్నముఁజేయనామె
యు । న్నెట్టిన నాత్మరూపమును నిండయొసఁపఁదొడంగెఁజిం
తతో । నట్టిననేలస్నేలసాబగాల్తపతిప్రియతా ఫలంబెకా॥()

ఉ॥ మానుగనావెలందుక సమాధివహించితపంబుచే ద
నూ । మానితి మంజులత్వ గరిమంబుఁగృతాథఁముఁ జేయఁ

౪౮ శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము,

బూనెనాఁ | గానియెడం దథావిధని కామతరంబగు ప్రేమ
యన్లునా | నూనుడమృత్యుడున్నగు ప్రియుండును రెండుల
భించుటెట్లుగఁ ॥ (౪౪)

గీ॥ శివునియందుమనసు దవిలిచితపమునే | యంగఁబూ
నుతనయనాలకించి | కన్నతల్లితనదు కౌఁగిటఁజేరిచి | పలికెని
ట్లుతపముడులుపఁదలఁచి॥ (౪౫)

ఉ॥ పెక్కురశీప్తదేవతలు వేశ్యమునందువనింప నాతపం
బెక్కడనీశరీరమిది యెక్కడమిక్కిలిమెత్తఁబాటున | న్వేక్కు
నసూశిరీషమిది భృంగపడంబుసహించుఁగాకబ ! లృక్కిపదం
బొకింతయును పన్నహియింపదుపుత్రికామణీ॥ (౪౬)

చ॥ అనియిటులాడి నూనతర మానభిలాషను బూనియు
న్నయా | తనయతపః క్రియాభిరతిఁ దామఱింపఁగఁ జాలద
య్యెఁగ్రే | మనలరెవాంఁచి తాఁకిన్పృథ్వి మానసము న్సుగభీర
భూమికిం | జనియెడుపుష్కరంబునొక సాహసియుఁ మగు
డింపనేర్చునే॥ (౪౭)

వ॥ ఇట్లుకొంతతడవు కడచనిన నాపడఁతి మిన్న తన్నెడ
యని నెచ్చెలింబుచ్చి యెడఁదంబొడమితలంపెఱఁగియున్న
జనకుని ఫలప్రాప్తిపారంబగు తపంబునకై వనవాసంబు యా
చించిన॥

గీ॥ తగినవరునిఁగోలె దనయ యంచునుమెచ్చి | జనకుఁ
డనుమతీయసరిగఁగారి | తనదుపేరఁబరఁగి ఘనశిఖిఁడిసమగ్ర |
మైనశృంగమునకు నరిగెనపుడు॥ (౪౮)

చ || రమణః గుచద్వయింబ్రతి సరంబుల రాయడి సంగ
రాగము । స్సమయఁగఁ జేయుచున్నవిల సన్నిజహారముఁదీసి
వైచియా । యమతిరుణాకక పింగముఁబయోధరఘషణ
శీణాసంహతి । క్రమమగు నార చీరమెడఁగి ట్టెనవారితనిశ్చ
యంబునక॥ (౪౯)

క || ఆరమణీమొగముకచముల । చేరాజిలిసట్లుజడలచేవె
లుగొందెక । వారిరుహమఖిలబలెనొక । యోరన్నెవలముఁ
గూడియునాజిలుఁగా॥ (౫౦)

గీ || తరుణిపులకతెనఁగఁ దపమునకైత్రిరా । వృత్తమాంజి
మొలధరించెదివిరి । యదియమొదలుగాఁగ నామాంజితన్ని
తం । బంబుమిగులలోహితంబుఁజేసె॥ (౫౧)

చ || సరసిరుహాక్షి యాచక రసంబొకయించుక లేసి
మోవిపై । గురుకుచ దుగ్గఁసంభరిత కుంకుమలోహిత మై
నబంతివై । దరలఁగ నీకకోయుతజి దభలు గంటిన వ్రేళ్ల
నొప్పుత । త్కరముననడుమాత్రమును గైకొనియెక దనయం
తనింపునక॥ (౫౨)

చ || పలుమలుమున్న మూల్యమగుపానుపువైఁబరివత్కనః
బుల । న్బొలుపట రాలియున్నసిగ పూపుల గాసిలుపార బా
హువే । తలగడగానిరాస్తరణ ధాత్రితలంబదిచారుశయ్యగా
నలిపిపరుండెనావికచ సారసలోచనబట్టిన త్తజ్జీక॥ (౫౩)

గీ || మగుడవానిఁజెంద మది నెంచివ్రతవేళ । లతలయంచు
నవ్విలాసచేష్ట । హరిణకాంతలందు నాలోలదృష్టిని । జేషమ
నఁగరెండుఁజేర్చెరెంట॥ (౫౪)

చ ॥ ఎనయఁగ నింకమీదజని యించుకుమారున కేనిము
న్నపు । ట్టినయల వానిపై నెనరు డీల్పఱువంగ వశంబుగాని
య । ట్లనఘఘట ప్రసప్రసృత మైనపయస్సున సర్వమంగళా ।
వనజదళాయతేక్షణకృపన్బనిచెన్వనవపాదపంబులన్ ॥ (౫౫)

చ ॥ చెలియలు గుంపుగూడుకొని చెంగటనుండినవేడ్క
యెంతయు । నైలఁగఁదదీయనేత్రముల చేదనకన్నులు గొల్చు
చుంటకై । యలవడ నమ్మివచ్చునటు లంగనదోయిట వన్యబీ
జముల్ । గలయఁగ నించియచ్చటి మృగంబులకిచ్చియనూన
యించెడిన్ ॥ (౫౬)

గీ ॥ ఒనరఁదానమాడిహోమంబుఁజేసివ । ల్కలముగప్పి
జపముసలుపుకన్య । ఋషులువచ్చి చూచిరిలధర్మవృద్ధుల ।
యందువయసాకింత యరయఁబడునె ॥ (౫౭)

గీ ॥ కంటుమెకములుపగమాని యుంటఁవ్రూఁకు । లతిథిస
త్కృతిఫలములనాచరింపఁ । బణశౌలలయందగ్ని పరఁగభు
వన । పావనంబయ్యెగిరిజాతపోవనంబు ॥ (౫౮)

చ ॥ పడఁతుక యంతమాత్రము తపంబొనరించుట చేత
బాలసా । ఫలము లభింపఁదన్ తలఁపు భావమునన్జనియిం
చినంతనిం । పెలయు నిజాంగమాడవ మొకించుక యేని
గణింపకాత్తలో । బలితిము దారుణంబగు తపంబొనరింపఁగఁ
బూనెఫీరతన్ ॥ (౫౯)

ఉ ॥ కందుకకేళివేళ మునుగాసిని జెందుచునున్న గారిబ
ల్పొందుగఁ గ్రూరమైన తప ముంబచరింపఁగఁ బూనె నప్పు
నా । యందపు విగ్రహంబు కనకాంబుజ నిమిత్తమానుగా

ననిం । పొందు నిసర్గ మాదావమ నూనకతోరత యున్వ
హించెడిన్ ॥ (౬౦)

చ ॥ అతివ తపర్తు వందు దరహాసముమోమున లంకరిం
పను । న్నతచతురగ్నులుం దనకునల్లడలజ్వలియించు చుం
డను । ధృతగతి దృ గ్విరోధి యగు దాహుతేజమధః కరిం
చితా । నితరము నేమి యుంగనక యెట్టిని వేల్పునె చూచె
నొక్కనిన్ ॥ (౬౧)

గీ ॥ ఇనమరీచి వితతి నిటుతప్తమానింతి । ముఖము తమ్మి
డాలు బొందనప్పు । డల్లనల్లనదదపాంగయుగ్గంబున । నుప్ప
తిల్లె బెలుచు గప్పుచాయ ॥ (౬౨)

గీ ॥ పాదపంబులు జీవించుపగిదిగాగఁ । గోరివేడకయే
దొర కొన్న నీరు । నమృతమయ చంద్ర మఃకర సమితి యి
వియె । బోనముగ జేసివణించె బువ్వుబోడి ॥ (౬౩)

క పంచాగ్నులు తనుమిగులఁద । పించనీ మ్రోత మ
దినవీనజలముబో । క్షించఁగధారుణి తోడఁ ద్య । జించెన్
బ్రయాని రెల్ల జెలువరయమునన్ ॥ (౬౪)

ఉ ॥ కుంచిత రీతిఁ దొల్లఁజనుకుల్లల జేక్షణపక్ష పక్షుల
లన్ । దించుకనే పునిల్చి డిగ నేగుచువాతెఱ తాడనంబు
గా । వించికుచా ద్రిపాలమున వేనుఱుమైవనిరాజిజాటి । య
భ్యంచిన మైవహికిల రయంగనఁ జొచ్చి యదృశ్యతన్
గొనెన్ ॥ (౬౫)

క ॥ ఎడయకతెమ్మెర పొదలెడు । జడులనాల్ పయిబం

దు జవ్వనిత్రతమున్ । గడుకొని మెఱుంగు చూపులఁ । బొ
డగనె సాక్ష్యమున నొప్పుఁబూనినరజనుల్ ॥ (౬౬)

మ ॥ చలిగాలిం గడు దుస్సహంబులగు పాష క్రూర రా
శ్రుల్లహా । జలమధ్యంబున నిల్చి మోలఁ జెలువొసం యో
గముంబొసి బ । ల్పిలుగుండెదిన కోకదంపతులపై శ్రీమత్కృ
పాదృ ప్రియు । నె్వలయంజేయుచు నాయెడంగడపె నాచిం
బోష్టిచిత్రంబుగన్ ॥ (౬౭)

శా ॥ భూరిస్ఫార తుమార వషణ్మున సంభోజస్ఫురత్సం
పద । ల్పారంబేగఁగఁ గాంతిహీనమగు తత్సోయంబున శ్రే
యినా । నీరేజేక్షణ కంపితాధర దళోన్నిద్రాత్త వక్త్రంబు
సం । దారమృద్యుతిఁ గూడెదామరస సంధానంబు గా
వించెనాన్ ॥ (౬౮)

సీ । తమయంత రాలు పణఁములె భక్షించుట ప్రథిత
పో గౌరవంబుజగతి । నుమయది యునులేకయుండుటవిద్వాం
సు లామెక పణయన్నామమిడిరి । రేపవలీలీలఁ దాపన ప్ర
తిముల మృదులాంగ మిడుమల కిరవుఁజేసి । కకఁశాంగులు
మునుల్గొవించుతపము నధఃకరింపుచు నుండె దరుణి యధ
చు । పొలుపు దండానింబులు పోడపల్కు । లలర సద్భా
హ్లాతేజంబువెలుగుచుండ । మైధరించిన తొలియాశ్రమంబు
పోల్కి- । జటిలుఁ డొకడింతి యాశ్రమస్థలికివచ్చె ॥ (౬౯)

చ ॥ అతిథులపూజగోరెడు హిమూద్రికుమారి గురుత్వ
పూర్వమా । నతుల సపర్యలన్యదుగు నప్పుడెదుర్కొనె సా
మ్యమువినం । చితముగఁగల్గినందను విశేషములం దృఢ

చిత్తులైనవాఁ । రతిబహుమాన చేష్టలు నిరంతరము న్రచి
యింతురేకదా ॥ (20)

ప ॥ శుశ్రీష విధ్యుక్తు ప్రకారంబున సత్కారంబుఁగావిం
చినం నైకొని యూవకుఁగుకొంతనడి బడలికంబొపికొనిచక్క-
నివంట నాచిక్కె రబొట్ట నచలోకించుచుఁ జగవునెగడనిట్లు
ని నినుచువందొడంగె ॥

గీ ॥ డూసుకునే. సమిధలుకభా లరయఁగ్రియకు । సతివ
స్నానాహాఁ మేజలంబంగమునకు । వృథ పొడమ కుండఁగాఁ
చిప మాచరింకె । తనువకనముఖ్యి ధమఁ సాధనము
తలఁప ॥ (21)

ప ॥ పొలఁజెకొ నీపునీరమును బోయఁగఁబుట్టివరక్త ప
ల్లనం । బలరుఁగ దాలతొ వితిరులం దతిసుందరమై చిరంబు
గా । వలన దటంచు లత్తుక న్రవంబునుబోకడఁ బెట్టియున్న
నీ । దులలిత పున్నుభాఢరము త్రోసన తేయ్యది పొందుఁ
బొందుగఁ ॥ (22)

గీ ॥ అంబుజాక్షి ప్రచల దక్షులనీనేత్ర । సామ్యమం
దుహారిణ సమితినీదు । చేతికుశహరింప నాతటి దానిపైఁ
గనలకుందుగాచె మనములోన ॥ (23)

క ॥ యాపముజగములనెప్పుడొం । బాపముఁగావింపదనెడి
ఁబునిజంబొ । నోపఁడతినీదు వృత్తము । తాప సులకు
నాత్మశీల దానముసేయుఁ ॥ (24)

గీ ॥ చానవీడిరాలు సప్తపిఁ బలిపుష్ప । ములహసించు

గాంగ జలముచేత నేనినీడుండె నీచేతఁబోలెఁబూతుం
శుగాఁడుకులము తోడమున్ను ॥ (౭౫)

చ ॥ అరయఁగనభయ కామములయందుఁ బ్రవృత్తివహిం
పకుండని । క్కరణిని నీవనారతము గాసిలి దీనిభజించుచు
నిగ్రనే । వెరవుగ నీయెడ స్వదయ వీధికఁబల్లరునెంచిచూ
డనో । తరుణిత్రివగఁ మందునొకధమము శ్రేష్ఠముగాఁ
గఁ దోఁచెడి ॥ (౭౬)

క ॥ నీసత్కృతి నొందిననను । నోసతిపెట వానిఁజేయ
నొప్పుదుపుఘవి । ద్వాసరసులు నేస్తంబనఁ । గాసాప్త పదీ
నమండ్రు గాదేజగతి ॥ (౭౭)

గీ ॥ కానఁ దాలిమిచే మించుచాన నేను । బాడ బుడ
నాటఁ జపలత వేడికొందు । నది రహస్యముగాదేని యధిక
మోద । ముప్పతిల్లఁగ నాతోడఁ జెప్పవలయు ॥ (౭౮)

గీ ॥ నలువ కొలమునఁ బుట్టువు చెలఁగు త్రిజగ । దమల
హంబుఁ బోలు దేహంబు నూత్న । యావ నంబు మహౌ
శ్వర్య మఖిలమున్న । నింకఁ దపమాచరించెద వేటికబల ॥

క ॥ లలిగా సహింపఁ గూడక । మలయు ననిష్ఠ మును
బొందుమా నినులకుని । ట్లలరుం దపంబునీకడఁ । దలపఁగఁ
నదియేనికానఁదామరసాక్షి ॥ (౮౦)

నీ ॥ పతిపరాభవమును బడయదీయాకృతి పుట్టింట నవ
మతిపాసఁగ దెపుడు । పరుఁడునినైనకఁడు ఫణిఫణామణికి నై
సాహసంబునఁగేలు సాచునెవ్వఁ । డడరి జవ్వనమునఁ దొడ
వులునడలిచి ముదిమికిఁ దగునార మొలనుగట్టి । తలలఁత్రదో

ననువృత్తేందు నక్షత్రయగు రాత్రియరుణున క్షహాయగునె |
స్వగతామ శ్రమంబన్నజాలుదండ్రుడి | తాపులే దేవ భూ
ములు భవునిగోరి | తేనితపమేల మణికోను వానివెతక | ద
వనిగొను వాండెరత్నంబు నరయుగాదె || (౮౦)

చ || యువతిలో వేడివేడియగు నూరుపుచ్చేబలిగోరితీ
చటం | చనగతమయ్యె నాకు నటులై ననుసందియమందె
డందమీ | భువినిటు ప్రాథనాహూతయగు పూరుషుడెవ్వ
డొకాన రాడుకాం | యువదమి నంతదులభుడొకండును
జేడు మదిందలంచినక || (౮౧)

చ || తలఁపంగ నింతకాలమవతంస మహోత్సవ శూన్య
గండమం | దలఘు జటాభరంబు కలమాగ్ర ఫిశంగము వ్రే
లుచుండఁగా | బలుతపమాచరించు నిను వారకుపేక్ష యొన
చినట్టిసీ | వలచినవాని డెంద మదివజ్రసమానమనంగఁ జె
డదే || (౮౨)

ఉ || తామసవృత్తిమాని జడదారి న్రతంబులఁచే గృహిం
చియూ | గాములజేనితాపమునఁ గ్రాగిన సొమ్ము లయిమ్ము
లొప్పదే | జోమహనీయవాసర మృగాంకకళంబురుడ్డించుని
న్ననో | భామిని చూచినం బ్రతుకు నాడెవడైనఁ దపింప
కుండునే || (౮౩)

ఉ || కుంచితపక్షమై సాగనుగూరిది చూచెడి నీదుకంటి
క | భృంచితమానిజాన నము నారయఁ జూపక యుంట నీ
పుకా | మించినయట్టి పూరుషుడు మీననిభేక్షు హువునా

మున । న్వంచిత్రుడయ్యె నంచును మనంబున నిక్కముగానె
జింగితి ॥ (౮౫)

సీ ॥ ఇంకనీవెందాక నిటడపించెదునాదు బ్రహ్మచర్యా
శ్రమోపాత్తతిపము । సగము నీకిప్పు డొసంగెద దాననీ
విష్ణుడొ పతిబొంచె దెవడతండు । నాకుడెల్లు మనంగ
నగజాతి మదిలోని వరుని జెప్పంగ లేకపజ్జ నున్న । చె
లిగెగాటుక రేకజెందని తనకంట సన్న యెనపనా సకియ
యపుడు । తోయజంబొతపత్రంబు సేయుపగిది । తనువుభే
కర నియమసా ధనముజేసి । చానయిట్లుంటకును హేతు
వైనవాని । వినుమనుచుబ్రహ్మచారితోననియెన్నిట్లు ॥ (౮౬)

ఉ ॥ ఎక్కుడు సంపదంబొదలు నిండ్రయమాప్పతివిత్తి
నాధులకొ । ధిక్కరణం బొనచియతి ధీరత సీసతిమున్ను
కన్కచే । జక్కె ర వింగినంటనిముసంబునఁ గూల్చియ
గూప లభ్యుడొ । మిక్కిలి కంటి వేల్పు పలు మేల్పడి
యెన్నట మౌళిమండనా ॥ (౮౭)

ఉ ॥ దారుణతోపుడొ పునుక చాలుపునై కరుదెంచికొ
ద్రహుం । కారముచేత వేగదొలగంజనె నెయ్యదిమున్ను
ధీతినా । కారవి హీనుడొ కుసుమ కాండు శరం బదియో
కడంకమా । నీరజ నేత్ర తొమ్మన మునంగి కృశిం పగఁ
జేసెదైవతకొ ॥ (౮౮)

గీ ॥ అదిమొదలుగా గనుత్కట మదనయగుచు । దిలక
చందన కలుషాల కలుపొసంగఁ । బ్రగటముగ మంచు పేదిన
రాలమీడఁ । బండియునుసౌఖ్యమెఱుగదీ పడఁతియింట ॥ ( )

చ ॥ తనరంగశూలపాణి చరితంబులు పాడుచునుండికం
కమం । దునుబలు మాఱుశబ్దములు తొట్రిలఁ బల్కి గిరింధ్ర
కన్యము । న్వనమున గానమాధురికి వారక నెచ్చెలు లైన కి
న్నరాం । గనలకు నీక్షణాఙ్గములఁగ్రమ్మఁజేసెమహాశ్రు పూ
రముల్ ॥ (౯౦)

చ ॥ నెలఁతుక వేఁగునంత కును నిద్దుర లేకియె యుండి
మామెడ । న్గడితపు చింతతోడ క్షణకాలము గన్నులు మా
నియప్పడే । కలంగనివామదేవ యెట్లకై చనె దీవనిభ్రాంతి మీ
ఱుగాఁ । బలికి యసత్యపు న్నెడను బన్నుగఁ గాఁగిటఁ జేచి
మేల్కనుక ॥ (౯౧)

చ ॥ పడవడి ధాత్రిలోవిబుధ వర్షులు సవకగతుండ వం
ద్రుని । న్నిది నిజమేని నాదయిన యింగిత మెట్టులెఱుంగకుం
చువం । చురక యాత్మహస్త తలమందు లిఖించిన నీల కంఠ
రు । న్నదిగఁగి యింపకే తెగడెమాచెలి గోలతనంబు గ్రా
లంగ ॥ (౯౨)

సీ । పెచ్చడివతి హరు నెనయంగ నన్యచూ వెరనెద్దియు
నులేను పెతలఁబడెనొ । యప్పుడుతనతండ్రి యానతి మముఁ
గూడి తపమున కీవన ధరణిఁజేరె । దాను పెచ్చిన చెల్లుతప
ము నీసింపుచు ననుపమతరఫలం బందియున్న । నీశనిమిత్త
శూనింతి మనోరథ మీరిక యేనియు నెత్త దయ్యె । దున్న
యుండఁగ జడిలేని మన్ను మశువు । పగిదివ్రతకృతి సత్స
భాష్పయుక్త । నయనపరికృత్య మాననిన్నాతివాతఁ । డ
న్నటి కనుగ్రహించునో యేనెఱుంగ ॥ (౯౩)

౫౮ శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము,

గీ || ఇంగిత మెఱుంగుచెలి భావమిట్లుఁ దెలుప | సతత
నైష్ఠికుడతఁడుతోవంపుచిన్నె | లెఱుంగరాకుండనుమఁజూచి
యిందువదననిక్కమాయిదిపరిహాసమొక్కొయనిన || (౯౦)

క || అంగుళి సంకోచనపటి | మంగను హస్త మున నక్ష
మాలికనిడియా | యంగన మితవణలన | ద్భంగింగడుయ
త్తుమునను బల్కెనతనితో || (౯౧)

గీ || ఈపువిన్నదియేనిక్కమేనుపూన్కి | నున్నత స్థానము
నుగోరియుందునాడు | నియమ మాకోకి సాధింపనేరదైనఁ
గామనిషయంబుగానిది గలదెయనిన || (౯౨)

గీ || వినివడుగునేనెఱుంగుదు మును మహేశు | సతఁడశు
భకరవతఁసరతుఁడునీవు | వానిఁగ్రన్తుఁఁగోరెదు గాననాకు
నిన్ననుసరింపబుద్ధిజనింపదయ్యె || (౯౩)

క || ఈపగిదినననురూపుని | నీపతిఁగాఁగోరెదీవు నీహస్తం
బా | పాపకడెంబుల కరమున | నాపశుపతి పట్టెకొనిన యపు
డెట్లోర్పు || (౯౪)

సీ || ఇంతిరోనెమ్మది నీవెచింతింపుము కలహంస చిహ్న
మావలువనీది | నెత్తురువిడిచెడికృత్తియాశివునిదీ రెంటికిఁగ్రం
థియేరీతిఁబొసఁగు | మందిరంబునఁబుష్ప బృందంబుపైఁక
తోడభాసిల్లునీ జాడలింక | బిల్వవనస్థలిని విస్తృతకేశ ముల
నుంట కహితుఁడేనియు దుఃఖమండఁడెట్టు | లభపు కాఁగిలిసీ
కుసులభమెయైన | నింతకన్న నయత్త మింకెద్దిగలదు | ము

న్న గందముఁబూయునీ చన్నులందుఁ | గాటిబూదివసింపంగఁ
గలదుతలఁప|| (౯౯)

క॥ ఇదియొకపరిహాసంబగు | నదరకఘాలాక్షుఁబెండ్లియా
డిగజముపై | ముదముననెక్కందగునీ | వెదనెంచక యెద్దునె
క్క నెల్లరునగరే|| (౧౦౦)

గీ॥ కాంతిమతియును జననేత్రకౌముదియును | నైనయా
చంద్రరేఖయనబలనీపు | గరళకంధరుఁ గామించు కితననిపు
డు | ధరణిరెండునుదుఃఖంపఁ దగినవయ్యె|| (౧౦౧)

నీ॥ విషమనేత్రముకల్పివెగ్నైన యెడలును దలిదండ్రులె
వ్వరోతెలియరాదు | కట్టఁగాఁబుట్టమొక్కటియును లేమినూ
హింపఁగా ధనమెల్ల నెఱుక పడియె | సతతంబుఁ బ్రేతసంగ
తినున్కినాతని తెలివిలోకులకెల్లఁదెల్లమయ్యె | వరులయంచె
న్ద్రానినరయుదు రదివాని యందొకించుకయేనియమరదయ్యె |
నీదురీప్సితంబు నిఁకమాను మీవేడ | నాతఁడేడఁ గోహలాంగి
జగతి | సాధుజనుఁడుయాప సత్కృతిఁగాటిలో | శూలము
నకుఁజేయఁజొచ్చునెట్లు || (౧౦౨)

క॥ పదపడివడుగిటునుడువఁగఁ | బెదవిని గదలించు కినుక
పెల్లుగమదిలోఁ | బొదలఁగబొమలున్తుడివడ | సుదతీమణి వా
లుఁగనులశోణంబెసఁగె|| (౧౦౩)

గీ॥ అనియెనన్నునిట్టులంటివిగాననీ | వీశుతత్త్వమించుకే
నియెఱుఁగ | వనుపమమునచింత్యమగుమహాచ్ఛరితంబు | నీస
డింతురజ్జులెఱుఁగలేమి|| (౧౦౪)

ఉ॥ పొంగుననభక్తసంతతులఁ బోవఁగఁద్రోయఁగఁబూని
నాతఁడు । త్తుంగవిభూతులందభిర తుండునుమాల్మ్యవిలేసనాడు
ల । న్రంగుగఁదాల్చెడిన్భవన రక్షకుఁడు నివిగతాశుఁడైననా
త్పుంగవుఁడాసగొల్పిమన ముంగలఁగించెడువానిఁగోరునే॥ ( )

సీ॥ బలుదీనుఁ డయ్యును గలిమినిదానంబు కాట నుండి
యునులోకములతేఁడు । భయదహపుండయ్యఁ బరమశివుం
డగు వానితత్త్వమెఱుంగువారులేరు । సాముఁబెట్టిన భజంగ
న్ములఁదాల్చినఁ దోలుగట్టినమంచిచేఁగొనినఁ । మనుకభరించిన
ననజారిఁబూనిన నప్తమూర్తీకేసర్వమనువకాదె । యతనినె
మ్మేననలదిసకతనఁగాటి । బూదిమిక్కిలి శుద్ధమై పొదలుచుం
డుఁ । దాండవమ్మైగిఁగావించుతత్త్వనిరాలు । దాని నమరులుత
లలపైఁదాల్చికొనరె॥ (౧౦౬)

గీ॥ దీనుఁడగుచు నెద్దుపై నెక్కు చున్నవై । రాజాంబు నె
క్కుదేసవిధిఁడు । మాళీకల్పరజము రాలునుండఁగఁదడం ।
ఘ్రిలకుఁమొక్కుచుండుసలరియెపుడు॥ (౧౦౭)

సీ॥ దోసమాడుచును దద్ధూజఁటినిగుఱించి పల్కితివో
కలగ్గుపల్కునెవని । గమలాశనునకును గారణమందురాతని
కిని జననియుజనకుఁడెవరు । చాలునీకలహ మీవేలీలవింటివో
యదినిక్క-మాతఁడు నట్టివాఁడె । నామదియిదియీశుఁగామిం
చుచున్నది కామస్థితుఁడుసడి కేమివెఱుచు । ననుచుఁజెలియ
పీనిఁబనుపుము మఱియేమొ । చెప్పఁబూని యున్న చెల్లుపు
దోఁచె । సాధుజనులనింద సల్పుచుండెడివాని । కంటె విన్న
వాఁడుఁ గలుషమందు॥ (౧౦౮)

చ॥ ఇచ్చెయిచ్చెనేనబోయెద నిఁకేమిటికీతనితో వివాదముం |
చదరికుచ్చాగ్రవల్కము రయంబున జాఱఁగ నేగుపార్వతీ | మ
దవతిఁగాంచినవృచున మానుషమైన నిసగఁగ వేషముం | గు
దురుగఁదాల్చి శంకరుఁడు కొంకకయాచెలిచేయిఁబట్టినఁ॥ ( )

ఉ॥ అమృహనీయుఁగాంచిపణ యమ్మునఁ గంపముఁజ్వేద
మంగమం | దెమ్మెదలిపణ నుంచుటకు నెత్తినపాదము నట్టెపూ
నిమా | గఁమ్మునబవణ తవృతిక రమ్మునవ్యాకులమైన యేటి
సా | మృమ్ముననద్రరాజతన యామణయేగక నిల్వకున్నెడఁ॥

గీ॥ కొమ్మతపములచేనన్నఁగొంటివేను | కింకరుఁడనైతిన
నిపల్కెశంకరుఁడు | మగుననియమజకన్దుంబుమఱచెఘలముఁ |
గొన్న వెనుకను గట్టంబులెన్నఁబడునె॥ (౧౧౧)

అంతః

క॥ గిరిసుతహంతనముననీ | శ్వరునకుసఖితోడఁజెప్పి పని
చెన్నాకు | స్థూరుఁడగు పులినినాయకు | సరసత నడిగిననతం
హాసంగునుసన్నుఁ॥ (౧౧౨)

క॥ అననదిహరునకుఁజెప్పం | గనుబార్వతిహరునిచెంతగా
దిలినిల్చె॥ | సునికొకిలపల్కవసం | తునికై నిభృతయగుమా
వితోసరియగుచుఁ॥ (౧౧౩)

క॥ అతిఁడటుచేసెవసరికడు | జతనంబున నుమను విడిచి
సంభ్రమమెసఁగె॥ | మోసం గిరసుఁడు మొదలగు | చతురుల
సప్తపిఁవరుల క్రియించెవెసఁ॥ (౧౧౪)

క॥ ఆసప్తపిఁవరుంధతి | తోసత్కాంతులనభంబతులగ

తివెలుగం । గాసర్వజ్ఞనిముంగల । వాసిగఁగనుపట్టిరపుడవా
రితభక్తిః ॥ (౧౧౫)

సీ॥ తీరసంభూత మందార భూరుహ పుష్ప వారసంగత
పీచిచారువులును । గలితదిక్కరిమద గంధ బంధురముతా న
భగంగా ప్రవాహముల యందు । స్నాతులై ముత్తైపు జ
న్మిదంబులుదాల్చి లలితరత్నాక్ష మాలలుగ్రహించి । మహి
తచతుర్థాశ్ర మంబుఁజేకొనియున్న కల్పవృక్షములునాఁగా
నవచ్చు । వారిఁగని క్రిందనేగడు సూరుఁ డపుడు । తనదు
ధ్వజమచ్చుహాత్తులఁ దాఁచుననుచు । వంచినటిఁజేసి యాజ్ఞఁగా
వించుదాఁకఁ । జూచుచుండెను జనులెల్లఁజోద్యమంద॥ ( )

సీ॥ కల్పాంతమను విపత్కాల మందాసక్త బాహులిక
యగు వసుధతోడ । నాదిభూదార దంష్ట్రాగ్రమం దొప్పుగా
విశ్రమించినమహా విబుధవరుల । బ్రహ్మకన్నననంత రముస్మ
ప్తశేవంబుఁగల్పించుకతననీ ఘనులెవ్రతన । ధాతలంచుఁ బు
రాణ తత్వవేదులచేత బహువారముగఁ జెప్పఁబడెడువారిఁ ।
బ్రాక్తసంబులునత్యంత పావనములుఁ । బక్ష్వములునై నతపము
లఫలములెల్ల । ననుభవించుచుఁ దపసులై తనరువారిఁ । గాం
చెముందట నానీలకంధరుండు॥ (౧౧౬)

గీ॥ వారినడుమ నరుంధతీ వారిజాక్షి । నేతపదములపైఁ
జూపునిలిపిమహిమఁ । జెలఁగు మైతోడితత్తప సిద్ధియనఁగ ।
నలఘుతరమగు కాంతిచేవెలుగుచుండె॥ (౧౧౭)

క॥ ఆరమణినిమునివర్యుల । నారఁగసామాన్యదృష్టి నభ

వుడునూచెన్ | నారీపూరుషభేదం | బారయమియె పూజ్యమ
గుమహచ్చరితమగున్ || (౧౧౯)

క॥ వారలగన్గొనహరునకు | దారపరిగ్రహము సేయఁద
మిజనియించెన్ | ధారుణిధమక్రియలకు | నారులెకద మూ
లకారణములగుదురొగిన్ | (౧౨౦)

క॥ ఘనధమకమములకున్ | మినుసిగవేల్పుమనుగో
రిమచ్చినవేళెన్ | మునుతప్పినర్చిబెగ్గిలు | మనసిజు మది క్రమ్మ
అంగములయఁదొడంగెన్ || (౧౨౧)

క॥ సాంగములగుశ్రుతులనునుడు | వంగలయమ్మునులుగ
గురుపాఠులగంగా | నంగజహరు నచిఁచియ | భంగవచః
ప్రౌఢినిల్లుపలికిరిమ్రొలన్ || (౧౨౨)

గీ॥ అస్తదవిరతసర్వవేదాధ్యయనము | మేముచేసినహో
మంబుమేముచేసి | యున్నతపమును గలయంగ నన్నియిప్పు |
హింపుమీఱగఫలియించెనిందుమాళి || (౧౨౩)

సీ॥ జగదీశకానుగో చరముగానిత్వదీ యఘనమానసం
చెక్కఁగలిగెమాకు | నెవ్వనిమదివసియింతు వీవాతండుధన్య
తముండగుఁ దలఁచిచూడ | బ్రహ్మయోనివి నీదు స్వాంతమ్ము
నవసించు వారలమమునెన్న వశమెమఱియు | భానుచంద్రు
లకన్నఁబైనుండి యిపుడు నీ స్థరణంబుచే నుచ్చతర పదంబుఁ
గాంచితిమినీవు మముసత్కరించుకలన | నలఘు మహిముల
మనిమమ్మఁదలఁచినార | మాత్మగుణ పుంజమున మహదాద
కంబు | మించివిస్రంభగరిమఁబుట్టించుఁగాదె || (౧౨౪)

క॥ నీమదిఁదలఁచుట వలన | న్నామనములఁ గలిగినట్టిమ
క్కువయ్యెదినీ | కేమనియెదమఖిలాంత | ర్యామివి నీ వెఱుఁగ
కుండునదియును గలదే॥ (౧౨౫)

క॥ ప్రత్యక్షముగాఁగంటిమి | సత్యస్థుగ నిన్నెఱుంగఁబా
లము మాకుఁ | మత్యయనమున వసింపపు | మృత్యుంజయనీ
దురూపమెఱిఁగింపఁగదే॥ (౧౨౬)

క॥ వేమూర్తిఁచేస్సజించెద | వేమూర్తిఁ భరించుచుందు
వీవిశ్వమునీ | వేమూర్తిఁ హరించెదడిది | యామూర్తుల
లోననెద్దియగుశితకంతా॥ (౧౨౭)

క॥ అతితరములు మేమడిగిన | కళలన్నియు నట్టలుం
డుఁగాకతలఁపనా | గతులమయి యున్నమాకం | చితిముగసె
లవాసఁగుపేమిసేయుదుముహరా॥ (౧౨౮)

వ॥ అనినవిని॥

క॥ అంతర్నిఃశుఁడురాదన | కాంతులచేమాళిరజని కరత
నుశోభ | నివృంతగఁ బెంచుచు నష్టతి | మంతులతో బలుఁ
బూనెమంజులఫణితి॥ (౧౨౯)

క॥ నాకావింతుప్రస్ఫుత్తులు | నాకైకావనుచు నెఱిఁగినార
లుమీరల్ | చేకొనియెక్కిదిమూర్తుల | నీకై వడిఁబరులకొఱ
కునేవతిఁంతు॥ (౧౩౦)

గీ॥ అట్టివన్నుడప్పినాళములగుచాత | కములువానకొ
ఱకుఁకునముఁబోలె | నరులవలననొచ్చియమరులందఱునుయా |
చించెరాత్తజాతస్మప్తికొఱకు॥ (౧౩౧)

క॥ కావునఁబుత్రోత్పత్తికిఁ బ్రావరవరకన్యఁగొననెద్దలగాం
ఁగింతుఁడ౯ బావకుఁబుట్టింపఁగమది భావించెడుయత్తయరణిప
గిదినిజముగఁడ౯॥ (౧౩౨)

క॥ మీరలునాకోటకలయ । న్నారీమఁటి నడుగుఁడద్రినా
ధుసేమునుస । త్పూరుపకృతిసంబంధము । లారయ నెపుడు
నువికారమందప్రజగతిఁ॥ (౧౩౩)

గీ॥ ఉన్నతుండుప్రతిష్ఠనుగొన్నవాఁడు । సర్వసర్వంసహ
చక్రఘోర్విహుండు । నైనహిమగిరి సంబంధమందుకతిన । న
న్నచందితుఁడనుచుమీ రెన్నవలయు॥ (౧౩౪)

క॥ ఎన్నఁగమీ స్తుతిఁగీసం । పన్నలెయాచార మనుచుఁబ
ల్కఁగ నేనా । కన్నియకైఁగొనఁగతిమీ । రన్నగపతిసడుగుఁడను
చునాడఁగవలెనే॥ (౧౩౫)

క॥ ఈసాధ్యయరుంధశయను । బాసటయగు మామక్షీన
పరిణయమునకై । యీసాట కాశ్యములఁగవ । వాసిగనైదువ
లనేర్పువన్నెకునెక్కుఁడ౯॥ (౧౩౬)

గీ॥ ఓపధిప్రస్థునుపేరనొప్పునతని । పురమునకు నేగిమ
తాకర్యభరముఁ దీర్పుఁ । డిటనుహకోశినిది ప్రవహించుతట
ము । నందునుగుడసమాగమం బగునునునకు॥ (౧౩౭)

ప॥ అనిపలికి॥

క॥ వరయోగివర్కుఁడీశుఁడు । పరిణయ కౌతుకముఁదెలు
పబ్రహ్మతనయులా । పరమాఘలెల్లఁదమసుం । న్నరుల వలనిసి
గుఁదొలఁగఁ దరిమిరిపెలుచఁ॥ (౧౩౮)

క॥ మంచిదియీశార్యముఁగా । వించెదమనిమానులద్రవీ
టికివెడలం । గాంచియటదొల్తున్నదే । శించినతటమునకునేగ
శితికంఠుండు॥ (౧౩౯)

•వ॥ అనంతరంబ మనస్సమాస వేగులగు నమ్మునిపుంగవు
లు వాలుడాలుననొప్పు నప్పరంబున కెగసిపోయి॥

సీ । ధనములకెల్ల నాస్థానమాసలకను వెలికొత్తి కట్టినచె
లువుదాని । స్వగాఁధికజన నిస్సరణంబుఁ గావించి పరఁగఁ
గల్పించినభంగిదాని । విపులగంగా పరివేష్టిత మగుదానిజ్వ
లితవప్రాంత రోషధులదానిఁ । బటుతరమాణిక్యవరణంబుదా
నిసం వృతమయ్యు మంజుల ద్యుతులదాని । సింగములకల్గి
కుండుమాతంగచయము । గుహలఁబుట్టిన గుట్టము ల్లోటలు
చుండ । యక్షకింపురు ఘలుపారు లతులవిపిన । దేవతలెకాం
తలై మించుతీవిదాని॥ (౧౪౦)

సీ । కలశాత్త ఘనములై కరము విరాజిల్లి తనయిండ్లఁబ్రతి
గజ్జితములచేత । సందిగ్ధముల మురజస్వరంబులను బల్తాడ
నంబుల బయల్పటచు దాని । నాలోలవిటపి సమాలంబివస
నంబు లైనకల్పక భూరుహములచేతఁ । బారులచేజేయఁ బ
డని మందిరదారు కలితకేతన లక్ష్మీ గలుగుదాని । స్ఫటికమ
ణినిమిత్తానేక చారుహర్ష్య । ములనువెలుఁగొందుపానగో
ష్ఠలను రేయి । నమరు రిక్కలప్రతిఫల నములె చలఁగు ।
నలఘు పుష్పోపహారంబు లైనదాని ॥ (౧౪౧)

సీ । దుదిఁనం బులను రాత్రులయందు నోషధికాంతిచే
మాగక ప్రకారమెఱుఁగు । నభిసారికలకెల్లనంధ కారముఁదె

ల్ప కురుతర సౌఖ్యంబు నొసగు దాని | యశావనాధికవయ
స్సమర కుండెడుదాని మరుకంటెఁ బెరమిత్తి చొరనిదాని ।
సురత్రమాగత సుప్తికన్ననుసంజ్ఞఁ గోలుపోవుటలేక కొఱ
లుదానిఁ । బొడలు బొమముల్లు పెదవుల కడలుటయును ।
వ్రేళ్ళ జంకెనలునుబూనిస్తీలు గనల । వారికరుణకుమాత్రం
బు చేరివేడు । కొనెడుగోవాండ్రచేనొప్పుగొన్నదాని॥ (౧౮౨)

గీ ॥ సరస సంతానతరువర చ్ఛాయఁబండి । యున్నవి
ద్యాధరులు పాంథు లెన్నగంధ । మాదనము పననమ్ము గా
మలయుదాని । నోషధిప్రస్థపురిఁజేరిరాకటమునులు॥ (౧౮౩)

క ॥ వారలు హిమవత్పురిఁగని । ధారుణిలోస్వర్గ సు
ఖమెదంగోరుటచే । గూరుచు సుకృతంబంతయు । నారయఁ
గా విప్రలంభ మనితలఁచిరొగి ॥ (౧౮౪)

క ॥ ఆలేఖ్యాగ్నుల గతిజడ । లోలింగదలక వెలుంగ ను
న్నాఖు లగుచున్ । జాలఁగ ద్వాస్థులు మాడఁగ । శైలే
ద్రుని యింట డిగిరి చయ్యన వారల్ ॥ (౧౮౫)

క ॥ పెద్దయె మున్నగనమ్మును । లద్దినమున నచటడిగి
యంబువు నడుమం । దద్దయుఁజూడం దగియెడు । ప్రొద్దుల
చందమునదీప్తి బొలిచి రరుదుగన్ ॥ (౧౮౬)

గీ ॥ కుధరనాయకుఁ డఘ్నంబుఁ గొనిముదమున । న
ధికదుభేర పాదవిన్యాసములను । గుంభినీతల మెల్లనుగ్రుం
గఁబడఁగ । వారికాయెడ నెదురేగె దూరసరణి ॥ (౧౮౭)

గీ ॥ ధాతురక్త ధరుడు దేవదారు భుజుడు । నతులపా

మాణ వత్సుడు న్నతుండునగుట । వరమతులువార లెడలలో
నరసిచూచి । యితండు హిమవంతుడని నిశ్చయించిరపుడు॥

క ॥ అటలేము చాపమీదం । జటివర్మలు గూరుచుం
డు సమయంబునఁ జెం । గటఁగూరు చుండియగ్గిరి । ఘటి
తాంజలియగుచు వారిఁగన్గొనిపలికె ॥ (౧౮౯)

గీ ॥ అర్జులార యుష్కడవ లోకనముమబ్బు । లేనివాన
పూవు లేనిపండు । నగుచునేడునామనవిత్కితప్రాప్త । మై
నవనుచుఁదోచె నబ్బరముగ ॥ (౧౯౦)

క ॥ మునురార మీయనుగ్రహ । మునముఘని నన్న
జ్ఞాన పూర్ణునినలెనే । యనుమును బంగరుగతిమే । దినివి
డిదివి నెక్కినట్లు లెలివిండలతుం ॥ (౧౯౧)

క ॥ ఇది మొదలుగఁ జేతనముల । మువమునకున్దము
లేయు పుణ్యుడ నైతి ॥ బకపడి సుభిష్టితమగు । నదిసీ
థఁమఁటంచువిబుధు లాడెదరుగదా ॥ (౧౯౨)

క ॥ శీరముపయి గంగపడుటను । ననయఁగఁతొలితభ
వస్విదాంబువు చేత ॥ గరు శాత్తులారయిస్తాటి । బరిమధ్ధుడ
నైతి నంచు భావించుమది ॥ (౧౯౩)

సీ ॥ కోరిబంగమముమీ కొలుపునందున్నిని స్థావర మం
భ్రీలాంఛనము కలిమి । నుభయయాపమగు నామొడలువి
భక్త ప్రసాదమైనవటంచు సంస్మరింతు । నిభలదిక్కులయం
దు నిండియుండిన మదంగములభవత్కృపాగరిమఁబొడమి
వ్యాపించు నధికతరానంకమున కవకాశమించుక యేనిగ

లుగడయ్యె. సారిదిభాస్వంతలనువిష్కంబుఁ జూచినంత | నమిత
మిత్కింపరవ్యాప్తమనుకాదు | బహుళతిరిమామకాంతిరా
వార్యతమము | నప్తమెనదిసన్నానినాథులార || (౧౫౪)

క || మీకుఁబనియుండదుండిన | లోకములనెద్దిమీకులోఁ
ఁడకుండున్ | మీసనుబున్యంతేయట | కేకృపనచ్చితిరిటం
చు నెడఁదెంచుటన్ || (౧౫౫)

క || వినినొకానొకపనినా | కానతియొసంగంగ మీర ల
బున్యంబు లెంచున్ | మానుగఁ దెల్పిభువినియో | గానుగ్ర
హితినులగుదు రనిశముభ్యత్సృజ్ || (౧౫౬)

క || ఇదేమామకమగుదేహం | విదేనాసతియిదియెనాకు
నింపగునుతిమి | తెదిగోరిన నీచనికి | చెప్పదగిన కాదులను
సరికు సేయుదు నెయింకన్ || (౧౫౭)

ప || ఇక్కడఁ గో విక్కుటంభబత్తిం దన ప్రక్కనున్న జ
డదారి లిక్కఁజేడ్లకు వక్కా గొచ్చిన హిమనంతండు తద
భక్తంబె దరీపరీతి ప్రతిరవంబున నిరహూకు వాన్రుచ్చిన నా
లించి యానిరాబాదులు కథాప్రసంగ భూతి గ్రామణి యగు
నంగిరసుం బ్రేరింప నలండాక్షితి భరిపతికిట్లనియె ||

గీ || ఇదియొకాదింత కన్నను నెక్కుదైన | దైననీ కడ
యుక్తమైయలరుచుండు | ననఘ శిఖరంబులకును నీవనమున
కును | సమధికొన్న శృమదసదృశంబనుము || (౧౫౮)

క || స్థావర రూపముఁదాల్చిన | యావిష్కృతమంద్రుఁ

న్న నదియుక్తమగున్ । బావనచరాచరంబులు । వావిరి నీ
గర్భమందు వసియించుటచేన్ ॥ (౧౫౯)

క ॥ బలిసద్గము పయంతముఁ । బొలుపుగనద్దానినీవు
పూసని యెడఁగుం । డలిపతి బిసమ్మదు లములగు । పడగ
లచే నెట్లు భూమిభరముందాల్పున్ ॥ (౧౬౦)

గీ ॥ ధరనవిచ్చిన్న విమలసంతానములును । భూరిసాగ
ర భంగానివారితములు । నై ననీకీర్తు లేళ్లుఁ బుణ్యములగుట ।
నమరు భవనములన్ని పూతములుసేయు ॥ (౧౬౧)

క ॥ శౌరిపదంబది యాదిమ । కారణమై యుంట గం
గ ఘనత వహించెన్ । వారకనీవును కిండవ । కారణమై య
లరనట్లే శారవమంచెన్ ॥ (౧౬౨)

సీ ॥ అడ్డంబుమీదికి నడుగుననంతట వ్యాపించియుంట
చే సంబుజాక్షు । మహిమమద్భుత్రివిక్రమంబయ్యెనదిగీ కు స
హజమైయున్నది శైలనాథ । యజ్ఞాంశములనందుననిమిషేం
ద్రులలోన నీవు నొక్కండ వై నెగడుకతన । హాటకమయని
జ్వాలయాత్మున్నత శృంగంబురి త్తచేసితివిసీవు । స్థానరంబ
గుభవదీయ తనువునందుఁ । బెలుచు గాఢిన్యమెల్ల నర్పించి
తిరయ । జంగమాంగమ్ము సాధుపూజాధరీణ । మగుట సద్భ
క్తి నమ్రమై నెగడునని ॥ (౧౬౩)

క ॥ మాయరు దెంచినకార్యము । నీయదియే యగునుభా
రుణీధరనీకున్ । శ్రేయము నుపదేశించుట । నీయెడఁ దలక్కు
త్యభాగమెనరిమేమున్ ॥ (౧౬౪)

క॥ అణిమాదిసుగుణాయ క్తముఁ బ్రతి తేతరపూరుషాను
పాత్రమునగునుఁ ద్గణితేశ్వరిశబ్దంబే । గుణియధఃశశాంకుతో
డఁగొమరుగఁదాల్చు॥ (౧౬౫)

క॥ సరణినిగుఱ్ఱములరదము । కరణిగ నన్యోన్య సాహ్యక
మఁములగుచు॥ । బరఁగెడుయదవ్వుమూలములు । భరమగు
నీవిశ్వమెల్ల బాగుగఁదాల్చు॥ (౧౬౬)

క॥ యోగులుదేహాంతఃపద । వీగతుఁడై వెలుగునెవనివె
తకెదరెపుడు॥ । బాగగునెవ్వనిసదనము । నాగతసంసారభీతి
యందురువిబుధుల్॥ (౧౬౭)

గీ॥ జగముకమఁములకు సాక్షియువరదుఁడౌ । శివుఁడు
మామొగములఁ జేర్పఁబడిన । ప్రకట వాక్యములను బ్రత్యక్ష
ముగ నీదు । కూతునిపుడువేడి కొనఁదొడంగె॥ (౧౬౮)

క॥ భారతితోసభఁమువలెఁ । గూరుపునీ తనయ తోడఁ
గూఁమిఁసతనిస । తూరుషున కొసఁగినట్టికు । మారీమణికి
అకుగోడుమలయదుగాదే॥ (౧౬౯)

క॥ అకుటిలనలకొనుడగుమిను । సికదాలుపు తండ్రియ
గుటచేతనునిఁగనీ । సకలప్రాణులకునునీ । దుకుమారిక తల్లి
యగును దుహినాహార్యా॥ (౧౭౦)

క॥ త్రిదశస్తోమముమున్నట । పదిమోముల వేల్పునకును
బ్రాతంబగుచు॥ । బసపడిభవత్తనూజా । పడములరంజించు
మాళిపటుమణిశోభ॥ (౧౭౧)

గీ॥ ఉమసుపుష్పవధువు నొసగువాడవునీవు । నమగు
వారమేము హరుడు వరుడు । పవతేంద్రవినుము భవదీ
యసుకులాతి । శయమునకును నింత చాలుగాదే॥ (౧౭౨)

సీ॥ పరులనుగొండాడ కొరులసన్నతిగాంచు నేవారి
కిని మొక్క కితరనతులు । గొనుచుండు నావిశ్వ గురున
కుసుతనిచ్చి గురుడచయ్యెద వీవు గిరివరేణ్య । యనుచునా
దేవమీ యాడునత్తటి దండ్రి ప్రక్కనుండి వినమ్ర వదన
యగుచు । స్ఫట విలాసాంభోజ భూరిపత్రములఁ దరత
రంబగణించె గిరితనూజ । కలయసర్వంబువిని పూణాకా
ముఁడైన । నగపరిబృథుండు మేనకమొగముఁ జూచె । నల
ఘు కన్యాప్రయోజనం బుణునబుక్కుఁ । లరయఁగానంగనానే
ప్రేమగుదురెకడి ॥ (౧౭౩)

క॥ ఆపే న్రహ్మదేవతేశ్వర । కామరమగుకార్యమునకుఁగ
డనొడఁబడియె । న్యూమిబలివ్రతి లాత్త । స్వామియశీష్టము
నఁటొలఁగఁజాలరునలఁపట ॥ (౧౭౪)

క॥ మునివాక్యానందహా । యనఁకుండగునద్రియిచియె
న్యామ్యోత్తరమం । చునునలఁచిభుధాలంకృతిఁ । దనయన్త్ర
హియించెహృద్వ్రతి హస్తములన్ ॥ (౧౭౫)

క॥ రమ్యితుసన్నకమునమా । యమ్మాశివునకును భిక్షువై తి
విదయతో । నిర్గునులడిగెదరేనున । యచ్ఛున గృహమేళిఫల
మునందిలిదగతి ॥ (౧౭౬)

గీ॥ తనయకీరీతినుడిచి యమునులతోడ । ననియె మహిధ

రనాయకుండనఘులార । యిదిగొయవ్యామదేవుని నుదతిమీ
కు । సంఘముక్తమొక్కచున్నది యనుచున్నట్లు ॥ (౧౭౭)

సీ॥ ఇట్టా భక్తులునుజేయ నియ్యకొన్న శిలోచ్చ యాధీశు
వచనంబునభినుతించి । చెలఁగిపురఃఫలా శీర్వాదిములచేతనద్ర
జఃబోధించి రపుడు మునులు । తోడనులకును మ్రొక్కు తటి
బొటినసుఖానా కింజానతింసము ల్లలుగుదాని । వ్రీడావిన
మ్రాన్య బింబంబుగలదాని నుమనంక తలమందు నొయ్యకే
చిన్ । తనయపైఁగూర్చి పెంపున వనటఁజెంది । నలఁగికిన్నీ
రునించు మేనకకినన్య । పూర్వుడగు వరుని ఘుగుణంబులువ
చించి । వంతఁదొలఁగించి యాహిమవంతుడలరి ॥ (౧౭౮)

క॥ పరిణయతిథిఁదెల్పుండని । పరమమౌళనదుగ నాలవ
దినంబంచున్ । గిరిరాజుతోడననివా । రరుగఁగనమకట్టిరధిక
మానఁబెందెన్ ॥ (౧౭౯)

గీ॥ సొమ్మిఁడగునులుహిమచంతఃవీడ్కొని । శూలపా
ణియున్నచోటికిరిగి । యథా మెల్లస్థి మయ్యెనంచు వచించి
యీశునాజ్ఞబిలికెసెగిరిచసిన ॥ (౧౮౦)

చ॥ గిరినాథుని కింద్రహణ కేళిసముష్టుక చితుఁడైన
యా । పురహారుడగు నాల్గుదినము ల్లడపెన్ గడంగిన్లతోడ
నె । నర్ధకి కంజాపంబు గొలుపంగలఁతులు గాకయుండు
నా । స్థిరహరు నేవికారమున మగ్నునిఁ జేసిన రాగమోహ
ముల్ ॥ (౧౮౧)

క॥ నారదశారవీరక । హరిరామాన నిజరాహరల
స । లెస్సెఘనీహరిన । మ్రోగవరాత్పద్మశీతీక కాంతార
మణి ॥ (౧౮౨)

సగ్వణి॥ పాణినారిరాట్పద్మరాగాత్తకో॥ టీరనీరాజ
నాటికనాంచత్సదా॥ సారచిత్తాంబు సంజాతవిన్యస్తకం॥ సా
రికాగుణ్యసంప్రాప్తజాంబూనదా॥ (౧౮౩)

గద్యము॥ ఇదిశ్రీముకుంద చరణారవింద వందనానందమ
రందతుందిల మానసేందిదిరుండును శ్రీమన్నద్దుక్మస్థధ
రాపురందర నిరంతర విశ్రాంతి వివిధమణి కనకభూ
షణ సదంబరాలంకార మహాగ్రహారాది సముపభో
గసంజాతప్రమోదుండును డుఃఖశేష భాషాశేష
సారస్వత శేష శాస్త్రీప్రియ చ్ఛాత్రుండును
చిరుదరాజకులకలశేంభాధి రాకంశశంక
వేంకటాద్రిరాజపాత్రుండును జెంగల్వరా
జకవిరాజసుపుత్రుండు నుభయభాషా
భూషణుండును రసిక నోషణుండును
సుకవివిధేయుండునగు శేషాద్రినా
మధేయుండు విరచించిన కు
మారసంభవ కావ్యంబున
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవ కావ్యంబున

ద్వితీయాశ్వాసము
సమాప్తము.

శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము

త్రితీయాశ్వాసము.

క॥ శ్రీమదధ్వజసేవా । ప్రాగ్భూధురీణయుచతిపంకజబా
ణా । సాగరగర్భభోగ । శ్రీగీర్వాణశిముద్దుకృష్ణమహీశౌ॥(౧)

వ॥ చిత్తగింపు నునంతివోతంతంబెట్లనిన॥

క అందవలె శుక్లపక్షము । నందాగిరిశుక్లగ్నముగుడినమం
దుక । విందులఁగూరిచిశారీ । సంపరికివివాహదిక్ష సాంపుర
జేసె॥ (౨)

సీ॥ ఇంటింటఁగలకల్వ కంటలుకొతుక సువిధానంబుల
సంభగింప । గ్రావేఁద్రునంతి పురంబునఁబురిమునంతటఁ
బెండ్లియానట్టులుండె । భూరివీధు ను నందారములైతయఁ
దత్పటములఁబడఁగలు ప్రబలియుండ । భవ తోరణకాంతి
భాసిల్లు నప్పురం బన్యథల స్వగ మనఁగ నెగడె । బహుతన
యులున్న నుమచిరప్రాప్తపగిది । గంతుగొనివెండి పుట్టిన కరణి
గాఁగఁ । జెచ్చెరనుబతిభననంబు జొచ్చుకతనఁ । దల్లిసంప్ర
లకునుజీవితత్వమందె॥ (౩)

ఉ॥ పర్వతనాభుబంధువులు పల్లకువీచనలిచ్చి యంతనా
పార్వతి నందఱూడవుల పైనిగ్రను బురఁ జేర్చిప్రోల్లస । త్స
ర్వవిభూషణంబుల నొసంగి నిజాత్రిజు లందొకింతయుం । బ
ర్వగనీకయాకలికి పై నెసరుచిరి మించియొక్కట॥ (౪)

గీ॥ ఉత్తరాతార మిత్ర ముహూర్త మందుఁ । జం

దురుని తోడి యోగంబుజెందియుండఁ | బేరటాండెల్ల వా
రని గావరమునఁ | బార్వతినలంకరించిరిప్రమదమెనఁగఁ (౫)

సీ || అతిశుభ్ర సమృద్ధి పాన్విత మహామృదుల దూవాం
కుర సంచరణ తాతికాంతి | ఘననాభికా తీత కాశేయ ము
ను బ్రాప్త విశిఖమానభ్యంగ వేషమూని | యానాతి దీక్షా
విధాననారాచంబు తోడిసంపర్కంబుతోడనినవుడు | బహు
భాంతరవికర వర్ణమానంబగు జలజారి కళిపోల్కి వెలుంగు
చుండ | వెలదులందఱు లొద్దుగుపిండిచేతఁ | దనువు చము
రెల్లబాపి గంధమునలఁచి | సారిదిస్సానాహామైన యంశు
కముఁగట్టి | మజ్జనగృహంబుఁ జేచిఁరమంచభక్తి || (౬)

క || మకరతమణి తలమునుపకా | క్తికరచనమునైన స్నా
నగృహమునందూర్చ | ప్రకరిము మొరయఁగఁగారికి | సకీయ
లొగిస్సానవిధినిసలిపిరివేడ్కఁ || (౭)

సీ || మంగళస్నాన శుద్ధాంగి యువిభాజమాన ధాతాం
బర యైనగారి | యతులపజన్య జలాభిషేకయు పుల్లకాశి
యునగు ధాత్రికరణిజెలఁగె | నావలమేల్కట్లనచురిత్తుస్తం
భ విలసితంబును న్యస్తతీతమైన | మంజుకాతుక వేది మధ్యం
బుఁజేరిచిఁగితిలువేడ్కనా గట్టుపట్టి | యందుఁబ్రాప్తమై
యుండ నబలకెమటఁ | జేరియుఁబ్రసాదనం బులుచెందినన్న |
నిద్ధయాశంబు కన్నులనీడ్చుచుండ | నుమనోకక్షణంబు కైసీ
యకుండిరవుడు || (౮)

క || ధూపము వేడిమిచేదడిఁ | బాపిచెలియగారికేకపా

శమునవికా । శ్రీపతిమః జెరివి గరికిక । బ్రాహ్మగు గుడపుష్ప
మాల బంధించెరహిణ ॥ (౯)

గీ ॥ మునియజంబలంది నుహిగోరోచనా । పశ్రకములు
వ్రాయభానుమేను । చక్రవాకలసిత్తసైకతయైయొప్ప । గం
మగంగ ధిక్కరించుచుండె ॥ (౧౦)

ఉ ॥ అంశసూషితా లకల నంటనచూర్దు మొగంబుడం
బొగి । స్మృతచాచరీక జలజుబుచు వారిక రేఖతోడను ।
ప్రొంగెను చక్రబింబముడివోన హసించి నీవేంబు నణాన ।
భంగతిదీయసామ్యుభవప్రచ్యేనుజెచ్చెరనచ్చపుంజిగిణ ॥ (౧౧)

వ ॥ అంశనన్నారీమణికి గణాలలకారంబగు యవాం
కూరంబు తిల్లిరజస్సంఘటణ పరుషంబునుగోరోచనానమ
పణా రుణ బుచనగు గండనండలంబున వన్నియపెంపున
హించి చూపట చూపులం బాదుకొల్పుచుండ సువిభక్తగా
ప్రియైన యాగిరిపుత్రి కెమ్మోవి మధ్యగతి రేఖతోడం గూడి
మనంబున నగణింబగు తొగిరుచాయ నించుక త్యజించి
యాసన్న సౌదర్యఫలంబై యరుటంకేసి కొడువలేని హ
లుందాల్చె మఱియును ॥

క ॥ పతితలగల చంద్రకళ । న్రదిదీనం దాశుమనీ చర
ణములరాగ । ద్యుతిగూచుచెలిని వచన । క్లితబ్రాహ్మణ
పూవుదండ చేతన్తోడె ॥ (౧౨)

గీ ॥ కొడవలేయిట్టి కువలయంబుల గేరు । చున్నసో
రి నేత్రయుగముజూచి । చేలులుదానికపుడు జగిగూచు
నవికాదు । కడంగిశుభమటంచుఁ గొటుకీడరి ॥ (౧౩)

చ || పొడమెడు పూలచేతలత పోల్కిజించుచు భూరి
 ఓపుగా | నడుపులచేత నారిజని యొప్పున లోపల గాంతు
 తోజరిం | చెడులలితకు జక్కవలచేత దరింగిభంగి
 గారితా | దొడవులలంకరించు నెడ దోరపుకాంతి వహిం
 చె మించుచున్ || (౧౪)

క || చెలగుచును మతినుకపణ | తలమునఁజీంచిన
 ను గదల్చక తమిచే | జెలుపుని ప్రియకోరెను | గల
 కంలకునాబగుప్రియులుగాంచుటకెదా || (౧౫)

సీ || అటదజన్మమగ్న మాంగుళిదవ్యహారి దళమును
 నొగి మనశ్శిలయుదాల్చి | శ్రవణాత్మినిం తి పల్లెమైనవా
 ర్పతీ సుందరనదనార పింగమెల్లి | లిసన యాకుచోదయ
 ముతోసేకోణ మొకటిదీయె పుట్టపొడిలుచుండె | దానిన
 వంతోమేనకపరిణయ ఓత్తిలికిముగ దిద్దియపును | హ
 వనబాష్పకన నాకులేక్షణయశాట | నొండచోటగూఢ
 నొక్కదాది | యున్నిజేచుచుండ నూనావయంబగు
 కంకణంబుచేతగట్టెనునకు || (౧౬)

గీ || వెలినురుగ తోడి క్షీరాద్ధివేపోల్కి | రిజనిరుతో
 డిశారద రాధ్రోధంగి | వెలివలుంగట్టి యన్దమింపలరబట్టి
 చాలవెలుగొందె నాగట్టచూలియపుడు || (౧౭)

క || అతులిత శార్యంబులో | జతురతగలమేనయా
 త్తజాతిన్లుదె | వతింకు మొక్కించుమొగి | స్నేహుకు
 సభివాదసమువొన్నేయించె || (౧౮)

క || నదిజేసినయుమకెక్కుడు | పతిపేమింబొందుమను

చుఁబడఁసునిరిపా । రృతియుగిరీశా ధాన్యం । క్షిప్తమైవే
కోజైనారిషీనలైన్యం ॥ (౧౯)

గీ॥ శైలపతినిభిను శ్నాహసంపదలకు । ననుగుణంబుగఁగా
ర్యంబులన్నిదీక్షి । నెమ్మిబుదుగులచ్చోటసిండియుండ । గట్టు
విలుకాసిరికిసుగాచియుండ ॥ (౨౦)

గీ॥ అంతలోపలఁదైలాస మందుహరుని । క్రొత్తపరిణయ
మునకనురూపమైరి । హించుకై నేతొన్దమాత్మకిలుపేమిణి
దెచ్చిపెట్టిరియన్వామదేవునెదుట ॥ (౨౧)

క॥ వారలవైఁబ్రీతినలం । కారములదాఁకివిడిచి కఱకం
మఁడెన్ । గోరఁగనప్పటివేషమె । వారక పరిణేతకీష భావ
మునొందెన్ ॥ (౨౨)

క॥ పునుకశిరోభూషణమ । య్యెనుభక్తముగంధవయ్యె
నిభవరచనం । బునిరోచనంబు వ్రాఁతెన్ । గినినదెఱంగు
లనుబొల్పు డ్దామ బయ్యెన్ ॥ (౨౩)

క॥ వెగటుగఁబింగి కనీనక । మగుశంభులొటవిలసదంబ
కమపుడే । సోసుమెఱుంగులతోనిం । పగుహరితాశిమయతి
లకమైవిలసిల్లెన్ ॥ (౨౪)

క॥ తామున్నవిభూషణములు । గామయిదాల్చినభుజం
గకాయములెల్ల । హేమగ్వమునలకొనియెఱు । గామణుల
ట్టులనెయుండె నాచుడుద్యుతులన్ ॥ (౨౫)

క॥ పవలైనవెలుంగుచుకై । శవముఘగనఁబడనిః ప్పచా

యగలుగున త్రొవరాయనిదలదాల్చిన । భవునకు శేఖరము
తోడిపనియేమింకన్ ॥ (౨౬)

గీ॥ వెలయనీగతిసేపుఁగోవేసమూని । యద్భుతగబుల
కాలయై నహాలి । గణములెలమినిదెచ్చినకత్తిలోనఁ దన
దుప్రళింబమును గనుంగొనియెనపుడు ॥ (౨౭)

క॥ పరగదీప్తిపితోలుకల్లంబుభక్తిసం । కుచితలినపుఁగలు
గుగోగఁపడి । నందిబాహువ్రాతినందికైలాసంబు । పగిదిసె
క్కివెడలెనీగఁడపుడు ॥ (౨౮)

తరల । అతనికిన్నెనువెంటమంశ్శకలాత్తవాహములెల్లను ।
ధృతిగంపిలనేగుచోనన తింపముచ్చలియింపఁగా । ద్యుతిరిజో
కుఁమంజు వెపెను పొందునానన పక్ష్మీనం । చితగణేంద్రుల
కరంబుఁజేసిరాకిసమయెడన్ ॥ (౨౯)

క॥ అలపాలతులనెబడిదొ । య్యలికాళికపాలభూషయ
గుచుబాకా । కలితయయి ముందుమించులు । గలవారిఁప
క్ష్మిగతిబ్రకాశించెరిహిన్ ॥ (౩౦)

గీ॥ భవునిముందునేగుప్రనుభులువాయించు । తూర్కరవ
ముమింటిత్రోవనరిగి । లలిహమానశృంగ ములబ్రాకియచ్చ
టి పేలుపులకుఁగొల్పువేళఁదెలుపు ॥ (౩౧)

చ॥ ఎనయఁగవిశ్వకర్మరచియించిననూత్నతరాతపత్ర
మున్ । వనరుహమిత్రుఁడెంతయును భక్తినిబట్టఁగదానిక్రిందు
గాఁ । దనరుశిరంబుల్లుప్రమ భద్రభుఁడవ్వుడు మాఁగివీధిపై ।
సమకమగాంగవారిపడునప్పటిలీలవహించెనింపుగన్ ॥ (౩౨)

చ॥ శడయకచామరవృక్షయముఁ దాలిచిగంగయు సూర్య
పుష్రియు॥ బొడవగు నాపగాకృతిని బోకడఁబ్రెట్టియుఁ దద్ద
తీవితోఁ గడుకొని రాజహంగములు ల్లిన్దై వడినెంచుచూ
డఁగాఁ । బడుచుఁబ్రయాణవేశనల భగుణనిఁగొల్చి సుపాత్య
దేహులై॥ (౩౩)

క॥ గరినాద్యుడజుడ వెన్నుడు । వెరవగుజయశబ్దమున
హవిస్సునవైశ్వా । నరుబోలెనుహరమహిమ । న్దురుసుఁబో
దలించుచును నెకురొక్కనిరెలమి॥ (౩౪)

గీ॥ తనువొకండట్లు మూడుభేదస్తులందఁ । బూర్వపరత
లువీరికిఁపొసఁగుచుండు । హరికిహరుఁడును హరునకునచ్చితుం
డు । వారిఁజుడును మొదలగువారువిధికి॥ (౩౫)

క॥ ఇంద్రాదికదిక్పాలకు । లంకానిరిచిన్నెలుడిగి యధి
కనినీసి । జెందినారుఁగొల్వరాఁగని । నందీశ్వరుఁ డెచ్చరింప
నజిఁజేసిరొగి॥ (౩౬)

క॥ తలయూచితిచ్చుచూలిని । బలికిహరిని నన్నివృత్తినై రి
నిజూపు । న్నైలకొల్పి సురలందఱు । నలవడఁగ బహూకరిం
చెహరుఁదావేశ॥ (౩౭)

క॥ తనమ్రొలంపీవించెడు । మునిపప్తకమునొగిఁగాంచిము
న్నేమిము॥ ఘనమగు పెండిలిజన్నము । ననుఋశ్విజులుగన
రించినాడనటసయె॥ (౩౮)

క॥ లలివిశ్వాచసుముఖులు । పలువురుపురవిజయమెల్లఁ
బాడుచురామో । హలవమును జెందకుండెడు । జలహరి ధ
రుండుత్రోవఁజన్మయెన్గీ॥ (౩౯)

వ॥ అంత నాఁ బోతుప్పొంగి నింగిబంగరుగజ్జలు నభంగ
నిననంబుఁగావించ మొయలుగవియుచుంటంజేసికూలాఘాత
నంసక్తకదామములు నావిలస్థిలుకొమ్ములు సమ్మదమున విడి
చుకొనుఁ దనపై నెక్కియున్న ముక్కంటికెక్కుడుబట్టి న్నించి
వహించుకొని కినిఁ రజ్జువులచేసెంబోలెఁబురస్సంక్రాంతి గిరీశ
వీక్షుప్రసాదముచే నాకృష్ణమాణిగజై యెన్నఁదేనిపగిఱకు
నగ్గంబుగావించిన్నరపనీరంబువేగిరింబ్రవేశించిన॥

క॥ పారులుకున్నకొన్నఘటై | వారకినుగొనఁగిశూలపా
ణినిజనుహా | నాగాచళాంధనంబును | తారాపథ మూర్తిము
ననుధరిణికిడియె॥ (౨౦)

గీ॥ పారుని రాకిలరి యద్రిభూషిత బాధు | వరు మో
యుచున్నదిరు తోడ | వికిచతురువులైనన్వొటకమ్ములతోడఁ
బోలెనెదురుగాఁగిబోయె నుల॥ (౨౧)

క॥ సురసంసంసములుచ్చై | స్తరఘోషములగుచునగరి
ద్వారములపు | ల్పొదినుండికిట్రవ్రెంచిన | గురుసలితాఘ
ములభంగముండికొనెనొగి॥ (౨౨)

గీ॥ సుగుణసంబులకును వంద్యుఁడీశుఁడనని | జేసినంత
సిగ్గుఁజెంచెనాది | యతనివహించుచేరి నాత్తశ్రీపదముమున్నె |
వంగియుంటమది నెఱుంగఁడయ్యె॥ (౨౩)

క॥ అల్లునిముందేనుచు మొగ | ముల్లసిలన్నిపణివీధినుజ్జ్వ
లనుమముల్ | వెల్లుగఁగురియఁగినిగిరి | వల్లభుడవుడతనిఁద
నమాభవనముఁజేర్చె॥ (౨౪)

గీ॥ అప్పుడరుగుదొచు హరుని సంజశేఁడవఁ | దలఁచివీ
టనున్నతెలిరుబోఁడ్లు | పనుల నెల్లమానప్రానాదిపక్షిన్గిరిగతి
వసించింధిక కౌతుకిమున॥ (౪౧)

(ఉ) ఆయెడనొక్కకామినిర యముననమ్మనారీ బూడ
వా | తాయనమాకముజనఁగ నెప్పుడు కొప్పొగి వీడిమా
ల్యము | ల్పాయుచునొన్నపెన్నెఱుల బాణనిబట్టయుఁ జూచు
నతఁకుఁ | గాయము చెప్పురింప నది గట్టఁగ నెంచదు నెమ్మ
నమ్మున॥ (౪౨)

చ లలనయొకే తె యోర్జమగు లత్తుఁబూయఁగనగ్ర
పాదము | న్నలిమి నేడ్చియొక్క మద నాగిమనోహరయాన
తద్దగా | సిలుచును ముదియానమూద్యజించి గ వాత్సముదాఁ
కమాగఁము | గలయన లక్తికాంకితముఁ గానొసరించెను
మించువేడుక॥ (౪౩)

క॥ కుడికంటఁగాటుకిడియొక | పడఁతియెడమకంటనిడక
భవ్యశలాక॥ గడువడిఁ జేతంగొనియ | యెడజాల సమీప
మునకు నేగెనరుదుగ॥ (౪౪)

క॥ చనియొక్కతె జాలముపద | వినిజూచుచువెడలున
పుడు వీడిననీవి | న్గనినాభీగత భూషణ | ఘనరుచి యగు
తనదుచేతఁగైకొని నిల్చె॥ (౪౫)

సీ॥ సగము మణుల్నించి సంభ్రమంబునలేచియడుగులు
తడఁ బడనరుగరశన | యపుడు మాటికిజాతి సంగుస్తమూ
ల సమక్షితిసూత్రయై యరిగెనొకతె | బహులోల లోచ
న భ్రమరపక్షులుగల్గు తత్సతీరమ్య వక్షిములచేత | వ్యా

ప్రములైన వాతాయనములు సారసాలంకృతములు నానతిశయిల్లె । నపుడుపవలెననచటి సౌధాగ్రతితులు । చ ద్రికా వ్యాప్తిద్విగుణిత చ్చవులు గాఁగ । కైరవాప్త కలాపుడు త్తోరణమగు । రాజమాగ్గంబు జెందెవిరాజితముగ॥(౫౦)

క ॥ అలశంకిరుగనమిజూచుచు । హిళి న్యవిషయము లెఱుఁగిరిత రేంద్రియన్య । త్తులవియువారలకిన్నుల । నెల కొనిముఖ్యముగనందె నిల్పెననంగ ॥ (౫౧)

వ ॥ అప్పుడ కృష్ణకుత్తుకి వేలుపుంగాంచి యప్పురకాంత లొండరులతో నీట్లనిరి ॥

సీ ॥ అధిక వేశలయయ్యు నద్రిజసేసిన యాఢీల తరతపంబువా వాన్లు । యితనిగొల్పఁగొల్లునింతిక్రతాథకయాఁదొడలెక్కవడఁగిని నుడువ నశిమె । మెచ్చంగఁగిన యామిధునంబునొండంటఁ గూరుపకున్నచో పీఠిపోయ । గముఁజేయ నెప్పటి కివాలెయిన్న మదింట యుఁగిడుగిల్లి య గునుగాదె । కిసలి యితఁడంగజంగముఁగాఁజేసెది । లేదునక్కను తండుఁగిమిఁగితిని । గాఁచిసిగ్గు నుఁగినయంతఁగాయమత్తై విడిచెనె । నేఁదెంచెనేడఁచియందు॥ (౫-౨)

క ॥ ఈతఁ తోఁడమివనయం । భైతగునంబ ధనంది యద్రీంఘ్రుఁడుధా । త్రీతలవహనోన్నతకిర । మీఁటి నత్యున్నతిగ వహించు లియా ॥ (౫౩)

వ ॥ అనుచుండు సమయంబున ॥

క ॥ ఈ నడిఁగురకాంతులు । వాన్లుచ్చెడు కణలునిచుచు బాహంగిచూ । గోకృతిలాజముగిరిచరు । శ్రీకలితా లయ ముఁజేరెవ్రదుమునిసూనక ॥ (౫౪)

గీ॥ శౌరికై దండయొసంగంగళారదాభి । మినుడుపోలె
నుహరుడల్లవృషముడిగి । యజుడుతనముందునేగంగనద్రా
జ । సుభగకయ్యంతరమ్ములఁ జొచ్చెనపుడు ॥ (౫౫)

క॥ ఆరంభమునభంబుల । తీరునశీవునిద్రముఖ్య దివిజు
లుప్రమథు । ల్వారకసప్తభులుముద । మారననుసరించియే
గిరద్రిగృహంబు ॥ (౫౬)

చ॥ హరుడు నికేతనంబున మహాసనమందు పవిష్టుడైన
చో । నరుదుగరత్నయుక్తమగు నఘ్యముసన్నధుపకము
న్నవాం । బరములుదెచ్చియిచ్చెగిరి వర్షుడతండవి యెల్లనా
యెడ ॥ స్థిరతర మంత్రయుక్తముగఁ జేకొనియెస్సెను కాతు
కంబున ॥ (౫౭)

చ॥ ప్రకటితఫేనుడైతగునపాంపతిజంద్రకరంబు లెల్లనై ।
చ్చికముగ వేలడగ్గఱకుఁ జేచెడు రీతి దుకూల ధారియా ।
సకల చరాచరేశ్వరుని శంకరుఁగంచుకి శేఖరుల్వధూ । నికట
మునందుఁజేచిరిమ నీషిజనంబులుసన్నతింపఁగ ॥ (౫౮)

సీ ॥ వీకశరత్తునులోకంబుపోలె నేధితముఖచంద్ర మోదీ
ప్రియైన । యుమఁగూడి వికచ నేతోత్పలుండుఁబ్రసన్నచిత్త
వానీయుడై చెలఁగెనీశుఁ । డొండాదుజేరుచునుండఁజకితము
లునించుకనిల్విహరించినవియు । సారెఁబరస్పరాసక్తములగు
కను ల్ప్రపంచేత సంకుచితంబు లయ్యె గీ॥ దనకుఁబెగ్గిలి పా
ర్వతీ తనువునందు । గుప్తుడై యున్న మారు సంకురమభంగి ।
నరుణితాంగుళియగునుమాకరముశివుఁడు । గోత్రగురుఁడంత
యియ్యగైకొనియె నెలమి ॥ (౫౯)

క || పులకలు జనించెనుమకం । గుళులొగిజెమరించె
హరునకు నపుడు తద్దే । పులకుంబాణిస్సశ్మే । వడిమా
న్మథ వృత్తి సరిగఁ బంచెననంగఁ ॥ (౬౦)

క || రంగుగ భువిదంపతులక । భంగశ్రీనొసఁగుశివయు
భగ్గుడు వారే । పొంగికవయఁదద్వ్యతినెం । చంగం దర
మానె పెండ్లిసమయము నందుఁ ॥ (౬౧)

క || అమ్మిధునముజ్వలితాగ్నిన । యమ్మనవలగానుచుఁ
జెలఁగె నామరగిరిప్రాం । తమ్మననోలిగఁగలసిభృ । శమ్మగ
వెలిఁగెడు నహనిశమ్ముపగిదిగఁ ॥ (౬౨)

ఉ || ఒండొరుఁ దాకి కన్గలువ లొయ్యనమూసిన వా
రిచేతఁద । న్నండపమందు నగ్గికిఁ బ్రదక్షిణము న్నలిపించియం
దునా । యండజయానచేత జ్వలదగ్ని ముఖంబున శాస్త్ర
పద్ధతి । న్నెండియులాజ లఘ్న విడిపింపఁగఁజేసెఁ బురోహి
తుండొగిఁ ॥ (౬౩)

గీ || భామసురభిలాజ ధూమమాస్యము నందుఁ । జేర్చె
గురువు నాజ్ఞఁజేసి యదియె । గండమందుఁబర్వి కాంతకు
నిముసంబు । కణ్ కువలయంబుగాఁజెలంగె ॥ (౬౪)

సీ || భామమోమాచార ధూమంబుఁగొనికించిదాద్రాక్ష
చుణ కపోల మల్పవీత । రమ్యనీలాంజన రంజనాంబకమును
సాధుయవాం కుర శ్రవణమయ్యె । నపుడు పురోహితుఁడ
బలనీ పెండిలి కియ్యగ్గిసాక్షియౌ నింకనీవు । చింతలన్నియు
మాని శివునితోడంగూడి ధర్మము సలుపంగఁదగునటన్న ।
వీనులదృగంత ములఁదాఁకవిస్తరించి । తనర నూమ్మగమో

త్కట తాపయైన । యవనిమొదలను మఘవతోయమును
బోలె । గురునివచనముఁదగఁ గ్రోలెగిరికుమారి ॥ (౬౫)

క ॥ ధ్రువుఁడగుఁ బతిధ్రువుఁ జూడుము । నవలా యని
పల్కసిగ్గు నన్వీనగళా । రవయైకడు జతనంబున । నవనత
ముఖ మెత్తికంటి ననివాక్రుచ్చె ॥ (౬౬)

క ॥ ఈకరణిఁ బురోహితుఁడొగి । శ్రీకరిముగఁ దమకుఁ
బెండ్లి చేసినచోనా । లోకము తలిదండ్రులుభా । షాకరు
నకుఁ దాతకెఱఁగి రంచితభక్తి ॥ (౬౭)

గీ ॥ తరుణిభవనైక వీరుఁడౌ తనయుఁగనుమ । టంచు
గారిని దీవించియష్టనూతి ॥ నేమిదీవిఁతునంచు వాగీశుఁ
డయ్యు । సారసభవుండు చింతచేనూరకుండె ॥ (౬౮)

శా ॥ అంతస్సంతస మారవారలురు పుష్పా లంకృతం
బైమహా । కాంతంబైన వితదిమీఁదను లసద్దాంగేయ వీర
స్థులై । పంతంబారఁగలాకికంబిది కడున్భావ్యంబు సుమ్మం
చున । త్యంతేచ్ఛ దలఁబ్రాలు వోసికొని రార్య గ్రామ
ణుల్లేలన ॥ (౬౯)

మ॥ విలసన్తంజుదళాంతసంగతపయో బిందుప్రకాండం
బుచే । వలదత్యుత్తమభూరి మాక్తికకలా పశ్రికమైచాలభా ।
సిలుచున్నిస్తులజాలదండమగురా జీవాతపత్రంబువా । రలకు
న్యటైరమావధూమణియద భ్రీచ్చాయలేపారఁగ ॥ (౭౦)

క ॥ భారతివరేణ్యుఁడగువరు । వారకసంస్కృతము చేత

వధువైతగునా । గారినిబ్రాకృతభావన । పారముగ నుతించె
నతులవాక్యప్రార్థి ॥ (20)

గీ ॥ వరముఖాదికసంధులఁబ్రకటవృత్తి । రమ్యనవరసని
యమితరాగమునుమ । హాపురోజన మధురాంగహారమైన
నాటకముఁగాంచిరొక్కక్షణంబువారు ॥ (21)

పంచచామరము ॥ ప్రయోగమద్ది చూచు నాత్మ భార్య
నల్ల శంకరునిన్బ్రీయంబుగాజోహారొనర్చి వేల్పులెల్ల మారుని
న్దయన్రయంబశాపపుండు దృశరీరయుక్తుఁడే । సియింక మీద
వానిసేవనీకరింపవేయనన్ ॥ (23)

మ॥ వినికోపంబుఁ ద్యజించిమించి హరుఁడా వేళమనో
జాస్రము । ల్నయందుంబడఁగోరియొప్పికొనయుక్తంబేయ
గున్నేముషీ । ఘనులున్గార్యమెఱుంగువారు తగవౌ కాలంబు
నంజేయుప్రా । ధనబల్లికకముగాఁగ సత్ప్రభులయొద్దన్వే
ఫలించునదా ॥ (24)

ఉ॥ అంతటశంకరుండుఁడైత్రద శావళికానతియిచ్చిపార్వతీ
కాంతకరంబుఁబట్టికొని కాంచనకుంభములుంచిపూవులన్సం
తనఁబెట్టిధాత్రిపయి శయ్యయొనచిఁగన కేళికాగృహం । భృత
రమందుఁడేరెనుమహా ముదమందుచునద్భుతంబుగన్ ॥ (25)

చ॥ అలరనవోధయాటఁద్రప నందితదున్న మితాస్యబింబ
ము । నృలిమిఁదిరోగతంబుగనొనర్చుచునెప్పుడు తోఁబరుండు
నె । చెల్లులకును త్తరంబుఁ గడుసేగినొసంగెడి గారిఁబ్రామ
తో । ఐల్లముఖ వైకృతంబు లంగ పడిరహి న్నగుపించెన
య్యెడన్ ॥ (26)

గీ॥ పరిణయంబు వెనుకఁ బూర్వతిక్కిననుఁ గుఱిఁచి కలిగినట్టికూ
టమి వెఱుకఁ | కతనశంకరునకుఁ గామదోహదమైన | సుఖముసం
భవించెసాంపుమీట॥ (22)

క॥ అడిగినదానికిను త్తర | మిడకవలువఁబట్టనేగ నెంచు
చు సెజ్జ | నృప మొగముగ నుండియునా | మృదునకుగిరి తన
యసౌఖ్యమిచ్చెన్దొలుతఁ॥ (2౩)

క॥ ఇదియేమిసేయునోచూ | చెదనని నగుచూరకుండె
శితికంఠుండా | మదవతియు నభిముఖాంబక | మదిచూసికొ
నెఁగూఁపప్రభాహతముతఁ॥ (2౪)

గీ॥ పోకముడిసడల్పఁబొక్కిటనుంచిన | హరుకరంబువ
డఁకుచాఁగెగారి | యొననవ్వుడే తనంతనముడివీడి | వలువజా
తెనల్లజలజముఖికి॥ (౨౫)

క॥ చెలియరొ మంతనమునహరు | నలుకక సేవింపుమను
చునాభీజనము | ల్వలికినదంతయుఁబలిముం | గలనుండఁగవెఱ
చియద్రికస్యకమటచె॥ (౨౬)

క॥ సల్లాపము నకవిషయము | తెల్లనవ్విచియించు నీశున
ఘోంపుచుండ | ద్వల్లభవాగ్రూపోత్తర | మొల్లక తలయాఁపు
చేతనుత్తరమొసఁగె॥ (౨౭)

గీ॥ అంబరముహరింప నాత్మకరంబుల | హరువి కన్ను
దోయినావరించి | శూలినుదుటికన్న సూడయత్నము సెడు |
పెఱిఁగియూరకుండెనిందువదన॥ (౨౮)

సీ॥ ముద్దిడమోచిక మొనసెయాలింగింపఁ గరయుగము

క్రింతకదలనీక | ప్రతికృతిలేక లజ్జితయైనదద్వధూ రతమిం
దుమాధికిహితమయ్యె | బెదవికాటులులేని వదనచుంబన
మును ప్రణచిహ్నములుగానిరదనఖములు | గలిగినహరకృపా
విలసితి రతిదక్క నన్యరతంబు లేదయ్యెనుమకు | వేకువనులే
చియారాత్రివృత్తమెల్ల | జెప్పమనివేడుచెలులకా శేవునిరా
ణి | సిగ్గుపెంపుననద్దానిజెప్పకుండు | స్వాంతమున నదివచిం
పగసంభ్రమించు || (౮౪)

చ॥ అనుపమగాత్రియాహ్నిమవ దా త్తజముద్దుగనద్దమూ
నిపె | ల్పనరజనీ ప్రవృత్తనిజ సందఱుచిహ్నము లారయంగ
నా | వెనుక వసించు శంకరుని బింబమదచ్చట నాత్మబింబ
ము | వెనుకొనియుండఁగాంచిస్థలి పెన్లుచేష్టల నానపెం
పున || (౮౫)

గీ॥ విషమనేత్రుడనుభ వించిన పరువంబు | గలుగుకూ
తుఁజూచియలరెమేన | ధవునిపేషిక ల్లిడల్లిమానసదుఃఖ
మెల్లబోనడంతు రింతులెందు || (౮౬)

క॥ కొన్నిదినంబులుహరుఁడా | యన్ను ను జతనముననేల
నావలదగనా | కన్నియయునల్లనల్లన | మున్నుండినప్రాతికూ
ల్యము ద్యజించె || (౮౭)

క॥ పతిఁగొనిలించుఁగదిసిన | ధృతిఁజొంబింపంగ మొగముఁ
ద్రిప్పకయుండు | భృతమేఖల నడలించెడు | నరనికరవృద్ధ
గించునార్యయలసత || (౮౮)

క॥ కృతచేష్టాజ్ఞేయమునవ | గతవిప్రియ మాత్తనూక్తియ

ణవిరహస్తము । ధృతభీతియునై వారికి । రతిపాడమెను గొన్ని
వాసరంబులలోనఁ॥ (౮౯)

క॥ అనుమాపుఁడైనవరుఁగని । యనురాగముఁజెందెగౌరి
యతఁడునటయ్యె॥ ఘనగంగయభివిడదా । యనతన్ముఖర
సమెప్రీతినానుంఁగాదే॥ (౯౦)

క॥ సురతమునుపదేశించెడు । హరునకు హైమవతిశిష్య
రాలైయొగిచ । ధురునకు నానిధు వనమే । గురుదక్షిణఁజేసి
యతనికూరిమిఁగొనియె॥ (౯౧)

గీ॥ కొఱికివిడిచిన తనదువా తెఱకుగౌరి । వ్యభితయైవిధు
తాత్ప్రీయహస్తయగుచు । శీతలంబగుతత్ప్రియ శీఘ్రచంద్ర
రేఖచేతనుక్షణమునిర్వృతియొనర్చె॥ (౯౨)

క॥ అలకలచూణమురాలినఁ । గలుషంబగు నుడుటిక
న్న గామారిస్ఫుర । జ్వలరుహపరిమళపూత్కృతిఁ । బొలతిరొ
యూఁదుమచిగౌరి ముఖమునఁజేర్చె॥ (౯౩)

క॥ ఈవిధమునస్త్రీసంగముఁ । గావింపుచుమరునిమఱలఁ
గల్పించియుగా । రీవనితతోడశీతన । గావాసమునందుమాస
మాహరుఁడుండె॥ (౯౪)

క॥ తనయావిరహమునన్గో । డెనసినగిరిరాజునాజ్ఞనిచ్చా
గమన । ప్రణుతోక్షమునెక్కివివిధ । జనపదములశంకరుండు
చనివిహరించె॥ (౯౫)

సీ॥ ఐవనవేగోక్షంబు పైనుమాకుచవుర స్కృతుఁడైన
మేరుపర్వతముఁజేరి । తపనీయకిసలయ తల్పయానారాత్రిన

నుభవించెహిమాద్రితనయఁగూడి । రమణీముఖాంబుజభ్రమ
రమైహరికట కాంక్షిత శృంబులు నతివినుత్తు । పీయూషబిం
దుసంభృతములొమందర కటకమ్ములందునాదటవసించి । రా
వణ శ్వేడకోడిశివావధూటి । కడఁగితనయంతఁ గంతఁబుగ్గఁ
గిలింప । నలరిమడికాసుగట్టుపై నట్టమూర్తిఁ । యమలతర
మగు రేయెండననుభవించె ॥ (౯౬)

మ॥ ఒకనాఁడమలయాచలంబునను భావోన్మేషమేపార
ద । ర్షకయుద్ధాదితయై వసించునెడఁ దాపంబెల్లఁ బోఁద్రో
చెఁజం । డికకున్సత్ప్రియవాదిపోలెధుత పాటీరాగ్ర శౌఖంబు
సా । ఖ్యక్తదామోద లవంగ కేసరమవా గాయాతవాతం
బొగిన్ ॥ (౯౭)

గీ॥ హాటకపురమిహరుమోఁది యతఁడుపిదప దోయిట
నునీరుసల్లఁగన్దోయిమూసి । విశేషమీనాళిపునరు క్తరశనయగు
చు । నింగిగంగనుబ్రుంగెనా మంగళాంగి ॥ (౯౮)

క॥ ఇమ్ములఁబోలోమ్యలకా । హామ్ములమందారములను
హరుఁడింద్రువనిన్ । గొమ్మును గైసేయుచునుజి । రమ్ముగఁజూ
డఁబడదేవరమణులచేతన్ ॥ (౯౯)

క॥ ఇటులన సాధివభామో । త్కటసుఖముల ననుభ
వించి కామినితోడన్ । జలులతర సంభ్యవోడమగ । నట
వెల్పడి గంధమాదనాదికి నేగన్ ॥ (౧౦౦)

క॥ బంగరుశిలలందుండిక । నంగన్ దగు సూర్యుఁజూ

చి నలివామభుజం । బుంగ్రహియించిన తనతః । న్వంగికి ని
ట్లనియె నీశుడయ్యద్రిపయి ॥ (౧౦౧)

గీ ॥ అజ్జముల శోభలోహితో పాంతతావ । కేక్షణమ్ము
లఁ జేరిచి యేమొయినఁడు । ప్రళయకాలంబు ననుబ్రజా ప
తి జగంబు । భంగి దివసంబునఁహరింపంగఁ దొడఁగె ॥ ( )

క ॥ వ్రాలినభానుఁడునిజకర । జాలముతోఁగీకరముల స
మయింపఁగనో । బాల భవత్పితృ యురముల । లీలా హరి
చాపపరిధి లేదది గనుమీ ॥ (౧౦౩)

సీ ॥ అబ్జకింజల్క మయ్యది గొఱికివిడిచి గళముల నొం
డొంటిఁ గాంచఁద్రిప్పి । కొలనిలోవా పోవు కోకంబులకు నవ
కాశమించుక యయ్యుఘసమయయ్యె । బవటిచో లుడఁబాసి
వారణపక్షులు సల్లకీపల్లవసారభంబు । నరవిందబద్ధాలియగు
నీరమాప్రభాత మైన తిండికిఁదగఁగఁద్రావె । నబలచూడుము
ప్రత్యగాశాంతభాగ । లంబితపనుండునిడుదబింబంబుచేతఁ గొ
లనిలోపలి పానీయములకుఁబసిడి । కట్టఁ గట్టెనొ నానొప్పు
గాంచెనిపుడు ॥ (౧౦౪)

క ॥ పడియలఁగోఱపందులు । పడియెండం గడపిధవ
ళవక్రబినముల ॥ వడి గొఱుకు చున్న వనవె ల్వడిపాఱెడిని
పుడుకనుము వానిమృగాక్షి ॥ (౧౦౫)

గీ ॥ జాభువారనంబుఁ బోలేడు పురిగల్లు । నెమ్మియొక్క
ఘ్రానికొమ్మనెక్కి । పనితసమయుచున్న మునిమాపులెండ
ను । గ్రోలుచున్న లీలఁగ్రాలెఁగనుము ॥ (౧౦౬)

క ॥ తొలిదెసఁ జీడటిగవియుచు । నలరఁగనొకవంకపం
క మబ్బినయటులై । జలజాపుఁడా తపాంబులఁ । బొలియిం
పఁగ నిపురు సరసిపోల్కిది విదగై ॥ (౧౦౭)

గీ ॥ మృగము లుటజాంగణంబుల మెఱయుచుండ । మొ
దలు తడసిన బాలాగములు చెలంగ । నగ్గికియి యున్న మొ
దవులునరుగుదేర । నన్ను లుజ్జ్వలింప నిపు డాశ్రమాళి వె
లసె ॥ (౧౦౮)

క ॥ ముకుళిత మయ్యను గమలము । నికిఁగోరిచరించు
నళికినెనరునఁజోటు ॥ బ్రకటముగనిచ్చుకై వడి । నొకకళకు
హరావశేష మొసరిచెగనుమీ ॥ (౧౦౯)

ఉ ॥ వారిజ పత్రనేత్ర యదె వావిరిఁ గ్రుంకుట నల్పరశ్మి
యై । సారత రారుణద్యుతి భృశమ్ముగ నిమ్ముగు ప్రొద్దుచేతనా ।
వారుణ దిక్కుకేసర విభాసురము న్నడుశోణమైనశృం । గార
పుబంధు జీవతిలకంబున మించిన బాలఁ బోలెడి ॥ (౧౧౦)

గీ ॥ తోడఁదిరుగుచుఁ గరములేక్రోలు మునులు । రథ
తురంగములకుఁజిత్తరంజనముగఁ । దేజమగ్గిని జేచినదివ
సకరుని । సామముల సన్నుతింపఁగ సాగిరిపుడు ॥ (౧౧౧)

సీ ॥ దివసమంబుధినుంచి యవనతముఖములుఁ గణాప్ర
కోణాక ఘట్టితాక్ష । ములుయుగ సక్తనిస్తులకేసరములగు
ఘోటకము లతోడఁగ్రుంకెభానుఁ । డతఁడస్తమింపని ద్రి
తమనఁదగెనింగి ఘనతేజమునకిదే గతియగునది । పుట్టిదే
నికివన్నెఁ బెట్టు నాచోటికిఁ జెడుచు సంకొచంబుసేయుచుం

దు । నస్తగిరి శృంగమందున్న యర్కుమేని । ననుగమిం
చెడి నీసంజవనితకనుము ; యిదియుదయవేళలోఁబురస్కృ
తినిజెంది । యిడుమతటివెంటఁగూడక యెట్టులుండు॥ (౧౧౨)

క ॥ నీవీక్షించెద వనినా । నావణాంభోదముల కొ
నల్దగనీసం । ధ్యావేళవర్తికలనీ । తేవద్దిది నటు దోచెడి
న్నాకతివా ॥ (౧౧౩)

క ॥ సింగముల సుటలఁగిసలయ । మంగళ వృక్షముల
ధాతుమత్కూటముల । న్నొంగుమునిమాపు తెండవృ । శౌం
గిరొ చరమాద్రిపంచెనన నొప్పారె ॥ (౧౧౪)

గీ ॥ మించిపాదా గ్రములెభూమిమీఁదమోపి । యమల
సలిలంబుచేత నఘృణంబులిచ్చి । యలరి సంజకునెడుట గా
యత్రిమంత్ర । మిపుడుజపియించుచున్న వారెల్ల మునులు ॥

క ॥ కావుననే సంధ్యావిధిఁ । గావింపఁగనాన తిమ్ముక
లికివినోద । ప్రావీణ్యముగల చెలులు క । థావైఖరిఁబొ
ద్దుపుచ్చె దరునీకనినె ॥ (౧౧౬)

క ॥ హృదయేశ్వరు పల్కునకు । న్నది నొప్పక శైలగా
ట్కుమారికయపుడే । పెదవివిటిచి తనసంగడి । సుదతియ
యినవిజయతోడనుద్దలకొగ్గె ॥ (౧౧౭)

క ॥ అతఁడునుసాయంకాలో । చితవిధిమంత్రములతో
డఁజేసియసూయా । స్వితయై పల్కనిగిరివర । సుతకడక
రుదెంచి నవ్వుచు వాక్రుచ్చె ॥ (౧౧౮)

క || దులుపుముకోపమ కారణ । మలుకేటికిసంధ్య కె
ఱగనరిగితినితో । లలిధమము సలిపెడిన । స్థలకోక
సమాన వృత్తుడనియెఱుగుమదిన్ ॥ (౧౧౯)

క || మున్నగ్నిష్టాత్మాదులఁ । బన్నగఁగల్పించితనువుఁ
బాసనజుడదీ । చెన్నన నుదయాస్తంబులఁ । గ్రన్ననఁ బూ
జ్యమగునాకుగౌరవమెసఁగన్ ॥ (౧౨౦)

క । చీకటిబాధింపఁగభువి । దాకినిలిచెననఁగసంధ్యతన
రెనొకదరిన్ । జీకటి మ్రాఁకులుగలయం । బ్రాకినభాతురస
నదినిబలెగనుదానిన్ ॥ (౧౨౧)

సీ॥ సంగరభూస్థలి క్షతజంబు తోడన డ్దంబువై చినయ
డిదంబుబోలె । బడమరశోణిమ ప్రాప్తమైక్రుంకంగ నెక్కు
డామునిమాపు లుండఁబూనె । శర్వరీవాసర సంధితేజము
మేరు మహిధరనాయకు మఱుఁగుసేర । నీకారుచీకటియెల్ల
దిక్కులనన గౌళముగాఁగవిసెడిఁ గలువకంటి । క్రిందమీద
నబ్రక్కలముందువెనుక । నురకవీక్షణగతిలేక యుండనిరులు
మావిగ్రమ్మఁగ గభఁబులోవసించు । చున్నదననొప్పె నీజ
గంబన్నమిన్న ॥ (౧౨౨)

క॥ అమలముమలినముస్థావర । మమరఁగ జంగమముభు
గ్నమాజ్ఞావయులేమున్ । సమమొనరిచెఁ జీకటిభే । దముఁ
బాపెడుచెడుగువృద్ధిదలఁపందగునే ॥ (౧౨౩)

క॥ నిక్కమ్మిరులడఁగింపఁగఁ । జిక్కలదొరవొడమునిపు
డుచూడుముపెలుచున్ । జిక్కనిగేదఁగిపుప్పొడి । నెక్కొనెన
నఁదూర్పుమొగము నెగడెన్నగువా ॥ (౧౨౪)

గీ॥ తారలొప్పారమండరాంతరితుడైన । చందురునిచే
తనీరేయిసఖలుగొల్వఁ । బల్కులాలింపఁగావెన్నఁ భాగమం
దునున్ననాచేతనీవలెవన్నఁగొనియె॥ (౧౨౫)

తరల దివసమేగడిదాఁకనేరికిఁ దెల్పకూరకయుండితా ।
నవలరేపురి కొల్పవెన్నల యస్తర స్థితమల్లనఁ । బ్రవిమలంబ
యిమున్ను పర్వఁగఁ బ్రాచియైందవబింబమ । న్నవనయోగ్య
రహస్యమున్విదితంబుగాఁ బ్రకటించెడిఁ॥ (౧౨౬)

క॥ దివినిసరస్వలీలమునం । దువెలయు బింబములుగల్గు
తొవరాయఁడువే । కవఁబాసిదూరమగుజ । క్కవమిధునము
సమకరించెఁగామినికనుమీ॥ (౧౨౭)

క॥ నవముగఁబొడమియవాంకుర । నివహమ్ముంబోలుచం
ద్రునికరప్రజమీ । వవతంసమ్మునతైమా । ద్దవయుతనఖ ము
లనుగోయఁ దగునగతనయా॥ (౧౨౮)

గీ॥ అంగుళులచేసిరోజచయంబుఁబోలెఁ । గమ్రకరముల
చేతఁజీకటిగ్రహించి । ముకుళితాంభోజ నయనమై పొదలురే
యి । మొగముముద్దాడుననొప్పె దొగలతేఁడు॥ (౧౨౯)

క॥ పెటిగెడుచంద్రకరంబుల । నటవోయిన తమముగల్గు
నాకముకరిరా । జెఱిగొనికలంపఁగాఁగ్ర । మ్ముఱఁజేతెడికిలని
పగిదిమలసంగలికీ॥ (౧౩౦)

గీ॥ రక్తతఁద్యతంచియితొవరాయఁడిప్పు । డధికతరశుద్ధ
మండలుండయ్యెదరుణి । కాలదోషబమ్మైనవికారమమల । ప్ర
కృతులందుఁదిరంబుగాఁబాడుకొనునె॥ (౧౩౧)

క॥ ఉన్నతములవిధురుచియే । తన్నిమ్మములందురాత్రిత
మమువసించె॥ మున్నెసదసత్తులకుడ । తన్నిభగతిఁగూర్చె
నిజాడతామరసాక్షి॥ (౧౩౨)

క॥ ఉడుపతికరములబొడమిని । బిడమగుశశికాంతనివ
హబిందులచేత॥ వడినడిమితరులనిద్రిం । చెడినెమ్ములమేలు
లెప్పశిఖరియిదిసతీ॥ (౧౩౩)

క॥ కలికిరొకల్పకశిఖల । న్వలిగెడునంశువులచేతవిధుఁడి
ప్పుడుత । లలితమణిహారతతుల । న్గలయఁగ గణియించుమా
డిగొనొప్పారె॥ (౧౩౪)

గీ॥ ఉన్నతగభీరదేశంబులుండుకతన । నిండుచీకటితోడి
రేయెండయాము । పేనికకుఁబ్రెక్కుభంగులుగానమర్చి । యు
న్నభసితంబుగతిదోచునిన్నగమున॥ (౧౩౫)

క॥ ఉడుగక డప్పిన్నిగైరవముడుపతిభారసముఁగ్రోలియో
ర్వదనంగా । సరిరవముతోడఁగడువడిఁ దొడిమెమొదటిదాఁ
కబగులదొడఁగెననుమి॥ (౧౩౬)

సీ॥ మానినియాయాఁగి ప్రానికొమ్మలవేలు దువ్వల్వవె
న్నెలదొడరసంశ । యితరూపమయ్యు మారుతమిద్దవీవంగఁ
దనరూపుఁడెల్పెడిఁగనుముచెట్లక్రిందరాలినపూలచందానమృ
దువులైపత్రాంతరములఁజూపట్టునట్టి । రేయెండతున్కుల నీ
యంగుళులచేత గ్రహియించిక్రొమ్ముడిఁగట్టనగును ॥ గ్రొత్త
పిండిలియైవెఱగొనినడంకుకన్యతోడనుదద్వరు కరణిగాఁగఁ
దరళమండలయగునిత్యతారతోడఁ గూడుచున్నాఁడు రేతేఁ
డునేడుమింట॥ (౧౩౭)

క॥ పరిపాక పాండుతామరు । చిరశరములబోలునీడుచె
క్కులయందు॥ బొరిబింబించినవెన్నెల । కరిగమనాటుంచె
నొకముగతిగాదోచు॥ (౧౩౮)

వ॥ అనిపలికి కల్లుగొనివచ్చు నొకపల్లవోష్టింజూచి॥

చ॥ అకుటిల లోహితాభమగు నర్కశిలాచమకంబునం
దుల । ల్పకతట మధ్యమున్నించి భాసురచేతల గంధమాద
నా । ద్రికనవరణ్య దేవతయ తివ్రమదంబున నిందునున్నని ।
స్వక్రటగభిన్నచింతలకు నెచ్చిడిజూడుము భావినీమణి॥ ( )

గీ॥ సరిసవకుళకుసుమ సురభియూనీశవ । నమునిసగ్గ-
మత్తనయనమగుట । నందుజేరియిప్పు డానవమితనేమి । గు
ణముసేయంగలదుకుంభిగమన ॥ (౧౩౯)

క॥ ఐననునీమసృమణి । దీనింగడుభక్తినిటకుడెచ్చును
గాన॥ జూనన్ద్రోట్టిపకమిది । యాచుమనుచుమధువుచందనప్ర
యన్ద్రావింప॥ (౧౪౦)

గీ॥ శనరనామ్రుతియచితక్యైవయోగ । మొనరిచినస
హకారతగొనెడుమాడ్కి । నార్యమధునేపచేగల్గినదివికారి ।
మైననద్దానిసాబగుగా నధిగమించె॥ (౧౪౧)

క॥ గౌరియపత్రపనూడిచి । వారసిరాగముననలరుపాను
పుమీద॥ జీరుపంగలప్రియమదముల । కూరకలోనయ్యెనప్పు
డుమమోహమున॥ (౧౪౨)

గీ॥ కన్నులుపిరుగుటచెయ్యట । యున్న ముఖులుతోట్రుమమ

టయూరకనగపున్ద్రోన్నయుచుమోముఁబతివేడ్కన్నేటిమొ
గమునకాదుకన్నులఁగ్రోలెన్ (౧౪౩)

క॥ బంగరుమేఖలజాఱఁగ | రంగగుతనవీనకటి భరంబో
ర్వనియా | యంగనధ్యానభవంబగు | మంగళమందిరముఁజే
ర్చెమదనారిరహిన్ (౧౪౪)

క॥ కలహంసప్రచ్ఛదపట | మలగంగాపులినరమ్యమైత
గుశయ్య | స్థలజాస్యతోడశంకరుఁ డలరుచు శయనించెరా
గమూర్త్యబోదలన్ (౧౪౫)

క॥ అదయకచగ్రహవీడిత | విధువునుసజిగీషమతినివేశిత
నఖమున్ | చిదురమణిరశనమగుత | న్నదవతిరతమిందుమాళిఁ
దన్నకయుండెన్ (౧౪౬)

క॥ తరుణీమణిపై దయగల | వరుఁడుతదాలింగితాత్మవ
త్తుండగుచున్ | దురుసుగరిక్కులువ్రాలఁగఁ | బరువడినిద్రించె
బాన్సుపై నందముగన్ (౧౪౭)

గీ॥ కిన్నరులుఁమ్రోల మూఁఛన్సల్పన్ని పెక్కు | రాగము
లఁబాడఁబద్మాకరములతోడ | విబుధనుతుఁడగుశంభుండువే
గువేళ | లీలవెలయంగసుఖముగామేలుకాంచె॥ (౧౪౮)

క॥ ఆరమణినిహరుముక్తప | రీరంభులమానసాంబువృష
దంచితముల్ | సారసపరిమళములుగిరి | భూరమణీయవనశౌ
యువులుభజియించెన్ (౧౪౯)

క॥ అప్పడుతానూరుపులం | దొప్పనఖ మ్మతులఁగాంచు
చుండఁగఁద్రవనా | చొప్పెఱిఁగి వానివలువ | న్నప్పెడుసతిశి
వుడు ముదమునన్వారించెన్ (౧౫౦)

గీ । జాగరాదు నేత్రంబుఁజటులదంత । వీడి తోస్తంబుల
పసప్రభిన్న తిలక । మాకులితకుంతలంబగు నార్యమోముఁ ।
గాంచిరంజిలైనా బేసికంటివేల్పు । (౧౫౧)

చ ॥ ఉరుతరబంధవిస్థ పుటితోత్తరవస్త్ర విరాజమాన
ముఖ । సురుచిరమధ్యదేశగవిసూత్రమణి మయమేఖలంబుఁ
ద । చ్చరణవిభాసి యానకరసక్రమచిహ్నమునైనపానుపు ।
స్తరుఁడు త్యజింపఁడయ్యెదెసలన్నియుఁ జాలఁగఁదెల్లఁ బాటి
నన్ । (౧౫౨)

క ॥ ఆయతసుఖదతదోషం । బాయభవుం దుడుగకాని
యలరుచువిజయా । తోయజలోచనదెల్పఁగ । నాయెడఁగ
న్నడఁడుదశానాథులకైనన్ ॥ (౧౫౩)

చ । ధృతరతిగంధమాదన గిరిన్నిరతంబు రమించుచుం
డఁగా । ఋతువులునూటయేఁబరొక రేయివిధంబున నేగఁగా
కత । ద్రతసుఖ పంక్తిచేఁ బ్రమథ రాజనకుం దమిదీఱదయ్యె
ను । ద్యతమగుకంధి మధ్యబడబాగ్నికీఁ దత్సలిలంబులన్ బ
రన్ । (౧౫౪)

క ॥ శ్రీక్షితిరక్షణదక్షిణ । దక్షిణ దోదకాండ దండితద్వి
ద్వార్యా । లక్షణలక్షితనర్కవి । రక్షణ ధీవిజితవిబుధ రాజా
చార్యా ॥ (౧౫౫)

(భుజంగప్రయాతము) । మనీషీవ్రణాహ్నాయ మాగోక
క్తగోష్ఠీ । వినోదపమోదప్రవేశాత్తచిత్రా । జనానందవీథా
ప్రసారప్రభావా । పనీరాధిఁదైన్యానివాశ్శోగసత్తా (౧౫౬)

గన్యము॥ ఇదిశ్రీముకుంద చరణారవింద, వండనానందమ
 రందతుండిల మానసేందిందిరుండును శ్రీమన్మద్భక్తస్థధ
 రాఘరందర నిరంతర విశ్రాంతి వివిధమణి కనకభూ
 మణ సదంబరాలంకార మహాగ్రహారాది సముపభో
 గసంజాతప్రమోదనుందరుండునశేష భాషాశేష
 సారస్వత శేష శాస్త్రీ ప్రియ చ్ఛాత్రుండును
 నిరుదరాజకులకలశౌంభోధి రాకాశశౌంక
 వేంకటాద్రిరాజపాత్రుండును జెంగల్వరా
 జకవిరాజసుపుత్రుండు నుభయభాషా
 భూషణుండునురసికతోషణుండును
 సుకవివిధేయుండునగు శేషాద్రినా
 మధేయుండు విరిచించిన కు
 మారసంభవ కావ్యంబున
 దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవ కావ్యంబున

తృతీయాశ్వాసము
 సమాప్తము.

శ్రీశిస్తు.

శ్రీమదాంధ్ర కుమారిభంభవము,

చతుర్థాశ్వాసము.

క ॥ శ్రీరమణీపడయునిమం । పరవివాకలితిభవన సీమా
మహిభి । ధీరా నెలుగోరుకుల । ధీరాంబుధి చంద్ర ముడు
కృష్ణ మహీందా ॥ (౧)

వ ॥ అనధరింపు మద్వలి కథాక్రమంధాప్తదని ॥

క ॥ అవిధమునఁగ్రీడించుచు । మానసితా వదన కమల
మధుసమునునయా । దేవునిరితికృహమునకొక । పావురమరు
పించియతని పజ్జంజీరె ॥ (౨)

వ ॥ ఇట్లుచేరి సుందరసుందరీమణితంబు చెలువునం బలు
కుచుం దొగరుబగిందగు కనుంగవ ఘూణితం బగుచుండఁ
గుత్తుకచాచి యెగనెత్తి యించుకవంచికొనుచు బలుమాలు
లలితంబగు తోకవీకన్తుడిచికొనుచు విణ్ణిరోధ ప్రసారంబు
ల నక్షీణపక్షమూలంబులు చెలంగ రేవన్నెకానివన్నియట్లిం
చిజటిలపదాగ్రంధై యిటునటునెలమివైలంగుచుండునెడ ॥

గీ ॥ ఘమఃపూరతితోడ నమృతంపు మడుగులోనఁ । గ
డఁగి గ్రీడింప నచ్చోటబొడవివెడలు । పేనపుంబంబు నాం
దగుదానిఁగాంచి । కంఠుహమఃకొక్కనిముసంబుసంతసిల్లె ॥

చ ॥ ఇటుముడమండి మోసివిహగేంద్రము నాకృతిగం

చియానుహా । నటుడతిసంశయంబున మనంబుననారసి చా
నినెంతయు । నృటుకపటంబునన్నిహగ భావముఁదాల్చినయ
గ్నియంచుధీ । పటిమ నెఱింగి కిన్న- గనుపట్టఁగ భూకుటిఁ
బూనెనాయెడన్ ॥ (౪)

౬ ॥ అంతమహేశుఁగన్గొని భయంబున నంటఁగరానివే
ల్పులోఁ । జింతిలి యాత్మరూపమును జేకొని యంజలి బంధ
మూడఁగా । నెంతయు వింతగాఁగ నొడలెల్లవడంకుచునుండ
నాయుమా । కాంతునితోడ నిట్లువలుకందొడఁగెన్ గడగం
ట్లునైకొనన్ ॥ (౫)

గీ ॥ నీవు జగదీశ్వరుండవు నిజఁరాళి । యాపదలఁ బా
పుచేవుండవగుటఁజేసి । దనుజులకునోడి యింద్రాదులనవర
తము । నిన్నుఁగరమర్థి నేవించుచున్నవారు ॥ (౬)

౭ ॥ సతిఁగూడినూటయేబది । ఋతువులఁగడపితివిసుర
త మింపెసలార్క । శతమన్యుడు నినుఁ గానమి పెఠలందు
చు నున్నవాఁడువేల్పులతోడన్ ॥ (౭)

గీ ॥ నిన్నుఁగొలువంగ మనములనెన్ని మఱువ । ముఖ్యుల
శింప నప్పనిఁబూనియిటకు । శ్రవనరోచిత వేషంబు నధిగ
మించి । యరయఁగావచ్చినాడఁస్తరారినిన్ను ॥ (౮)

౯ ॥ ఇదిహృదయమందునిడియో । మదనాంతక యస్త
దీయ మంతువునైఁపం । గదెమాఱురుపీడింపఁగ । నొదిగె
డు వారలువిలంబ మోర్వంగలరే ॥ (౯)

౧౦ ॥ ఇట్టలుగనేలకనుమొక । పట్టినతనిసేనకల్లఁ బరిఁగాఁ

గొని బ । ల్లట్టిగవేలుపుదొరనిజ । పట్టణముం ద్రిభువనము
లఁ బాలించునికన్ ॥ (౧౦)

వ ॥ అని వినుతించి ।

గీ ॥ దాసియారీతి నసలుండు చేసినట్టి । విన్నపంబునశూ
లి ప్రసన్నుడయ్యె । దెలివిగలవారు మాన్తే నపలుకుచేతఁగి
శులకునెల్లసంతోష మిత్తురెపుడు । (౧౧)

క ॥ ఈపగిదినలరుశంకరుఁడేపునఁదారకునిఁగెలుచునిం
దొడ్డిజేతసే । నాపతిఁ బుట్టింపఁగఁజె । ల్లోపికతో మదినిజం
తయైనరించెదగన్ ॥ (౧౨)

చ ॥ సతతమునూర్ధ్వరేతుఁడగు శంకరుఁడవిజనస్థలం
బున । స్వితతరతావసాసము నవిఘ్నముగల్గినసంతలోపలన్ ।
జ్యోతమయి కల్పకాల పరిశోభితపావకుఁబోలువీర్యమా । య
తగతి నాధనంజయుని యందునిచెంబెనుచిత్రమారఁగన్ ॥

చ ॥ ఉరువడివేడ్డియైపరఁగు నూరుపుచేతనువన్నెఁ బా
యుని । స్ఫురదురుదపఁజోత్తమముపోలిక శౌంభవవీర్యముం
చుట । న్పొరిపొరినీరుపాపతనపూర్వపు కాంతినివీడనాడిస ।
ర్విరముగ నాయెడ న్నలినవణముఁజెందె నమందవైఖరిన్ ॥

గీ ॥ ఆర్య రతివిఘ్నమున కాత్మసలిగిసర్వ । భక్త్యుడ
వు క్రూరతరకమఁపరుఁడవధిక । కుష్టగతుఁడవుభృశధూమ
గుంభితుఁడవుఁ । గమ్మనుచువహ్నికపుడు శాపమ్మునొసఁగె ॥

చ ॥ సారిదినడతుశాపమున శోషమునొందితపించు శ
ర్వరీ । కరుడునుబోలెమంచువడిఁ గ్రాగినతామర మొగ్గమా

నాడ్కి । స్తరహరునుగ్రవ్యముభృశముగఁ చాల్చుటఁజేసిపా
వకుం । డరిది విరూపమునొని తదాలయమున్వెడలె స్రయం
బునన్ ॥ (౧౬)

గీ ॥ అనలుఁగాంచి యగుణితాక్షియైపేమిఁసి । బ్బితల
చేత మొగమునతముఁజేసి । యున్న గిరిదనభవుఁ డెన్నఁగసర
సంపు । నుడుగుచేతఁదేచ్చెడడయకపుడు ॥ (౧౭)

చ ॥ అలరఁగఁబార్యతీసతిని రంకమాభేందునియందుఁజె
మ్మటం । గలసిసకజ్జలంబపుడుఖండకశంకముగావెలుంగఁగా
మలవిలుదాలు పంతయును మక్కువచేదనముత్తరీయపుం ।
బలుచనికొంగుచేతనదివా పెమునమ్మెదనంకురింపఁగన్ ॥ (౧౮)

క ॥ చలమునుమండముస్విస్నాం । గుళియగుహస్తమునశి
వుఁడు కన్తుమొగమునన్ । గలచెమ్మటదొలఁగించుచుఁ జే
లిమిన్వ్యజనానీలమ్ముచే హరిముంచెన్ ॥ (౧౯)

క ॥ రతిజాతివిరులురాలఁగ । సతిభుజములప్రేలుకేశసం
చయములస । ద్యతిఁ బారిజాతమాలిక । హితముగబంధించె
నీతుఁడెమ్మెదలిఁగన్ ॥ (౨౦)

క ॥ ఉరుశక్తినుదనుత్రిజగ । ద్వర మోహనమంత్ర వణ
పంస్తులనఁగనా । గిరిసుతచెక్కులఁ గస్తురి । నరుదుగఁబత్రిక
ములుంచెహరుఁడవేళన్ ॥ (౨౧)

క ॥ భవనముల గెలువకురుఁడా । హవమునకై యెక్కు
నరదమనఁదగు శారీ । శ్రవిమల వదనమ్మునకు । న్నవములఁ
బత్రికమ్మలనెడు చక్రములున్ ॥ (౨౨)

గీ॥ జాఘవాగ్ధ్వు కవమీదవ్రేలుగాంగ । నిర్ఘోరయు
గంబుసిరిగతినెగడబటు । పుణ్నుగవవ్రేలశంకరుండన్నమీ
న్న । యతునొకమంజుహాక్తికహారమునిచె॥ (౨౩)

క॥ అతులనఖక్షతములదగు । సతిపిఱుదుల నాత్మమా
నసమృగముగట్ట । రతిపతిపాశమనంగా । బలియపుడొక
రమ్యకాంచిబంధించెరహి॥ (౨౪)

గీ॥ భగుడంజనంబు ఘాలాగ్నిసెగలోన । గాచి గిరికు
మారికనులనుచి । పులకితమును గప్పునెలకొన్నదగుతన ।
నెడరయంబ వ్రేలుదుడుచుకొనియె॥ (౨౫)

క॥ నుదతికి బదకమలంబుల । ముదమున లాఘోరసం
బు బూసిహరుండా । విడిచుగర రక్తిమంబది । నదలింపగ
మూళిగాంగవారింగడిగె॥ (౨౬)

గీ॥ చెలగు బూదిపూత గల్గిననశమీన । దనగాం
బుదుడిచి తమిహరుండు । వేషలక్ష్మీనెల్ల పీక్షించుటకుబవ ।
రాలికింపుమీఱనపుడుసూపె॥ (౨౭)

క॥ పతియొసంగినదనగామున । సతికూటమిగుఱుతుల
రసిసాంద్రత్రపయై । వితతానురాగ మంచిత । గతిబులకలచే
తవెలికి గన్నడజేసె॥ (౨౮)

క॥ పతిగావించినసదలం । కృతీనన్దమునందుగాంచిపు
ఘసౌభాగ్యా । నివృతలగునెలతలలోపల । క్షీతినుత్తమురా
లననుచుగిరిసుతదలచె॥ (౨౯)

క॥ జయవిజయయుననుచెలులా । లయనుభ్యము వం

దునీశులలితాంకముపైఁ | బ్రియముననుండెడినుమవా | సి
యమరనుపకరణములనుసేవించిరొగిన్ || (30)

ఉ || శ్రీలలరారఁగానతనిచిత్రచరిత్రములెల్లఁగూర్చివై | తా
ళికులుచ్చనాదములఁ దద్దయుసన్నతిచేసి రాయెడ | న్జాలఁ
గఁగిన్నరుల్బయలశంఖరవంబుఁదివంబుబ్రాఁకఁగా శూలికివే
డకపుట్టఁగనుసాంపుగఁబాడిరియాడిరచ్చరల్ || (3౧)

గీ || ఆలపోతపుష్పమొక్కిడి కేలుమోడ్చి | సురుచిరంబు
గనుచితావసరమునందు | దేవగణములునీపాదసేవసేయ | వే
డెదరటంచుహరునకువిన్నవించె || (3౨)

ఉ || అంగముకాంతిరాజిలదయామతిమానస రాజహం
సియై | పొంగుతురమాభూమి ధరపుత్రిక హస్తముఁగేలఁబూ
నియా | యంగజకేళికాభవన మయ్యెడవెల్వడికొండవీటిబి
ల్లంగమమర్త్యులుల్లసిలసద్గతితోనెదురేగె వారికిన్ || (33)

క || ఇంద్రాదులైనవేల్పులు | ముందుగ నాయాశ్వరు
నకుమొక్కిడియొగినా | యిందుముఖయైనగారికి | వందనము
లుచేసిరపుడవారితభక్తి || (3౪)

గీ || అట్టిసురలకుసమ్మాన మాచరించి | వచ్చినట్టుగవా
రలఁబంచియవల | దండఁజేరిననందికైదండఁబూని | వృషము
పై నెక్కియింతితోవెడలెనపుడు || (35)

క || మనమునకంటెనువేగం | బుననగడకునెద్దునెక్కిపో
వఁగమింట | న్గనిభేచరులందఱునా | యనకంజలిఁజేసి మ్రొ
క్కిరంచితభక్తి || (3౬)

గీ॥ స్వర్ణాదీవారివిహారణ చారియువతి । కామకేళీశ్రమ
శ్రాంతికారిమతియుఁ । బారిజాతలసద్గంధ హరియైన । గా
లివారలసేవించెలీలమెఱయ॥ (32)

గీ॥ అధిగతాకాశభాగంబునధన్వచంద్రుఁ ధరముమఱిభో
గిభోగావృతమువిభూతి । భాసురంబౌచుఁడనమూర్తిభంగి
నున్న । రజతగిరిజేరెనావేళరాజమాళి॥ (3౩)

గీ॥ అలరుపటికంపుగోడలోనాత్మబింబు మరసిసిద్ధాంగనా
మణులన్యదీయఁ యనుచుభ్రమఁజెందినిజనాథులపుడుమ్రొక్కి
నేడుకొన్న నుమానంబువీడరచట॥ (3౪)

ఉ॥ పేరిమిమీఱనందుఁ బ్రతిబింబితుడై స్ఫటిక స్రభాప్తిఁ
జెం । పారఁగగుప్తుడై పరఁగునంబుజపైరి కళంక రాజిదు ।
గాఁరమణీశీరోమణితిరంబుగ నుంచఁగవన్నెమించుక । స్తూరి
జెడంగుక్రొందునియశోభవహించికరంబురాజిలు॥ (౪౦)

క॥ డంబగుతద్బిల్వీకఁడమ । బింబములీక్షించికినుక ద్వీర
దములొగిని । క్కంబుగమదయుతపరనా । గంబులనుచుబ్ర
మసిదంతఘాత మొనర్చు॥ (౪౧)

క॥ అతులస్ఫటికాలయములఁ బ్రతిఫలితములై నఋక్షపం
క్తులరజనీ । లతులఁ గనిసిద్ధకాంతలు । రతి రాలినముక్తులను
చుబ్రమయుదురందు॥ (౪౨)

గీ॥ అమరనారీపరిష్కృతికద్దమైన । చందురుఁడుశృంగభా
గంబుఁజెందినపుడు । కొండలకురాయఁడగు నలవెండిమలకు
రమ్యురుచియైననవశిరో రత్నమగును॥ (౪౩)

క॥ అలపర్వతమునవేల్పులు । పొలఁతులతోఁగూడివిజన
భూములఁగ్రీడ । ల్పలుపఁదమచింబములఁగని । పలువురునంచు
న్నయట్లుభావించురొగిన్ ॥ (౪౪)

గీ॥ ఇందుశేఖరుడైన గౌరీశుండంత । నంగననుగూడికై
లాసశృంగమండు । వారకయనూనరవ్యశృంగారచేష్ట । లల
రుచుండఁగవిహరించు నెలమితోడ ॥ (౪౫)

క॥ హరుకేలుపట్టుకొనియ । త్తరుణివిలాసముగవేత్రధరుఁ
డొసఁచి । శ్వసుండుతనముందునేగుచు । సరణింజూపఁగనుసం
తసంబునఁదిరిగెన్ ॥ (౪౬)

మ॥ చలదత్తుచ్చశిఖాగుండై వికటః స్తారాంగ భంగుండు
నై । విలసద్దంతరుడైని శాతసుదృఢశ్వేతాత్మితుంగుండునై । పొ
లుపుంగాంచుచుభృంగియుగ్రునిలనదృఢాసంజ్ఞచే మెచ్చియా ।
చెలికిన్వేడుకపుట్టనతఁ నముదాఁ బసంగరంబుద్ధుఁడై ॥ (౪౭)

క॥ కాళిహరునాజ్ఞబున్కుల । మాలికలఱుతంజలించమతి
యునుదంష్ట్రా । భీలతముఖంబునెగడఁగ । తైలాత్తిజకెలమి
కైవెనన్నతిఁంచెన్ ॥ (౪౮)

క॥ వారిర్వురులిటులాడుచు । భైరవనాదంబునీయభయ
విహ్వలమై । గాలయురాగంబునమది । నారిన్సంభ్రమముతో
డనాలింగించెన్ ॥ (౪౯)

క॥ ఉన్నతములునుదుటులునగు । చన్నులువడిరాయగిరి
జసంశ్లేషింప । స్థిన్నంది హరుఁడుపులకల । మన్ననచూపట్ట
నపుడెమత్తుండయ్యెన్ ॥ (౫౦)

క॥ విజితేంద్రియులగు ప్రమథులు । భజియింపను మావి
లాసపరితోషితుడై । రజదనుజ శాత్రవుండా । రజతాద్రివ
సింఛెమనసురంజిలుచుండన్॥ (౫౧)

వ॥ అంతనక్కడ॥

క॥ ఆమరనివహముతోడన । భామంటప మందునున్న బ
లరిపుకడకు । ద్వామాభవతేజంబును । హామహిమందాల్చి
యనలుడరుచెంచెరహిన్॥ (౫౨)

గీ॥ ధూమ్రధూమాంగుడయి కడుదురవలోక రూపుః
డైనట్టియానీరుపాపనపుడు । వేయికన్నులనెంతేని వింతగా
గ । నాదరంబునవీక్షించె నమరవిభుడు॥ (౫౩)

క॥ ఈపగిదియైనయగ్నివి । రూపమునీక్షించి యలమరు
త్వంతుడుపె । ల్లోపమిమదిగలగగహర । కోపసముత్పన్న
మిదియగుననితలంచెన్॥ (౫౪)

గీ॥ విస్తృతాస్యులగుచువిబుధులుపలుమాఱు । దన్నజూ
చుచుండఁహనుడప్పు । డాదరంబుతోడనమరాధినాయకుం
డానగినట్టివీటనొగివసించె॥ (౫౫)

క॥ జ్వలనాయూదుడశనీ । కులభించెనదేమొదీనిగొంక
కనాకున్ । డెలుపుమనసూర్పువుచ్చుచు । బలసూదనుతోడవ
హ్నిపలుకఁదొడంగెన్॥ (౫౬)

గీ॥ అవధరింపుము కరుణనాయంగలార్పు । నభురనాథ
యనుల్లంఘ్యమైననీడు । శౌభనంబునబావురావేళ మూని
యొడలువడకంగమృదుడున్న యునికిఁజేరి॥ (౫౭)

గీ॥ చెలఁగునుమఁగూడిరతులచే నలరుచున్న । వానిబూ
చులయెకిమీనిఁగాననేగి । కాలునకునుద్దియగుమహాకాలురూ
ప । మేనుగనుఁగొంటినెంతయు హృదయమగల॥ (౫౮)

క॥ కైతవవిహగమనగున । న్నాతఁడుజ్ఞానమున నెఱిఁగి
యతికుపితుండై । యాతఁటినిజఘాలానల । హేతుల హోమం
బుసేయనెంచెమ హేంద్రా॥ (౫౯)

గీ॥ అపుడునేమ్రొక్కిమధురమ్ము లభయ్యుతము । లై న
పల్కులనుతియింపనభవుడంతఁ । దనిసినాపైని మదిలోననె
నరుఁబూనె । స్తోత్రమొనరింప నేరికిఁదుష్టిగాదు॥ (౬౦)

వ ॥ అంత ॥

క॥ జగములనెల్లంబ్రోచెడు । భగవంతుఁడు శంకరుండు
ప్రజ్వలితంబై । నెగడుతనకోప వహ్నికి । నగపడ కుండంగన
నురయంబునఁగాచె॥ (౬౧)

క॥ గిరిరాజప్రియతనయా । పరిరంభమువిడిచియపుడపా
రవ్రీడఁ । స్మరకేళీసౌఖ్యంబున । విరమించెఁ జంద్ర మాళి
విబుధాధీశా॥ (౬౨)

క॥ మరుకేళిభంగమగుట । నృసింహలితంబగుచు మిగులభర
మైత్రిజగ । తృతిదాహకమగు తేజం । బురువడినాయందునుం
చెనుగ్రుందురహి॥ (౬౩)

క॥ కడుదుస్సహము మఱియును । చిడుగునకెనయైనమ్మ
దునివీగ్యముపెలుచ । నడుకొని కాలుచు కతమున । నొడలువ
హింపంగనిమునమోరువనైతి॥ (౬౪)

గీ॥ మిగులతీక్ష్ణమైనమృదుని తేజమునన్నుఁ । గాల్వఁజొచ్చెనిపుడు గండుమీటి । ప్రబలకరుణ నాదు ప్రాణరక్షణముగా । వింపుమయ్య తగనిలింపనాథ ॥ (౬౫)

క॥ ఈకరిణివీతిహోత్రుఁడు । వాక్రుచ్చినదానివిని కృపం వద్దతమా । కాఁకశమియింపఁజేయశచీకాంతుఁడుమనములో నఁ జింతించెనొగిన్ ॥ (౬౬)

క॥ శివతేజోదగ్ధములగు । నవయవములఁదనదు చేతనంబుచునొగినా । పవనునియనుంగుఁగనివా । సప్రఁడీగతినించుకం తసంభాషించెన్ ॥ (౬౭)

గీ॥ నీవుప్రీతుండ వగుచును నీరుపాప । కోరిస్వాహాస్వధాహంత కారములను । దేవపితృ దేవమనుజుల దినముదనుపు । కారణంబున మొగ్గమైతివారికెల్ల ॥ (౬౮)

క॥ హోతలునీయందుహవి । వ్రాతంబులువేల్చివీతపాతకులయివా । రేతైతురు స్వగ్గమునకు । ఖ్యాతిగఁద్రాప్తికివె కారణమనలా । (౬౯)

గీ॥ మంత్రపూత హవ్యమండలి నీయందు । వేల్చి తపసులెల్లవీతిహోత్ర । యొగిఁదపఃఫలంబు నొందెదరటుగానఁ । బరమతపములకునుబ్రభుఁడవీవు ॥ (౭౦)

గీ॥ హుతముభాస్కరునకు నొసఁగెదవారెందు । జలదుఁడగుచువృష్టివెలయఁజేయు । దాననన్నములును వానిచేఁబ్రజలును । బ్రబలుచుంట భవనపతివీనివు ॥ (౭౧)

క॥ తలకొనిభూతాంతరముల । మెలఁగెదవవిగలుగుఁజొ

సుమీనీవలనన్ | బలుజగముల కునుజీవిత | మలఘప్రాణదుః
డవీవయైతివిదహనా || (2౨)

క || వారకబహుజనములకుప | కారకుఁడవునీవయైతి కా
ర్యములెల్ల | న్గూరుపనీకంతునునే | వారున్నేర్పరులులేరు పావ
కజగతిన్ || (23)

క || ఈవిబుధులకార్యములు | గావించెడువాఁడ నీవాకం
డవెనిజమా | భావింపసేగియైనను | బావక యుపకారికులకు
భద్రంబెయగున్ || (2౪)

గీ || మున్ను మేమంజుముభక్తివెన్నునడుగు | పాపఁబూ
జింపనదివేడ్కబురిధన్యుఁ | గాననివందుమునుఁగుముకరుఁ
బూని | ప్రబలతావకతాపంబు పాయుననల || (2౫)

క || కావునఁడదించుకయును | గావింపకగంగకేగుకడు
వడిఁజేయం | గావలయుకార్యములుబలు | చేవస్వేగముగఁజే
యసిద్ధంబులగున్ || (2౬)

గీ || వేయునేటికినిక్కంబువేల్పుటేఱు | మొనయనంభోమ
యాభవమూఁటిగాన | వగలఁబొగిలెడు నీవల్లనగతనూజ |
కాంతువీర్యంబుభరియింపఁ గలదుదహన || (27)

క || ఈలీలఁబలికియింద్రుఁడు | చాలించిననప్పడేకృశానుం
డతని | నీవుకొనిగాఢమైతగు | వేడుకతో నమరనదికివెడలె
వనడగన్ || (2౮)

క || ఈరీతివెడలియత్తటి | దారిస్తునముననువేగదాఁటికృ
శానుం | దాహాధినకలకలుషో | త్రారకమగు నమరనదినిదటి
యంజేరెన్ || (2౯)

సీ॥ నిజరపురి నెక్కనిచ్చెనయునుము క్రిమాగాధిదేవ
తమాఱులేని । కలుస్తాఘములనెల్లఁ బొలియించునదియుసం
సారమహాదుగఁ తారణియును । హరజటాజాటమందిరతాప
హరిణి కామివ్రజామృతకారిణియును । ధర్మధారిణి రమా
ధవపాదసంజాత యబ్జజలోక సమాగతయును । మొనసిస్రో
తిస్త్రయంబున ముజ్జగములఁ । బూతములఁజేయు నదియుప
యాతుఁడైన । యనలునప్పుడు లసనూర్తిహస్తములను । జె
న్ను మీఱంగఁబిచ్చెబ్రసన్నకరణి ॥ (౮౦)

క॥ కలకూటతములుసమృద । కలితములగు సంచగములు
గలగంగఘఠం । బులనిచ్చెదదుఃఖంబులఁ బొలియించెద సం
చుఁబల్కెఁబొలిపహనునితోడ ॥ (౮౧)

గీ॥ అమిలివహించినట్టులనమరగంగ । చెలఁగి దరిదాఁ
కుచున్నట్టియలలచేత । భీమతేజంబుచేతనుబెండువడిన । గాలి
నెచ్చలికెదురేగెలీలవెలయ ॥ (౮౨)

క॥ సంతాపతప్పుడనలుఁచు । ప్రాంతంబుననున్న గాంగవా
రిమునింగెఁ వంతలగుంచెడువారొ । క్కింతైన విలంబమో
క్షరేయెందైన ॥ (౮౩)

గీ॥ గాఢశుభకారి నత్యంతకష్టహారిఁ బ్రబలతరపుణ్యభా
రినిబాపతారిఁ । గడలిపట్టంపునారియా గంగవారి । మునిఁగి
యనలుండుసాఖ్యంబు ననుభవించె ॥ (౮౪)

క॥ ఉల్లోలంబులవెలయుచు । నేల్లరపాపాపదోఘమెడఁ
బాపెడునా । కల్లోలవతినిగారి । వల్లభవీర్యంబునుంచె బావ
కుఁడెలది ॥ (౮౫)

క || ఆదివివత్కల్లోలిని । యాదరమునశంభువీర్య మలరఁ
గఁదాల్చె । మోదమున మిగులసౌఖ్యము । పొదుకొనన్వా
యుసఖుఁడువడితో వెడలె ॥ (౮౬)

క || అమృతమునుబొలుగంగా ! విమలజలంబులనుబ్రుం
గివిఖ్యాతసుఖం । బమరంగ ధనంజయుఁడా । సమయంబున
వచ్చి నట్లచనియెన్వడిగె ॥ (౮౭)

క || అతిదుర్భరమగుగౌరీ । పతివీర్యముఁ దాల్చియమ
రంవాహిని యవలె । వితతములగు తాపంబుల । కతిశయ
ముగ నగ్గమయ్యెనచ్చెరువారె ॥ (౮౮)

క || జలజంతువులారతములై । ప్రళయానలశిఖలచేతఁ
గ్రాఁగినలీలె । బలువేడియైనగంగా । జలములవిడనాడివె
లికిఁ జనుదెంచెనొగి ॥ (౮౯)

క || ఆరుద్రతేజము ననరు । దారంగను గ్రాఁగి పొంగి
యతిఘోరములై । వారక ధరింపఁగూడని । నీరములభరిం
చెగంగ నిస్తులశక్తి ॥ (౯౦)

క || జగముల కెల్లంగన్నగు । తొగసూడభ్యదయమున
కుఁదొడరినవేళం । దగుమాఘమాసముననిం । పుగవట్కృ
త్తికలుతానమునకేగునెడ ॥ (౯౧)

వ || ముంగల సగణితంబుగ గగనంబున కెగయు తరం
గకరంబులచే నాకలోకంబునంజేరి వారికెల్లసందశ్శనావ
గాహనాచమనాదులం దెలుపుచున్న చెలువునం బొలుచు
నదియుఁ దనయందు మానుగఁ దానం బాడిన మానీండు

ల నానావిధ పూజానూన సముచితంబులగు దూర్వాంకు
రాక్షతాదులం గూడిన కుసమ విసరంబుల చేతం గ్రాలు
కూలంబు గలిగి నదియుఁ బరమాత్మ చింతన సంతోషితి
స్వాంతులును బ్రహ్మైక్య సుధాన నిరతులును బ్రహ్మననో
పవిష్టులును యోగనిద్రాముద్రితులును యోగపట్టధరులు న
గు పురుషులు దన్ను సేవించుచుండ నఖండశోభందాల్చి నది
యును మతీయుజరణాంగుస్తమ్ముల ధరణినిల్చి తపనబింబంబు
పైఁ జూపుమోపి నిరతంబు పరమాత్మంజవించు బ్రహ్మషిఁగి
ణంబులచేనుపసేవితంబునై సురగంగయధంగ విభవంబునం
దేజరిల్లుచుండె .

క ॥ దానింగని పట్కత్తిక . లానండము నొందిరక్షుడ
ధికంబుగనే . వానికి హృన్ మొసంగద . హీనామృత రూ
పమైన యీనదిపెలుచున్ . (౯-౨)

గీ ॥ చంద్రఖండంబుదాల్చినశంకరుండు . దేనిననిశంబు
శిరముఁ బూని యుండు . దేని నీక్షింపఁ బుణ్యమా దానిఁ
గాంచి . కృత్తికలువిశ్వసించిరి చిత్తములును . (౯-౩)

గీ ॥ నీతిమీఱంగవారు నిర్భూతకలుష . మోక్షదాయి
ని పుండరీకాక్షపాద . జనితయగు సౌరవాహినీ వనజవదన
కంజలి ఘటించి మొక్కిడి రంతికమున . (౯-౪)

గీ ॥ అలఘుసౌభాగ్యముల కల్పింతులభయగుచు . భూరి
జనులకు నిర్వాణకారియైన . యమరనదిఁగాంచి కృత్తికలా
త్పబోడలి . సన్నతించిరి తమభక్తివన్నెకెక్క . (౯-౫)

క ॥ వారెల్లనపుడుమోక్షఁ | స్త్రీరతిదూత్యజ్ఞములుఁబ్రసిద్ధ
ములగుత | స్త్రీరముల బ్రుంగివేగవి | దానితనిజకలుష్యతైరి
తద్దయువేడ్కన్ ॥ (౯౬)

క ॥ ఫలియించినభాగ్యంబుల | సులభంబగు గంగయం
దుసుఖమజ్ఞనము | స్ఫులిపియలవారు తమ్ముం | బలుధన్యలఁ
గాఁగ నాత్మభావించిరొగిన్ ॥ (౯౭)

క ॥ సురనది మునుంగునెడనీ | శ్వరవీర్యమువారియువ
ర భాగంబులలో | నరుదుగనునిరవుకొనియె | స్ఫురియింపఁగ
రానియ్యట్లు భావముతోడన్ ॥ (౯౮)

క ॥ రహనునకెనయగుశివదు | స్సహతేజమ్మున్ ధరించి
పట్టున్తికలున్ | వహియించిరతులతాపము | ముహూరం
చంద్రశవాధిన్ మునిఁగినరీతిన్ ॥ (౯౯)

గీ ॥ మండుచున్నయగ్గిమెండుగలోపలఁ | దాల్చుచున్న
పగిదిఁదలఁచెవార | లుగ్రతేజమునకు నోర్వక ట్టణములో |
వెలికివెడలిరంత వెఱచిమిగుల ॥ (౧౦౦)

గీ ॥ అప్పుడమరగంగ యలరంగవిడిచిన | రాజమాళిది
వ్యతేజమెల్ల | వారియువరములనుజేరివెలుంగుదు | సంచిత
ముగ గభఃమైచెలంగె ॥ (౧౦౧)

గీ ॥ కడుజ్ఞానముగలవారలు | మృదువీర్యమునోర్వక దె
నిమేషంబునన | పృథ్వీగభఃమాట యారసి | యొడయంద్ర
కువెఱచిదుఃఖమొందిరిపెలుచన్ ॥ (౧౦౨)

క ॥ వెనుకఁబ్రతిఘటించును | బ్రహ్మగోనసంతతికనునందువె

లయుశరవణం : బునఁదమగభాస్థితచే । తనమువిడిచిచనిరి
వారుతద్గృహములకున్ ॥ (౧౦౩)

ఉ ॥ అప్పుడుకృత్తికల్విడిచి నట్టిదిచంద్రకళాభీరామమై ।
యుప్పరవీధిబర్హుచునునుష్టగభస్తిశతంబులీలమై । నెప్పుడు
ధిక్కరించెమనహీనరుచుల్పొలుపొందఁదండియా । నప్పురవై
రిగెల్చునననాటు మొగంబులుబుట్టెబుట్టెమై ॥ (౧౦౪)

గీ ॥ ఇంద్రముఖ్యవిబుధులందఱుఁజనుదెంచి । వినతులగు
చుఁదన్న వేడనమృతభరితమైనచన్నబాలునకాయెడఁ గు
డిపెనమరగంగకోచురువిఁగెల ॥ (౧౦౫)

గీ ॥ అమరగంగఁగొనెనునగు నమృతంబుచేఁబ్రతి । నీణము
నశఁచువృద్ధిఁగాంచిక్కిరి । కలుదమంతవచ్చియలరింపఁగానిట్టి
దినఁగరానిరూపనుండెనారిది ॥ (౧౦౬)

గీ ॥ వాఁడెఁబొప్పూరితాఁడుఁబొసరనది । కృష్ణవర్తి
విమలకృష్ణినిఁబుడఁ దత్కుమారునొంగఁదలఁచియొడొందుల ।
కుఁ । గొలఁచియొడఁగరాని కలహమయ్యె ॥ (౧౦౭)

ఉ ॥ అనియనంతలోగిరివరాత్తజతోడ మహేశ్వరుండొ
గి । నైస్త్వివిహారభేదయుసల్పమనోజనచూచినూనమిం ।
పారఁగ నెక్కి- మింటికెగయంజని తత్పదవిద్రవయంబభా । గీర
భీరభూమి రిగె న్నురలబ్బరమందిచూడఁగాన్ ॥ (౧౦౮)

సీ ॥ చుఁడాయఁజేరినైసగిశంబగు కూమిమదిలోని
వేకుకపొదిలుచుండఁ । గన్నులనానందగరిమ నశ్రులురాలై
లేంద్రతనయయుశంకరుండు । జనియించియపుడాలుదినము

ల బిడ్డడై యిరుమూడు మొగములనెనఁగొమరు । లీల
మైవీక్షించువేళఁబార్యతితన చెలువునితోనిట్లుపలుకఁ దొడఁ
గెఁ । గంఠమనముందు దివ్యవిగ్రహముతోడఁ । గాననగున
ట్టియీపట్టెగన్నభాగ్య । వంతుఁడెవఁడొక్కొక్కొకాంతిమం
తుఁగన్న । తల్లియెవతియొ లలనామతల్లియగును ॥ (౧౦౯)

గీ ॥ త్రిదివగంగయుననలుండుఁగృత్తికలును । నితఁడునా
పట్టినీసుతుఁడెన్నటికిని । గాఁడటంచును గలహింపఁగారణం
బ । దేమొయబ్బుర మగుచున్నచేమహేశ ॥ (౧౧౦)

క ॥ వారలలోపల నితఁడే । వారికుమారుండొ గరుడప
న్నగదివిష । చ్చారణదైత్యులలోనే । వారిసుతుండగునాతె
ల్పు పర్వతధన్వీ ॥ (౧౧౧)

గీ ॥ కుతుకముననిట్లు వేఁడెడిసతికిమంద । హాసమాస్య
మ్మునందుజెన్నారమిగులఁ । బ్రీతినానందసుఖహేతుభూతమైన
పలుకువచియించె శంకరుండెలమిచెలఁగ ॥ (౧౧౨)

గీ ॥ భువనములకుమునముపాదలవేలుపులకు । శుభముతె
ల్లనొసఁగు శూరుఁడితఁడు । వీరమాత నీకు బిడ్డఁడు గాకు
న్న । నన్యలకుఁడనూజుఁడగునెక్కొరి ॥ (౧౧౩)

సీ ॥ శ్రీభువనములకును శుభకారియైన యీ తనయుస్య
ప్రీతినిదిదానమీవ । యుభోజ నయనరత్నాకరంబునరత్న ము
దయించు టహంబకద నిజంబు । కాననాలింపుమో చాన
యీవృత్తంబు నగ్గియందేనుంచి నట్టిబీజ । మమరగంగాగర్భ
మందుఁబ్రవేశించి యందుండికృత్తికలందుఁజేరి । యపుడుగర్భ
మైననాకృత్తికలుకర । స్తంబమందుఁ జేర్చనకలభువనసౌఖ్య

దాయకుడుచారుశరీరుడీ । తందువొడమెనందఖండరుచిని॥

చ ॥ తనరసమస్తవిశ్వహితదశేనుడైతగువీనిచేతమే ।
లునుముదమొప్పఁబు త్రిణులలోపలనుత్తమురాలవై తిపెల్పు
నమదిసంశయింపకు విలంబముచేసెద వేలసీపుగ్ర॥ కునసు
తునిం ద్వదంకమునఁ గూపుముపర్వతరాజనందినీ॥ (౧౧౫)

సీ ॥ వామదేవుండెట్లుపలికిననాలించి యెల్లలోకములకుఁ
దల్లియైన । హిమశైలనందినిసమధికంబగుచున్న యెలమిచే
గాత్రంబుబలియనప్పు । డంబలిఘటియించి యమరులుఖేచ
కుల్పాటికిఁదనకు నమస్కరింప । న్యోమయానముడ్గిప్రేమచేఁ
దనయుని గ్రహియింపనుత్కంఠఁ గాంచి యవలఁ । ద్రిపథగ
యుఁబావకుండు నుగృత్తికలును । కేలుఁగవమోడ్చియానంద
లీలమొక్క । వారినెంచక తనదుకుమారుఁ గొనియె । సుద
తియెవ్వతెనుతుఁగాంచిమదముఁగొనదు ॥ (౧౧౬)

గీ ॥ సమృద్ధాశ్రులుకనుదోయిఁగ్రమ్మకారి । మ్రోలనున్నను
నుతుఁజూడఁజాలదయ్యె । నెమ్మిఁగరముననుతుమేనునిమరియి
ట్టి । దనగరానట్టిసౌఖ్యంబుననుభవించె॥ (౧౧౭)

గీ ॥ అద్భుతానందములచేతనమరినదియు । వితతహాపా
శ్రుతతితరంగితయుమఱియు । నమితవాత్సల్య యుతయునాన
గకుమారి । కన్నుదోయికిఁదనయుండుగాననయ్యె॥ (౧౧౮)

గీ ॥ తనయుఁజూచిగారి యనిమేష నేత్రస । హాస్రమందఁ
గోరెనాక్షణంబు । సారెసారెకా త్తజాతునీక్షించుచో నెవని
మనముత్పప్తి నెనయుజగతి॥ (౧౧౯)

ఉ ॥ అమ్మయిదేవదైత్యులుని జాంఘులవ్రాలినవేళవారి

పు । వృష్టులపై స్పృశించు కర సారసయుగ్మముచే నవోచిత
త్వమ్మునుబూణఁచంద్రమహితత్వముగల్గివెలుంగునాయపత్వ
మ్మునుజేరఁదీసితనయంకముజేరిఁచెగౌరిమక్కువఁ ॥ (౧౨౦)

ఉ ॥ ఆజగదేకవీరునమృతాకర సన్నిభుడైన పుత్రువి
భ్రాజితపూణఁచంద్రముఖి పర్వతరాజకుమారి యంకమం
దోజదలిసఁభూరికరుణోన్నతిఁజేరిచియొత్తపుత్రమా । రాజ
ముఖకదంబమున రాజలెనెంతయుఁబూజనీయయై ॥ (౧౨౧)

గీ ॥ చెలఁగుసత్ప్రేమ రసమునసిక్తయగుచు భూరిమో
దామృతంబునఁబూణఁయైన । కతననొడినున్న సుతుఁగూర్చి
గౌరికప్పు । జేపుమీఱంగఁజనుదోయిచేఁపదొడఁగె ॥ (౧౨౨)

మ ॥ ఘనవాత్సల్యముమీఱఁగా నమరగంగాకృత్తికల్పేరి
మ । త్తనుజాతుండగువీనినేముచనుఁబాల్చి వింపఁగాఁగాన
మం । చునునీక్షింపఁగనాకుమార వరుడచ్చోమెచ్చి లోక
త్రయీ । జననీసత్కుచ దుగ్ధధారల మహాశంద్రావెనందం
బుగఁ ॥ (౧౨౩)

చ ॥ వినుసిగదాల్పువేల్పునకు వేడుకకామినియైన గౌరి
యం । తనెయొగి సమ్మదాశ్రుకలితంబగు నొక్కమొంగంబుచే
తఁగాం । చనరుచి రైకనాళ జలజంబుల వాటిటిఁ బోలుచు
న్నత । త్తనయునియాఱుమోములును దద్దయుముద్దుగొనెం
బ్రియంబునఁ ॥ (౧౨౪)

గీ ॥ మేరుగిరిమీదితీవబంగారుపండు । బలెను సురగంగ
హటకాబ్జంబుఁబోలె । దొలిదెసయుఁ గ్రొత్తచందురువలెఁ
గుమారుఁ । దాల్చినగరాజసుతనితొంతంబువెలిగె ॥ (౧౨౫)

ఉ || ఏమనిచెప్పవచ్చుఁ దరుణేందుధరుండపుడప్రమత్తుఁ
డై । తామదిసంతసిల్లి కయిదండ యొసంగఁగ దానిఁ
బూనిశో । భామహనీయ విగ్రహుని బాలుఁగుమారునిఁజం
కఁజేర్చియా । వ్యోమతలంబుముద్దుగొనుచున్న విమానమునె
క్కెగారియున్ ॥ (౧౨౬)

సీ || ఎలమిపెంపునమేనఁ బులకలుజనియింప వలిమలల్లుఁ
మితనజలజవదన । యొడినున్న గాదిలి కొడుకును గ్రహియిం
చెఁ బతియంకమందుండసతిగ్రహించె । సతియంక మందుండ
శర్వుండు చేకొనెనతనియంకమునుండి యతివ గొనియె । న
లఘుతరప్రీతిఁ దలిదండ్రులిర్వరాతనయునీరీతిఁ జేకొనిరిపిదప
నద్రరాజతనయయక్షిసుధాపాత్ర । మైసపుత్రువేడ్కనప్పగిం
చి । తన్నుఁగాఁగిలింపఁ గ్రొన్నెలదాల్పుతా । నుల్లసిలుచువే
గనిల్లుసేరె ॥ (౧౨౭)

ఉ || అంతటసంతసిల్లి స్ఫటికాద్రి సమున్నత శృంగమం
దునాత్యంతమనోజ్ఞకాంతియగు నాత్మనికేతముఁ జేరిపార్వతీ
కాంతుఁడు చాలసబ్బరముగానొకపండువు సేయుడంచుబ ।
ల్పంతునకెక్కఁబారిషదమాన్యుల కానతియిచ్చెనయ్యెడన్ ॥

క || ఆవలనెక్కుడు వేడుక । భావజహరునాజ్ఞఁ బ్రమథ
వగ్గముగౌరీ । దేవి కుమారునకెంతయుఁ । జేవన్ జన్మోత్స
వంబు సేయందొడఁగెన్ ॥ (౧౨౮)

గీ || స్ఫటికమందిరములఁ బ్రమథులుముదమునఁ । గాం
తులాకసంబుఁగప్పునవియు । విమలపారిజాతసుమరాజితము
లునా । కనకతోరణములుగట్టిరపుడు ॥ (౧౩౦)

చ || దెసలనిరంతరంబుగఁ బ్రతిధ్వనులొప్పుచునుండనిం
ద్రవా । యుసఖపరేత రాజ్ఞుఖులయుగ్రతరాజ్ఞ మెయిందదీయ
భృ । త్యసముదయంబుధీర నిసదంబగునట్లుగఁదమ్మటంబుబ ।
ల్పస మొరయిం చెనీ భువికిఁ బండువుఁ దెల్పెడు మాడ్కి-మెం
డుగఁ ॥ (౧౩౧)

క || ఆయుత్యవమ్ముఁజూఱుట । కైయింటికివచ్చినట్టిగంధ
ర్వస్త్రీ । లాయుమ బహుకరింపఁగ । శ్రీయుతగీతములవెల
యఁజేసిరివేడ్కఁ ॥ (౧౩౨)

గీ || కానుకలతోడమాతృవితానమతని । యంతికముఁజేరి
దూర్వాంకురాక్షతాదులలరఁదలనుంచితన్తాత యట్లుశూలి ।
కొడుకుఁ దడయకయొడినుంచికొనియెఁ బ్రేమః ॥ (౧౩౩)

క || ఘనముగఁ దూర్యములెల్లఁ । ధ్వనియింపఁగ నమ
రవార ననితలుసంధి । ప్రణతముశుభతరగీత । మ్మునుభావ
రసానుబంధముగనాడిరొగిఁ ॥ (౧౩౪)

గీ || అతుల సుఖవాయువులువీచె నాశలెసఁగెఁ । బొగ
నువిడనాడియనలుండు నెగడె సలిల । మమలమైయొప్పె న
య్యుత్సవమున మఱియు । మిన్నతిమనోహరముగఁ బ్రసన్న
మయ్యె ॥ (౧౩౫)

గీ || గాఢమగుశంఖరావముఁ గలసియభవు । నింటభేరిని
నాదంబు లెసఁగెమింట । మానితాదిత్యదివ్యవిమానపంక్తి ।
పెల్లుగనుదావిపూవుల జల్లుఁగురిసె ॥ (౧౩౬)

క || మినుసిగవేలుపుకొమరుని । జననోత్సవమిట్లు సకల

జగముల నెలమిం । దనువుచునుండఁగఁదారక । దనుజేశ్వరు
సిరితనంతఁడలకందొడఁగెన్ ॥ (౧౩౭)

క ॥ పిమ్మటసుతుఁడువిచిత్రము । దమ్ములఁదగుబాలకేళిఁద
లిదండ్రులచి । తమ్ముల హరించెనుమనో । జమ్మగు శిశుకే
ళి ముదమొనర్చుంగాదే ॥ (౧౩౮)

క ॥ హరుఁడును గిరిజయుడలతాం । కురమింతయు లేక
యొప్పుగొనుసుతు మొగము । ల్పరిలేనికోర్కివేడ్కల । వరు
నచ్చదాడిరెల్లవారలుమెచ్చన్ ॥ (౧౩౯)

ఉ ॥ ఒక్కెడజాతుచుండ మఱియొక్కెడ జాతికయుండ
నింటిలో । నొక్కెడఁగంపమందమఱియొక్కెడఁగంపమునొం
దకుండఁగా । నక్కొమరుండు క్రొన్నడల నల్లనధాత్రిఁజరింప
నేర్చితా । మక్కువఁదల్లించండుల కమందముదంబొడఁ గూ
ర్చెనాయెడన్ (౧౪౦)

సీ॥ రమణనించుకయుఁగారణముగానఁగరాని నగవుమొ
గంబుననెగడుచుండ । గృహలసత్త్వాంగణ క్రీడలధూళిచేద
నువుధూమలకాంతి నెనసియుండ । నొరులకు నెఱుంగరాకుండు
నర్థముగల్గు పలుకులుపలుమాఱుఁబలికికొనుచు । నొడిలోనఁ
జేరియామృదునకపణఁకు నెంతయుసంతసం బిచ్చిమఱియు
నందిబటువుకొమ్ము లందియూచుచుదల్లి జడలమెకముఁబట్టి
తడవికొనుచు । భృంగిశిఖనుబట్టియాడ్చుచుశిశుకేళి । దల్లిదం
ద్రులకుముదంబునొసఁగ ॥ (౧౪౧)

ఉ॥ అక్కొమరుండుశంకరుని యంకతలంబునుఁ జేరియా

ఘనుం । డొక్కటఁ రంత ధేశమున నుంచినమించెడు పాము
మోముఁ బే । రుక్కునఁ జక్కఁగాఁ దెలిచి యుండునుదొమ్మిది
రెండునైదుగా । కిక్కడనేడునుంబదిర హించునటంచుగణిం
చెదంతముల్ ॥ (౧౮౨)

గీ॥ జనకునటుతవ్రేలుపునుక పేరు మొగంబు । లందువ్రేలు
సేచియచటవరుస । బొసఁగియున్న పండ్ల ముత్తైయంబుల
టంచు । వానిఁదీయఁగడఁగుబాలకుండు॥ (౧౮౩)

క॥ హరునితలనున్న గాంగళి । శిరవీచికలందుఁజొచ్చి శీత
లమగుత । త్కరసరసిజమాకొమరుం । డరయలలాటాగ్ని శి
ఖలయందుఁ గ్రాచె॥ (౧౮౪)

గీ॥ ఇంచుకమనొజ్జముగ మెడవంచియాన । మజ్జటాజూ
టుఁడగుచున్న మదనహరుని । శిరముపై వ్రేలుశశిఖండమరుదు
గాఁగఁ । దడవుముద్దాడునెయ్యంపుతనయుండపుడు॥ (౧౮౫)

క॥ ఈలీలసుతుఁడుశైశవ ॥ భేలనములుసల్పుచుండ గిరి
జాగిరిశు । ల్చాలఁగవినోదరసమున । నోలివ్రేపలునెఱుఁగ
కుండిరిపెలుచె॥ (౧౮౬)

శా॥ ఇమ్మాడ్కిబ్రచురప్రమోదభరిత మ్మెంతేనిచింత్రం
బునం । దమ్మాశైశవభేలనావసర చేష్ట నేయుచున్నీతిష । ష్య
మ్మావాసరమందు నెక్కుడు మనీష న్యోవనంబందిశా । స్త్రమ్మ
ల్పస్త్రీముఁదానెనేచికొనియెస్కందుండమందంబుగ ॥

క॥ సత్యజ్ఞానాత్మకథా । రత్యధిపతిసదృశవాక్యరచనాచ
యరా । మత్యనిశతిరస్కృతసుర । పత్యచార్యాభిజనన పా
వనచర్యా॥ (౧౮౭)

తోటకము॥ దివిషద్వనికాధికధికరణో ! త్వవదాయక
రమ్యవిశాలవనా । జవవత్తరఘోటక సాంద్రగతి । ప్రవిభిన్న
రిపుక్షేతిరాట్పుతనా॥ (౧౪౯)

గద్యము॥ ఇదిశ్రీముకుంద చరణారవింద వందనానందమ
రండతుందిల మానసేందిందిరుండును శ్రీమన్మద్దుక్మస్థధ
రాపురందర నిరంతర విశ్రాంతి వివిధమణి కనకభూ
షణ సదంబరాలంకార మహాగ్రహారాది సముపభో
గసంజాతప్రమోదసుందరుండునశేష భాషాశేష
సారస్వత శేష శాస్త్రి ప్రియ చ్ఛాత్రుండును
విరుదరాజకులకలశాంభోధి రాకాశశాంక
వేంకటాద్రిరాజపాత్రుండును జెంగల్వరా
జకవిరాజసుపుత్రుండు నుభయభాషా
భూషణుండునురసికతోషణుండును
సుకవివిధేయుండునగు శేషాద్రినా
మధేయుండు విరచించిన కు
మారసంభవ కావ్యంబునఁ
జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవకావ్యంబునఁ
జతుర్థాశ్వాసము
సమాప్తము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము,

పంచమాశ్వాసము.

క॥ శ్రీలక్ష్మీనరసాంబా । శీలవతీగర్భవాధీనా శీతకిరణది ।
కూలంకషప్రతాపా । స్థూలితరిపు భూమిపాల ముద్దుల
కృష్ణా॥ (౧)

వ॥ అవధరింపుము తదనంతర కథా గ్రథనం జెల్పె
జనిన॥

ఉ॥ క్రూరనిశాచరాధిపున కున్దదిలోభయమంది కుంభి
బృం । దారకముఖ్యులెల్లనుఘనంబుగవెంబడిరాబులోమపు ।
త్రీరమణుండపారమగు తృష్ణగలంగెడుచాతకంబుబ । ల్వారి
దముంబలెవృషభ వాహుభజింపగ నెంచియేగుచు॥ (౨)

క॥ అరిభీతిఖలమగుపు । స్కరమాగము నందునుం
డిజంభారియుమా । హరచరణాం కిరరాజత । గిరిమీదికివేగ
డిగియెగీర్వాణులతో॥ (౩)

గీ॥ అంతమాతలికేలూత యందియలేడు । జలదమయ
మగునరదంబు నెలమిడిగి । వేసవినిడప్పిగొన్నతడౌతతోడ
నీరమునుబోలెహరునిల్లు సేరజనియె॥ (౪)

వ॥ అట్లుచని ॥

గీ॥ ఇటునటుజరించు చుండగస్పటికశైల । భూమిబ్రతి
బించితుండైనయామహేంద్రుఁ । డొక్కడయ్యనుదనుదానె
పెక్కురనుచు । దలచికొంచునుహరుడున్న నెలపుసేరె॥ (౫)

ఉ॥ చారుఘ్నణీవిచిత్రమణి సంచయసంకలితంబువిద్విష।
ద్వారభయంకరంబునగు బంగరుబెత్తముఁగేలఁబూనిప్రజ్ఞార
మణీయుఁడై పరగు నందిపసన్వసియించు చున్నయా । సారస
వై రిధారిగృహచత్వరవీధికినిండుఁడేగఁగఁగఁ ॥ (౬)

గీ॥ శారవముతోడఁజెంగటఁజేరివిబుధ । నాథునలరించిక
నకదండంబుఁజంకఁ । జేచిఁకొనిపోయి నందియాశివునికతని
రాక నెఱిగించెవిసయంబురాజిలంగ ॥ (౭)

క॥ భూసంజ్ఞవిభునియానతి । వాసిగఁగొనిసురలతోడిప
ర్వతవై రిన్ద్రాసివెనువెంట నభవని । వాసంబునఁజేచెనంది
వారనికూమిఁ ॥ (౮)

గీ॥ చండుఁడునుభృంగి మొదలగు సకలపారి । పదులుగొ
లువంగమఃశిశోభం బొదలుకొలుపు । మంటసమునందు నున్న
ముక్కంటినపుడు । వేయికన్నలనీక్షించెవేల్పుతేడు ॥ (౯)

సీ॥ ఫణిరాజపృథుశిరో మణికాంతివెలుఁగొందు తతజటా
జూటంబుఁదాల్చుకతనఁ । జెలఁగెడుపలుధాతు పులుగల్గుహే
మాద్రి శిఖరసాచ్చౌశ్యంబుఁజెందిమఱియు । భూరితరంగ విస్తా
రమైతగనుత్త మాంగమందుండి తదంకమందు । నున్నశారి
నిదెలివన్నె ఫేనముచేత నవ్వనాఁదగుదేవనదిధరించి । విబుధ
నదివీచికలనుబింబించియున్న । యవయవంబులచేఁ జెక్కుర
గుచుఁదెల్ల । మంచుబోలినలనదంశు సంచయమున । హిమని
భండగుచంద్రువహించువాని ॥ (౧౦)

సీ॥ అధిక తేజముచే తరుణామృతాంశుల ఫలయకమాటికి

నపహసించి । కల్పకాణాహమై కంతునిఁగాల్చిన సెగకన్ను
నొసటిపై నెగడువాని । గట్టురాకన్నియవెట్టిననవనీలకంఠఘా
షణమనఁగరముమెఱయు । నిజకంఠపరిల సన్నీలిమచేతను జె
న్న మీఱఁగవిరాజిల్లువానిఁ । దలఁపవెలలేనిమణులచేఁజెలఁగి
వెలుఁగు । చున్న కాంతుల నెంతేని వన్నెకెక్కు । కణఁగత
కుండలంబుల కైతవమున । భానుచంద్రులు గొలువంగఁబరఁ
గువాని॥ (౧౧)

సీ॥ కాలవీడితదేవకర్బురచితులలో బూదిచేఁదెల్లనైపాద
లుమూర్తి । గజదైత్యచర్మంబుఁ గప్పిమేఘావృతంబగుమంచు
మలసిరినెగడువానిఁ । గేలవిరించికపాలపాత్రముగ్రాలగోవిం
గుఁడునుదన్నఁ గొలుచుచుండ । నరకుల్యములుగభా భరణ
మ్ములైయొప్పు నాభీలశూలమింపారఁదాల్చి । తలను గలచం
ద్రుఁడిదుసుధాధారదోఁగి । మగుడజీవించివేదముల్తగఁబఠిం
చు । వనజసంభవునాడెంపుఁబునుకపేరు । సంచితంబుగమెడ
నుధరించువాని॥ (౧౨)

సీ॥ కాంచనమయలతా కాంతియై యెడిలోన సవిలాస
ముగనున్న శైలతనయ । చేతసాదామిని చేతరస్తేఘంబురీతిగా
మిగులఁదీండ్రించువాని । సంధకప్రాణాప హరియునాసురకా
మినీవైధవ్యకారణంబు । నన్యులకగ్రాహ్య మగువిల్లుగలవాని
మఱిమున్నె మరుఁగాల్చి మలయువానిఁ । గనకమయపాదపీ
ఠమ్ముగల్గిరత్న । భాసురచ్ఛాయనొప్పు భద్రాసనమునఁ । బ్ర
మథులెలమిని వెలిచామరములువీన । సన్నుతాకృతివసీయం
చియున్నవాని॥ (౧౩)

గీ॥ సకలశస్త్రాస్త్రరతుడువిస్తయముతోడఁ | బ్రమథత
తిచేత నీక్షింపబడెనువాడు | స్ఫటిక గిరిచేని వాళింపబడెను
వాడు | నగుకొమరుఁగాంచిసంతసంబందువాని॥ (౧౪)

క॥ ఆరుదునిసేవింపఁగ | జేరువఁగన్దొనినమఘపుచిత్తము
గలఁగె॥ భూరితర తేజకడనే | వారలమదిక్షణముకలఁకఁబడ
యకయుండు॥ (౧౫)

గీ॥ వికచవారిజముల శోభవెలయునట్టి | వేయికన్నులఁ
బార్వతీప్రియునిఁజూచి | విరులఁజెలువొందునవచూత తరువు
పోలె॥ బులకలెసఁగంగ నిందుండుపాలుపుఁగాంచె॥ (౧౬)

గీ॥ ఇటులసర్వేశు నీక్షించియిందుండధిక | హావఁము
ననెంతయేని కృతాఘ్నేడగుచు | సంగసంజాతవైరూప్యమ
ల్లుగగురు | పాటుతనముద్దియకువెగఁబట యెఱిఁగె॥ (౧౭)

క॥ అంతటనిందుడు శంకరు | చెంతన్నస్త్రాస్త్రధరుఁ
బ్రసిద్ధునిలక్ష్మీ | వంతు నలకొమరుఁ గని తన | యంతస్పృతిప
క్షవిజయమగుననితలఁచె॥ (౧౮)

గీ॥ చేరఁగానేగినందిబంగారుబెత్త | మోలి మణిబంధ
మందుంచికేలుమోడ్చి | పరమతదనుగ్రహమునకుఁ బాత్రమ
గుచు | వలిమలల్లునకీరీతిబలికెనపుడు॥ (౧౯)

క॥ శ్రీకంఠనీకుమౌక్యఁగ | నాకాధిపుఁడవసరంబున
రసిడినెదుట॥ | జేకొనియతనికినొసఁగుమ | హాకరుణన్దశ్శ
నంబునధేందుధరా॥ (౨౦)

ఉ || సందికుఁడిట్లుపల్కి- నయనంతరమామరలోక సేవ్య
సం । క్రందను ముందమందమగుగాదిలిచే నమృతంపుభార
లం । జిందుననంగనొప్పుతనశీతలదృష్టిసనుగ్రహించెన । ధేం
దుధరుండనేకజగదీశుఁడుమాహృదయేశుఁడత్తఱి ॥ (౨౧)

గీ || ఆదితేయవంద్యుఁడౌబలారాతి త్రి । లోకవంద్యుఁడ
గుపినాకి కపుడు । చారుమకుటనిహితపారిజాతంబులు । రా
లుచుండమొక్కెమోలఁజేరి ॥ (౨౨)

క || లోకైకవంద్యుఁడగునా । శ్రీకంధరుసకుసమస్కరిం
చిమహేంద్రుం । డాకాలమందుఁ దలక్రృపఁ । జేకొనిధన్యత
ముఁడగుచుఁజెలఁగెన్బలుచన్ ॥ (౨౩)

క || సారిదినివేల్పులుశంకరు । చరణాసనమునకుఁ బారి
షదులెంతయున । బృరముగఁగనుఁగొనుచుండఁగ । నురువ
డివందనమొనర్చిరున్నతథక్తి ॥ (౨౪)

గీ || భవునియాజ్ఞ నెదుటఁబ్రమథులు రాజాహ్వా । హై
మవీతమిడిననందుఁజేరి । యెలమిఁజెందెనింద్రుఁడలఘుప్రభుప్ర
సాదంబుజనులకతిముదంబకాదె ॥ (౨౫)

క || మందస్థితసుందరమగు । చంద్రధరు విలోకనమున
సంభావితులై । యందఱుదివిజౌలు నాతని । ముందఱఁ గూ
ర్చుండిముదముఁబొందిరిచాలన్ ॥ (౨౬)

గీ || కారుణికచిత్తుఁడగు సంధకారిశత్రు । వీడలఁగలంగి
మొగములువాడువాఱ । సంజలిఘటించికొనియున్న యమర

౧౩౪ శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము,

గణముః | గాంచియీచందమునవచియించెనపుడు || (౨౭)

గీ॥ విపులశస్త్రాస్త్రములుదాల్చి విక్రమాధ్యుః | లగునమ
కులారనేడుమీమొగములిట్లు | మంచుచేగాటముగఁగమలిం
చఁబడిన | కమలములుపోలెదైన్యంబుఁగాంచనేల || (౨౮)

క॥ ఎక్కుడుపుణ్యముగలిగియు | నక్కటస్వగంబువిడి
చియడలుచుమఱియు | నృక్కలధికారచిహ్నము | లుక్కఱి
విడనాడిమీరలుండెదరేలా || (౨౯)

క॥ మీదైర్యముమానంబును | హాధామముఘైర్యముడిగి
యంకిలిపాడమం | గాధాత్రినిట్లుమానవ | సాధారణులైతిరే
లసరగంజెపుఁడా || (౩౦)

క॥ అనితరసాధారణమును | ఘనతరమతి సౌఖ్యమునుని
కామమనోజ్ఞం | బునుబూజనీయమగుమీ | మనికినకారణమ
విడిచిమఱిగెదరేలా || (౩౧)

గీ॥ త్రిదశులారమీదుహృదయవీధులయందు | నిరవుకొన్న
దిటమదెల్లనేడుఘనతరోష్ణముననగాధంపుమడుపునఁ | గలు
గుజలముపోలెబొలియనేల || (౩౨)

క॥ ఆతురతమీఱఁగాఁబురు | హఠాతునితోఁగూడిమీరలా
క్కటనేడిం | దేతేరమిమ్ముఁ ద్రిభువన | ఘాతుకుడగుతార
కుండుగారిం చెనొకో || (౩౩)

క॥ అనీశిచరపరిభవమను | దానింబోనడఁపనేనడంటవని

కిదా । వాసలదాహావిపత్తి । న్నానుచువాడెవఁడు మేఘమండ
లిదక్కఁగఁ ॥ (3౪)

గీ॥ అంగజారియిట్టులాడిననింద్రాది । సురులుసమృద్ధాశ్రు
భరములైన । మోముదమ్ములందసామాన్యమగుచున్న । చా
యదాల్చిరొకటసత్వరముగ॥ (3౫)

క॥ ఈలీలఁబలికిగిరిశుండు । చాలించినయవసరమునశక్రుఁ
డుపలుకుఁ । గాలోచితముగఁబలికిన । యాలపితముఫలసమృ
ద్ధినమరుచుఁగాడే॥ (3౬)

గీ॥ భూతనాయక శాశ్వతంబునుమహాప్ర । భారుచిరము
నుసుతమోపహరియైనఃజ్ఞానదీపంబుచేవతమానభావిభూ
తములనెల్లనెఱుఁగుదువాతతముగ॥ (37)

వ॥ అయిననువిన్నవించెదఁ జండదోడకాండ విక్రమక్రమ
దూరీకృత ఘోరారాతియును సర్వగీర్వాణ గర్వాపహరికుం
డునగు తారకుండు ముల్లోకంబులకు వల్లభుండై నాకలోకం
బుకొల్లగొని మమ్మువెళ్లందరిమి మఱియును విరించనువరంబు
న దురంతపరాక్రముండగుటంజేసి త్రిజగజ్జయంబుగావింపంద
లంచి నన్నుందొట్టి సురగణంబులఁ దృణంబుగగణించుచుండ
సైరింపంజాలక యేము పితామహు దండకుంజని మెండుగ
గొండాడిన నన్నలువప్రసన్నుండై యభవతనూభవుండు మీ
కుంబృతనాపతియై యిన్ని శాటు గీటడంచునని యానతియొ
సంగిన యనంతరం బీయమరు లమ్మహానీయు వచనమ్మునెమ్మ
నమ్ములనమ్మి యంతదాఁక నానిశిచరు పరాజయ వేదనయును

హృదయశల్యంబగు పరమేష్ఠివరదానంబునుగోరంబుగనైరిం
చియున్న వారుగావున॥

క॥ దినకరతాపంబునఁగ్రాఁ | గినలతలకు మొయిలుభంగి
గిరికాముకనీ | తనయుఁడగునీతఁడీకమా | కనిశమురక్షకుఁ
డుగాఁగనాజ్ఞయొసఁగవే ॥ (౩౮)

క॥ మాకీతఁడు మొనగాఁడై | లోకమనశ్శల్యమగుఖలున్దా
రకునిఁ | బోకాచిఁమాకుఁగల్గమ | హాకష్టము లెల్లబాపు
నధేఁందుధరా॥ (౩౯)

క॥ ఘోరరణంబుననీదుకు | మారుఁడు నిశితాయుధము
లమాతూరగళము | ల్పారకత్రుంపఁగవారిస | తీరుది తమ్ము
లచెనల్పతిధ్వనిసలుపున్ ॥ (౪౦)

క॥ కలననితండలతారకు | బలిఁబైట్టున్నిజముధరణిభగవ
తీకీవే | ల్పులుసనికారాగృహములఁ | గలఁగెడు సుందరులవే
ణికలువిడుతురికన్ ॥ (౪౧)

గీ॥ ఇటులజంభాంతకుఁడువచియించినంత | నసురవరుమీఁ
డఁగోపించియమరవితతి | పైనిగరుణించి యాశూలపాణిమ
గుడ | నతనికిట్లనివచియించెఁజతురఫణితి ॥ (౪౨)

క॥ పురుహూతముఖ్య నిజకర | వరులారవినుండునా
దు వచనమ్మీశం | కరుఁడు సకుటంబముగమీ | రరసిన కా
ర్మ్య ములనజ్ఞఁడైవతిఁంచున్ ॥ (౪౩)

క॥ మునునే నియతాత్ముఁడ నాయ్యును గౌరించెడ్డియా

డి యుండదనిపుడ । ప్పనికితఁడుతత్తనుజుఁడ । దనుజవరుం
గూల్పుటయెనిదానమ్మయ్యె । (౪౪)

గీ ॥ అహమగునిది మీరునాయాత్తజాతు । సైన్యపతి
గాఁగ నొనరించి చని మహాగ్రు । నసురుఁ గూల్తురు గాక
యీయమరభర్త । మించివెండియుదివముఁబాలించుఁగాక ।

క ॥ ఆమృత్యుంజయుడిట్లని । యామర తతితోడ నుడివి
యాహవకుతుక । శ్రీమీఱు కుమారుంగని । యామనువాదు
నిజయింపు మనివాక్రుచ్చె । (౪౬)

క ॥ శూలధరుశౌసనముఁదలఁ దాలిచిహైమవతిముద్దు
తనయుఁడుభక్తి । స్త్రీలెఁబితృభక్తి తత్పర । శీలరకిదెధమఁ
మైప్రసిద్ధివహించు ॥ (౪౭)

క ॥ తనుజునిదనుజునితోదుర । మొనరింపుముపామ్మటం
చునుగ్రుఁచువలుకఁ । వినిగిరిజయలరెసుతుమగ । తనమున
కున్వీరమాత దనరుంగాడే ॥ (౪౮)

మ ॥ అసురాంభోరుహ లోచనానయన విష్యస్తాంజనంబు
న్గడు । స్వేసభంజించిజగత్త్రయాభయదుఁడైవెల్లొందువీర
ప్రజా । గ్రసరుంబ్రాధును మాకుమారుఁగాని వేడ్కం బొం
దె నింద్రుండుమా । నసవీధి ముదమందఁడే జనుఁడనూనం
బానిశేష్టాప్తికి ॥ (౪౯)

గీ ॥ సురగణంబులు వెనువెంట నరుగుచేర । గమనకాలా

౧౩౮ శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము.

హామైన వేసముధరించి । పార్వతీనందనుడుతఁడ్రిపాదము
లకు । నలరఁదలవంచి జోహారుసలిపెనపుడు ॥ (౫౦)

క ॥ విసతుడగు కొమరుతలమూ । రొగి ని రిపునింగలి
చి పాదుకొల్పము బలసూ । దనునకమరాధి పత్యం । బనిదీ
వనలన్న హేళుడలరిచెఁ దనయున్ ॥ (౫౧)

గీ ॥ శిరమున నాతఁడుగౌరీ । చరణంబుల కెఱుగె గౌరిస
మృదబాహ్వా । పరిమిత వృష్టి నతనికి । న్నొరిఁబొరివీరాభిషే
కముంబచరించెన్ ॥ (౫౨)

వ॥ మరియును ॥

క ॥ కూరిమిపెంపున గిరిజా । సారస ముఖి యంకమం
దుఁజతురునిఁదనయుం । జేరిచియును నరిఁగూలిచి । శ్రీరాజుల
వీరమాతఁజేయుమునన్నున్ ॥ (౫౩)

వ॥ అనినవిని ॥

గీ ॥ క్రూర వైత్యాధి పవినాశకారణంబు । నతిత రాహ
వకుతుకుఁడౌ సుతుఁడుగట్టు । చూలిచేఁ దండ్రీచేవీడుకోలువడ
సి । యంతఁడ్రి దివంబునకు నేగె సంతసమున ॥ (౫౪)

గీ ॥ వజ్రమొదలగు జేజేలువరుసగట్టి । శూలపాణికి వలి
గట్టుచూలికప్పాడమరఁబ్రణమిల్లివలగొనికొమరుసామి । వెం
టనేగిరిగాటమావేడ్కతోడ ॥ (౫౫)

క ॥ ఆయత లేజోధరు లై । యాయమరులు పోవఁబవటి
యందు నుగగనం । బాయెడనెల్లెడనుడునము । దాయముచే
వ్యాప్తముగు విధమున వెలిఁగెన్ ॥ (౫౬)

క || వారేగు చుండ నదుమఁగు | మారుడుబెలుగొండె
మింటమంజుల కాంతి | దారా నక్షత్రగ్రహ | వారమునకు
నదుమఁగు ముదబాంధపు పగిది || (౫౭)

క || వలిమల దాహిత్రునితో | బలశాసనుఁ దొట్టివేల్పు
బలగంబాచు | క్కల తెగువుదాటికన్నన | బొలుపెనఁగన్నా
కలోకమునకేగెనొగి || (౫౮)

గీ || రక్కసునకును భీతిల్లి పెక్కుకాల | మునకు మగు
డంగఁదారుగాంచిన స్వకీయ | లోకమును జేరఁగామదిలోన
వెఱపుప్రాసఁగ సురలెల్లనిము సంబుమ సలిరపుడు || (౫౯)

గీ || నీవు ముందేగ వలయును నేనుపోవ | నీవెపొమ్మన్న
చోఁ లొమ్మునీవెమొదల | ననుచు వెఱఁజెంది స్వగఁపత్తన
ముఁజేరు | వేలుపులకెల్ల గలహంబు గ్రాలెనపుడు || (౬౦)

చ || తలకొనియప్పుస్వగఁపురదశఁన కౌతుకముప్పతిల్లఁ
గా | నలఘువికాస భాసురదృగంబుజులైయలవేల్పులెల్లను |
జ్వలతరకార్తికేయము ఖపద్దములందరిభీతికాతరాం | తలలిత
మైనదృష్టిని ఘనమ్మగఁజేర్చిరి చేరి యొక్కట || (౬౧)

ఉ || అంతమహేశు ముద్దుకొడు కాస్యములఁ జిటునవ్వ
గ్రమ్మన | త్యంతవిలాస మొప్పుఁగసురాభీఁదానుపు రోగముం
దుగా | స్వాంతమునందలంచుచువిపక్షునుపస్థితిఁగోరిదేవత |
ల్పంతసమందుపట్టులతిచాతురి మీఱవచించె నీగతి || (౬౨)

చ || వలవదు సాధ్వసంబిక సుపర్వగగాధిపులార మీరు

౧౪౦ శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము.

బ. | లెచ్చువుగ నేగియందఱునుజెచ్చెర స్వగళముఁజేరుఁడిం
తక | త్యలఘుపరాక్రమంబున మహా పదలన్నిముఁ దార్చినట్టి
యాఖలుఁడసురాధిపుండిటకెకానఁగవచ్చునుగాకనాకింకఁకఁ ॥

గీ || ఘోరభుజములస్వలక్ష్యైకోపూఁబట్టి | యెవ్వఁ డీడ్చె
నొమున్ను బల్రొక్కవృత్తేత | నిపుడు మామకనారాచ బృం
దమెల్ల | నతని రక్తంబుఁ దనివారనానఁగలదు ॥ (౬౪)

గీ || అనిన మోఘప్రచారంబు నధికసార | మాదితేజః
ప్రసారమానాదుశక్తి | స్వగళలక్ష్యైకిఁ గడ గండ్లబాటఁదోలి
యరిశిరముదుఁచిమీకెల్ల హావమొసఁగు ॥ (౬౫)

వ || అనిన ||

గీ || తారకాసురువధియింపఁదలఁచినట్టి | గట్టురాపట్టిము
ద్దులపట్టిపల్కు | విని మొగములందుఁజిఱునవృద్ధ వెలయుచుండఁ
ద్రెదఱులెల్లనుబలువేడ్కబొదలెరపుడు ॥ (౬౬)

శా || చాలన్వేడుక చేతసారెఁబులకల్పంచద్గతిన్ద్రాఁగఁగా |
నాలోఁగన్నులువేయు మేననువికాసాత్తంబులైరాజిలఁకా | బా
లోమీపతి యాత్మవస్త్రమున నాభగోల్లసత్పుత్రుపై | చే
లంబుంబరివత్కనంబువిరచించెదత్రమాణంబుగఁకా ॥ (౬౭)

శా || ఆనందాశ్రుతరంగితాంబకము లత్యంతప్రభాపూర
ముల్ | జానైయొప్పెడు నాల్గుమోములనుబ్రజ్జావృద్ధుఁడౌ
నల్లవా | లేనాధుండతికాంతిమంజుల భవానీపుత్రునాస్యంబు
ల | స్త్రీనప్రీతివిచిత్రమారఁగనుజించించెదగన్వేడుకఁకా ॥ (౬౮)

గీ || అరిగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరాళి | మేలుమేలనికొండా

డిశూలికొడుకు । జయజయత్వంమహాదగ్రశౌర్యయనుచుఁ
బలికియలరించిరెంతేనిచెలువమెసఁగ ॥ (౬౯)

క ॥ తారకుఁజంపంగలుగుకు । మారుఁబొగడి నారదా
దిమానులుతమబం । గారంపువసనములఁబైను ! కోరికచెలు
వారమాట్టికొనిరావేళ ॥ (౭౦)

క ॥ ఆసర్వజ్ఞకుమారుని । బాసటగొనిసురలువీతభయు
లైదివికి । నోసమకట్టిరియూధపు । బాసటచేఁగుఁజరము
లువనికింబోలె ॥ (౭౧)

క ॥ తారకుఁగెలువంబోవుకు । మారునివెనువెంటఁజనిర
మర్పులునేడ్క । న్వారక పురములఁగాల్పం । గోరిన హరు
వెంటఁబ్రమథకొటులుపోలె ॥ (౭౨)

క ॥ ఉడుగకకడిగినజేజే । పడఁతుల మైపూఁతఁబీతవర్ణో
దకమై । కడునెగడువేల్పుటేట । య్యెడఁజూచిరి మ్రొలదివి
జాలెన్వేడ్క ॥ (౭౩)

క ॥ జలకేళిమెలఁగుదిగ్గజ । ముల కరఘాతములఁబొడ
ముస్ఫుటపీచికల । న్లలిఁదీరవృక్షములపా । దులఁదడుపుచు
నున్న స్వర్గధునిఁగాంచిరొగి ॥ (౭౪)

గీ ॥ వేల్పుకన్నియలాటాడువేళఁగనక । సికతమాణిక్య
గభఁముల్చేసిమిగుల । నున్నతంబుగఁనమయంతఁబన్నినట్టి
తిన్నియలతోడితీరంబువన్నెమెఱయ ॥ (౭౫)

సీ ॥ పరిమళలాలసభిమరగానములు మరాళికాకేళికా

లోలములును । నగుపైఁడితమ్ములనొగిరాలుపుప్పొడిఁబరిపీత
 నీరమైపరఁగుదానిఁ । గౌతుకంబునఁజూడఁగావచ్చివేలుపునె
 లఁతలుగట్టుననిలిచియుండ । వితతతద్వీచికాప్రతిబింబములచే
 తనేగువారికిముదమిచ్చుదాని । నధికచిరదృష్టమగుదానినమ
 రగంగ । నపుడుదశిఁచియింద్రుండు హాషమంది । ముం
 దునేగుచుఁగడుమైత్రినందియున్న । స్కందునకుఁజూపెనతిభ
 క్తిగౌరవముల ॥ (౭౬)

క ॥ వేలుపులెల్లంగొలువఁగ ॥ మ్రోలన్ననుచూడనట్టిము
 ఖ్యసురనది । నైవళమ కనిశరజస్తుం । డాలోసోల్లాస నయ
 నుడైయొప్పారె ॥ (౭౭)

క ॥ చేరంజనిశరజస్తుండు । చేరువఁగయిదోయి మాళిఁ
 జేరిచియమరు । ల్సారెకునుసన్నతించెడు । సారనదిన్బొగడి
 వినతినల్పస్వేడ్క ॥ (౭౮)

గీ ॥ కంపితానూనపరిమళకమలరాజి । విపులసంక్లేషప
 రిమిళద్వివిధవీచి । విమలసుకపోలవిలసితస్వేదహారి । సురన
 దీవాయువయ్యుమాసుతుభజించె ॥ (౭౯)

గీ ॥ అవలనేగుచు శరజస్తుండగ్రభూమి । నింద్రులీలావ
 నంబగునందనమ్ము । భిన్నభగ్నోద్భృతానేక విటపియగుచు ।
 నుండిదానినిదిలకించెదండఁజేరి ॥ (౮౦)

క ॥ ఆతారకుపరునఁపుం । జేతలచేనీవనంబుచెడియెన
 టంచు ॥ వేతామ్రలోచనుండై । యాతఁడు భూభంగభీ
 షణాననుడయ్యె ॥ (౮౧)

గీ || చాలభిన్నోపవనముదుశ్చరవిమాన । సరణియును
నాశితాశేషసౌధనివహ । మఖిలభువనోత్తమంబునై యమరు
నట్టి । స్వర్గానగరంబునీక్షించెస్కండుడవుడు ॥ (౮౨)

క || అరులెల్లవెతలఁబెట్టఁగ । సిరిచెడి బలుకష్టదశనుజెం
దినకతన । న్వరునింబుత్రులఁబాసిన । తరుణింబురుడించు స్వ
ర్గాధామముఁజూచె ॥ (౮౩)

క || ఖలుఁడగుదైవత రిపువై । నలిగి యతండునురువేగ
నాజింఁగూల్పం । దలఁచుచు నభయుండై వే । ల్పులతోడం
గూడిస్వర్గాపురముంజేరె ॥ (౮౪)

ఉ || అంతటదైత్యనాథమదహస్తిరదాహతినిత్యదారితా ।
శ్శాంతరమైఘనంబుగ మహాభుజగాధిపకంచుకాళి న । శ్రాం
తమునిండియున్న పృథుజాలము లొప్పెడు జంభభిత్పురా ।
భ్యంతరహమ్యైరాజిగనియంధకవై రిసుతుండు చింతిలె ॥

సీ || బహిరున్నతన్యస్త భర్మవారిజములులలిత దిగ్గజమ
ద కలుషములును । విమలహేమమరాళసముదయ హీనము
ల్పాటితవై దూర్యపటలములును । బహువిధసంభవ ద్బాలతృ
ణంబులొస్వర్నగరీగృహవాపికలకుఁ । బగఱచేనైనచేడ్పాటు
నారసిశూలితనయుఁ డద్భుతవిషాదములనొందె । బలరిపుండ
రికరిదంతదళితకుడ్య । విమలలూతాలసత్తంతువితతిపూర్ణా ।
జాలమగువై జయంతసంజ్ఞస్వసౌధ । మందునతిభక్తిఁ జేరిచె
స్కందునవుడు । (౮౬)

౧౪౪ శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము.

క || సురపతిత్రోవంజూపఁగ | సురలెల్లన్వెంటరాఁగసుం
దరరత్నో | త్కరరుచిసోపానలన | త్వరణింజని స్కందుడిం
ద్రుసాధముఁజేరెన్ || (౮౭)

గీ || చారుకల్పకభూరుహ తోరణంబు | బారిజాత సు
మాలికాపూరితంబు | వివిధదేవక్షిమంగళప్రవచనంబు | నా
గతాంగనమగుసాధమతఁడుసేరె || (౮౮)

చ || స్థిరముగ దేవదైత్యుల సృజించి మహామహిమ ప్రగ
ల్భుడై | పరఁగినకశ్యపాఖ్యమునిపాదసరోజయుగంబుఁగాంచి
త | త్వరమతితోడ వానికిఁ బ్రదక్షిణముం బచరించిమించివ |
ట్చిరములువంచివందనముఁజేసెనుమాసుకుమారుఁడత్తటిన్ ||

క || వేలుపులతల్లికశ్యపు | నాలునునగునట్టి యదితి య
డుగులనెంతే | లీలనువలగొని వినయము | గ్రాలంగనమస్క
రించె స్కందుండురహిన్ || (౯౦)

క || మానకజగములగెల్చిన | వానింబెట్టిదుని దేవవైరి
నిగలన | న్బొనడఁచునట్టియాశీ | దానంబులఁ గార్తికేయుఁ
దనిపిరివారల్ || (౯౧)

క || తనుఁజూడఁగవచ్చినసుర | వనితల కయ్యదితితోడి
వారికినాతం | డెనయఁగ మ్రొక్కిన నెయ్యం | బునవారును
దీవనలను బొదలిచిరతనిన్ || (౯౨)

క || వేలుపురాయనియమిలి | యాలైనపులోమపుత్రి
కాతఁడుమ్రొక్కం | గాలలినాసతి యదితిం | బోలియొగిం
దీవనలును బొదలిచెనతనిన్ || (౯౩)

గీ || అంతఃగళ్యపుతక్కినయాండ్రుసప్త | మాతలేదైరః
 బ్రీతిసమేతలగుచు | గ్రక్కునను వచ్చి కడుభక్తి మ్రొక్కుకొ
 మరు | సామికోసఃగిరి మంగళాశాసనములు | (౯౪)

మ || అమరాధీశుఁడు లోనుగాఁగలయమర్త్యగ్రామణు
 ల్లాడిబ | బ్రహ్మదం బందుచువేడుకం బొదలుకర్వాణీసుతుం
 జేరియీ | సమయం బేశుభదంబటంచునుమహాసైన్యాధిపత్యం
 బునం | దమరంగానభిషిక్తుఁజేసిరతనిష్టర్యక్షశౌర్యాధికుఁ ||

గీ || ప్రాప్తనిజఁరసైన్యాధి పత్యుడైన | భూరితరవీర్య
 నాశూలిపుత్రుఁగాంచి | శత్రువిజయంబు గణించినమయ
 మెంచి | విబుధసముదయమావేశ వెతఁద్యుజించె || (౯౬)

చ || దురమొనరించు కౌతుకముతో విజయంబును గో
 రుచున్నయీ | శ్వరుని కుమారుఁడప్పుడు సుపర్వ గణంబుల
 తోడఁ గూడిభీ | కరుఁడగు తారకాసురున ఖండిత విక్రము
 నాత్మశత్రువే | గిరమ హతమ్మున న్నమునిగేహముఁ జేరుపఁ
 బూనెనుగ్రుడై || (౯౭)

చ || అతఁ డొగి బెట్టిదంపు విలునద్భుతశక్తియుఁ బూ
 నిమానియై | యతులము దునిఁవారము మనోధిక వేగము
 గెల్పులచ్చికా | యతనముదుస్సహంబు సమరాదుల కెల్ల మ
 హాభయంకరా | కృతియు విజిత్వరాఖ్యమగు నిధితాంగము
 నెక్కె గ్రక్కునఁ || (౯౮)

గీ || తాల్యనతనికి నొకఁ డరిదారణంబు | భవ్యస్వలక
 ట్టి కాపన్ని వారణంబుఁ | దారకశ్రీవినాశనకారణంబుఁ | జా
 రుచామీక రాతపవారణంబు || (౯౯)

క || తలపైనిందు కరద్యుతి | వెలిగెడు బలుచామరము
ల వీవఁగనెడుట | నైలఁగెడు సిద్ధులు కిన్నరు | లలరఁగనుతి
యించిరతనినాహవదక్షుఁ || (౧౦౦)

ఉ || వేడుక పెల్లునలమనవేళకు నొప్పిన వేషమునెడు | న్నా
డినిసర్వపర్వత పతత్రములూడ్చిన వాలుఁబూనిబ | లోడ్చి
మిరాజతాచలముఁ బోలినవేలుపు శారునెక్కియా | నాఁడె
సురేంద్రుఁ డయ్యభవనందను వెంబడి నేగెనుద్ధతిఁ || (౧౦౧)

ఉ || నేడిదెవేళయంచు నవనీధరశృంగ సమాన మైన
యా | యేడిక నెక్కి మాతూర పయింజనియించిన క్షోపవ
హ్నిలోఁ గాఁడఁగ సారెసారెకధికఁబుగ మండుచునుగ్రతే
జము | స్థూడినయాయుధంబుఁ గొనిగొబ్బుననగ్గియునేగవెం
బడిఁ || (౧౦౨)

ఉ || సారమహేంద్రనీల గిరిసన్నిభమై తగుదాని శృంగ
వి | స్తార విభిన్న వారిధరసంచయమైలలినొప్పుదానినా | సై
రిభవాహనంబుఁగడు సంతసమారఁగనెక్కిదండము | ప్పా
రఁగఁదాల్చియయ్యెడఁ గృతాంతుఁడువెల్పడె వారివెంబడిఁ ||

ఉ || ఆతటి రాక్షసాధిపతియై తగునైర్మతుఁ డాత్మవైరి
సం | ఘాతము మీఁదియొంటమిని గ్రక్కున దారుణుడై మ
హామద | ప్రేతము నెక్కియుక్కుఁగడుబీరముఁ గ్రోధము నొ
ప్పనంధకా | రాతితనూజతోడఁ జనెరక్కసులెల్లను డన్నుఁ
గొల్వఁగఁ || (౧౦౪)

చ || ప్రకట వినుతనాంబుడము భంగిభయంకర రూప

మై జగ | న్నికరమునందు నెక్కుడగు నిస్తులచేహముఁదాల్చి
యున్నయా | మకరము నెక్కి శాత్రవుని మార్కొనఁబాళ
ముఁ గేలఁబూనికొం | కకచనె నామ హేశ్వరుని గాదిలిపుత్రు
నివెంటఁబాళియున్ || (౧౦౫)

ఉ || దిక్కులునాకసంబు నొక తేపనెదాటఁగనోపుదానిఁ
బే | రుక్కున మీఱుదానిఁగడునుగ్రజవంబగుదాని లీలమైని
క్కుమ్మగంబు నెక్కి యవినింద్యరణోత్సవ కౌతుకంబుచే |
గ్రక్కునమారుతుండరిగెఁ గామవీరోధి కుమారు వెంబడిన్ ||

చ || రమణుఁగు బేరుడయ్యరులరక్తముఁగ్రోలె డదానిస
ద్భృహ | త్తమమగు నుజ్జ్వలద్గదను దాలిచి మానవు మీఁద
నెక్కి వి | క్రమమున యుద్ధవారిధివి గాహమొనర్పఁగఁబూ
నిదానికై | యమరఁగ నేగుస్కందునకు నప్పుడు వేగసహ
యుఁడైచనెన్ || (౧౦౬)

చ || భుజగవరేణ్య బద్ధవరభూరిజటాపటలుగ్నముజ్జ్వల |
త్త్రిజగ దనూనశీతికృతరిందమ శూలధర్మయేచ్ఛచే | నజ
గవ పాణులై పరఁగునందఱురుద్రులునాల పోతుల | న్రభ
జవతనెక్కియేగిరలపార్వతినందనువెంటనొక్కటన్ || (౧౦౭)

చ || ఉరువడి లాఠివేల్పులు రణోత్సవకేళి కుతూహలం
బునం | బరులను బాఱుదోలఁ బ్రథమాన నిజోత్తమ వాహ
నంబుల | స్వరుసగ నెక్కి నిక్కి ముఖవారిజము ల్విక సిల్లు
చుండ వా | రరిగిరి కార్తికేయునకు నాజని దోడ్పడఁ గోరి
యందఱున్ || (౧౦౮)

సీ || హాటక కేతన యష్టై సంకులములు నానావిధచ్ఛత్ర
మానితములు । ఘనతరస్యందన ధ్వని భయంకరములు గజ
ఘంటి కారవ కలకలములు । జ్వలదాయుధ ప్రభావశిసముల్ల
సితదిగ్విల యనభోంతరస్థలములైనవిబుధసేనలు తనవెంటనే
తేరంగశూలిపుత్రుడు రణకేళి కరిగె । నపుడుకోలాహలంబు
లనమరవరులు! భటులునోవంగఁ దద్ధ్వజవ్రజముచేత! నంతర
ములేని దిక్పాలియాకసంబు । నవనియుచ్ఛ్వాసరహితమైన
ట్టులుండె ॥ (౧౧౦)

చ || అడరు సురారి సంపదల నావలఁ దోలఁగఁ గారణం
బులై । కడలను జట్టుకొండలలిఁగల్గుప్రతిధ్వని మేదురంబు
లై । బడలక నం బరాంతమునఁబిక్వినితాంత ఘనంబు తాచు
చును । బృషిపటహ ప్రణాదములు పెల్లుగనెల్లడ మ్రోసెన
య్యెడఁ ॥ (౧౧౧)

గీ || బలముధూళి నింగి గలఁగెననరంగను । దరుచునాటికడ
లి ధ్వని జయించి । దైత్యయువతిగభాదశినంబుఁ గావించు ।
పటహనాదముననభంబు మొరసె ॥ (౧౧౨)

పంచచామరము || శతాంగ సత్తురంగ మప్రచారవేళజా
తమైతలంబుగాగ జేంద్ర కణఁకాశతాదితంబునై । పతాకి
కాధు తంబునత్త్ర భంజ నాహతంబును । గ్రతత్స మేదుధూ
ళి మిన్నఁబ్రాఁకొసక్రమంబుగఁ ॥ (౧౧౩)

క || తేరులమావుల గొరిజల । చేరేగును పత్య కల

పసిండిరజముది | క్షౌరముల మొరయుచున్న స | మీకణము
లచేగడుస్సమించెన్వడిగఁ | (౧౧౪)

గీ || ప్రబలిసై న్యోస్థితంబగు పసిడిఘాళి | క్రిందమీదను
మణియును ముందువెనుక | నెల్ల కడలను దళములంజెల్లఁబ
ర్వి | బాలభానునినిడ్డంపు జాలుఁగొనియె || (౧౧౫)

గీ || బలమువలనఁ బొడము పసిడిదు మారమ్ము | కడల
యందుమింటఁగలయఁబర్వి | వెసనకాలసంధ్యఁబింగళంబగు
చున్న | మేఘ పలలియట్లు మెఱసెనపుడు || (౧౧౬)

చ || చనునెడనేనుఁగు ల్వస నిజప్రతిబింబము హేమభూ
మిలో | ననుపమరీతి తోడ నెదురైనటు లుండఁగఁ గాంచి
మారుతా | శనభువనాగతంబయినసామజరాజ మటంచు నెం
చియు | క్కునఁ దమదీఘదంతములఁ గొట్టెనునెట్టినఁగోప
మారఁగఁ || (౧౧౭)

ఉ || గ్రస్కునర క్తచూణఃకపరాగము చేతను బింజరం
బులై | తక్కకనల్లనల్లజనుదై వత్సైన్యగజంబులెల్లఁదా | ర
క్కడ హేమభూధరసమంచిత భూముల నాత్మబింబమే | చ
క్కటిసైన్య గన్తోనఁగఁజాలవునాఁడు మహాద్భుతంబుగఁ ||

క || ఈలీలనమరవాహిని | యాలపుసంక్రముననోలలా
డెడుకోర్కి | స్తోలాహలముఖరితగుహ | యైలలితసుమేరుశై
ల మప్పుడు డిగియె || (౧౧౮)

క || అరడములరవళిచేత | న్నరచేంద్ర కరీంద్రబృంహితం

౧౫౦... శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము.

బులచేన్నా, గిరిగుహల నత్తమిల్లిన । హరులవి సుఖనిద్ర విడు
వవయ్యెన్నాడు ॥ (౧౨౦)

ఉ ॥ ఎల్లగుహాంతరంబుల రహించు ప్రతిధ్వనిమేదురంబు
లై । పెల్లుభయంకరంబు లగుభేరిరవంబుల చేతనైననుత్ప
ల్ల మహారథప్రకర దుర్దమనాదము చేతనైననా । డల్లహరు
ల్చలింప మిమ్మగాధిప నామము సాధకమైతగె ॥ (౧౨౧)

ఉ ॥ అట్టిటునేగి గట్టులగుహ ల్విదళించెడు రీతిసేనలన్న
ట్టు మహారవంబులు ప్రభూతములై దెసలందు బర్వు చోని
ట్టలమైనశక్తినిమృగేంద్రములైన కతంబుచేతనా । చుట్టులను
న్నసింగములు సుస్థిరగర్వముఁబూనెనాయెడ ॥ (౧౨౨)

గీ ॥ సకల మృగము లమర పైన్య సంఘక్షణ । భయ
ముచేతదవ్వుపాటిపోయె । గుహలనుండి వెలికిఁ గొంకకచను
దెంచి । నిశ్చేనందె సింగములు దిటమున ॥ (౧౨౩)

క ॥ కుతుకమువెలయఁగనమరా । వలిజనములచే తఁజూ
డఁ బడెడుబలంబు । ల్మతతమగు సుమేరు నికట । క్షీతి నెంత
యు దవ్వుగాఁగఁ జేరెన్సరిది ॥ (౧౨౪)

గీ ॥ వీతనీలరక్త విశదవర్ణంబగు । మేరుభాతుధూళిసే
రనభము । కడఁకయింతలేని గంధర్వ నగరంబు । శోభ చేత
మిగుల సొంపుదాల్చె ॥ (౧౨౫)

ఉ ॥ మాటికిదేవతాబలవిమర్దమునం జనియించి యెం
తయు । న్నాటముగాఁగఁ బ్రాణితతి కణవిదారక మా రవం
బుపె । ల్లోటమిలేక త్రచ్చెడు గుఱోదధినాదము కన్నమిన్న

యు । నృబీతనాకమై భవనపంక్తులఁ బర్యేనఖండవైఖరిఁ॥

క ॥ చటులకరిక్ఖింకృతులు హరి । పటలొద్భట్టహేషితములుభద్రశతాంగో । త్కటనినదంబులు నెలఁగినఁ । బటహని నాదంబు విసంగఁబడదయ్యెనొగి ॥ (౧౨౭)

ఉ ॥ కప్పిన దేవనైస్యమునఁ గల్గురజంబసురాంగ నాభికిం । గొప్పల బత్తుపంక్తులను గుల్కుకుచంబులయందువెండియు । న్గొప్పధ్వజంబులందుఁ గరికోటులఁదేరుల ఘోటకాభిపై । నప్పడు నిల్చెవారల ప్రయాణవిచిత్రము లెన్నశక్యమే ॥

చ ॥ పెరిగిభరంబుగాఁదపనబింబముఁగప్పినదేవవాహినీ । స్ఫురితమహారజంబునను బూరితమైననభంబుఁగాంచిభా । నురజలదంబటంచు నొగి ఖోణిత్యజించి మరాళరాజితా । నరిగెనుమానసంబునకు నల్లమయూరము లాడవేడుక ॥ (౧౨౯)

గీ ॥ క్రొత్తమేఘంబు సవతుఁ జేకొనుచునున్న । వేలుపులదండు రజమేగి విన్నఁజ్రాఁకఁ । బొడవులైయున్న జాళువాపడగలెల్ల । మించుమించులచందానమెఱసెనపుడు ॥ (౧౩౦)

గీ ॥ వేలుపులసేనఁ బొడమి నధూళిచేతఁ । దద్దనిండిన భూనభోంతరముఁ గాంచి । యెగువనుండియుదిగువకోదిగువ నుండి । యెగువకోయెగుననిలోకమెంచెరజము ॥ (౧౩౧)

గీ ॥ సకలచేతనదృష్టిప్రసారమపుడు । నైస్యమునఁ బుట్టుగాధరజంబుచేత । నెగువచక్కినిదిగువను నెదుటవెనుకఁ గలకులందునులలినడ్లగింపఁబడియె ॥ (౧౩౨)

ఉ ॥ ఆయెడనాకసంబు కకుబంత గజోత్కట దానహరులై । పోయివీమానరంధ్రపరిపూర్ణప్రతిభ్య విమేదురంబులై ।

పాదుకగొప్పలావివిధ వాద్యరవంబులచేతసారెకు । నేయని
మోగెనానెధర గింగలవారలుచోద్యమండగఁగఁ ॥ (౧౩౩)

ఉ ॥ భూమికిడిగిడేవబలము బ్రయమారఁగ భాత్రిభాగ
మం । దామెయినెందునేనిమడ కయ్యెడస్వగఁముఁజేరియం
దుల । నీమనమొప్పఁగానరసి నిభకారమైయది యుంటఁగాం
చిబ । ల్బాములఁ జెంది కుందివెనఁ బర్విడనప్పు డొకింతద
వ్వుగఁ ॥ (౧౩౪)

గీ॥ పెచ్చుపెరిగినగజరాజ బృంహితముల । హెచ్చులైన
ట్టిమావులహేషితములఁ । జటులరథనేమిరవములజగముశ్వా
స । హీనమైనట్టులాకులంబైనదయ్యె॥ (౧౩౫)

క॥ కరిగజితములఁజగచల । తరఘంటా నాదములను
డద్యరవో । త్కరములచేదెసలన్నియు । నరుదుగగీపెట్టదొ
డఁగెనాసమయమునఁ ॥ (౧౩౬)

క॥ వారణమదములచేజెను । పారంగనునిండిఘోటకా
హతధూళి । న్నారకపంకిలములునై । యారథములచేత మెట్ట
లైనదులొప్పె ॥ (౧౩౭)

గీ॥ సకలఘోటకఖర పరిశ్రమములగుచు । స్వందనానేకప
ములచేసమములగుచుఁ । బల్లములుమెట్టలయ్యె నందెల్లయెడ
ల । నటులమెట్టలుపల్లంబులయ్యెసారిది॥ (౧౩౮)

ఉ ॥ దిక్కులనాకసంబునఁబ్ర తిధ్వనికల్లి భయంకరంబు
లై । గ్రక్కుననద్రిసానువుల ప్రక్కలువాఁపఁగఁబల్వలంతులై ।
రిక్కకయెల్లసంద్రములఁ దద్దయుఁగంపిలఁజేయునట్టియా । చ
క్కటిభేరిభాంకృతులసర్వజగంబులంగెనయ్యెడఁ ॥ (౧౩౯)

గీ॥ గాలిచేనిట్లునట్లును గంపితములుఁ | గడలనీరంధ్రగ
తులునై కరముమొరయు | సొగసుగజ్జెలకేతనాంశుకములంబ
రంబుఁగప్పరజసాగరమునబ్రుంగె॥ (౧౪౦)

మ॥ ఘనసంత్రాసదమత్తకుంజరఘటా ఘంటానినాదం
బులు | న్వనధిధానముభంగిబెట్టిదములై వ్యాపించుతఘ్నీకృ
తు | ల్పనుపారందెసలందుఁబర్వి నభమున్నేదించుచో నాయె
డ | న్విసరావయ్యెను వాహినీపటహసన్నిస్వానము ల్క
మ్మఱ్ఱ॥ (౧౪౧)

చ॥ తలఁగకసైన్యనాదజని తద్వనిబిట్టుగఁ దన్ముఖంబులం |
దలరరజఃప్రపూరితస దంబరలౌచురజస్వలాత్వము | న్లయఁ
గనొందుదిక్కులను గన్గెనిప ద్దహితుండు గ్రక్కున | న్జలఁగు
రజోఽధకారములచేతఁదిరోహితుఁడయ్యెనయ్యెడ॥ (౧౪౨)

మ॥ అనఘానూన మహేంద్రసైనికులచే నాక్రాంతయై
యేఁచైర | న్ననధీమాకృతియా నభోరజముచే సందుష్టయాన
ట్టిది | గ్వనితారత్నము భేరికారవప్రతి ధ్వనంబుచేసారెకు
న్వనరోషంబునఁజూలెనద్భుతముగా గజ్జలైసొక్కుమ్మడి॥

గీ॥ గాలినెంతయుఁదూలినగట్లపగిదిగొరులన్నియుగగనం
బుభూరివారి | దంబులనుబోలి యరిదముద్ధరణిజేర | నదినిన
తఁబుచందాననయ్యెనపుడు॥ (౧౪౪)

ఉ॥ ధీరతరంబులై నపాలఁడిండిదళంబుల నెల్లఁగూర్చుఁగా |
బారములేకపొంగికడు భైరవనాదములై స్వవారిలో | వాఁక
బ్రుంగుభూమిధర వగ్గముగల్గిచెలంగునయ్యకూ | పారిము
లట్టులాయమర వాహినులెల్లెడనిండెమొండుగఁ ॥ (౧౪౫)

౧౫౪ శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము.

క॥ శ్రీవాణీసమలంకృతి । భూవదనాంభోజసుకవిపుణ్యక్షి
తిరు । డ్భాపుకఫల దళితధరి । త్రీవరఖరచాప ముద్దుకృష్ణమ
హీపా॥ (౧౪౬)

వంశేస్థము॥ మనోజ్ఞ సర్వజ్ఞ కుమారయాచరా । ట్టనూజ
లక్ష్మీవనితామనోహరా । పినాకిపాదాబ్జనివిష్ట మానసా । య
నూనధమాచరణై కలాలసా॥ (౧౪౭)

గద్యము॥ ఇదిశ్రీముకుంద చరణారవింద వందనానందమ
రందతుందిల మానసేందిందిరుండును శ్రీమత్తుద్దుకృష్ణధ
రాపురందర నిరంతర విశ్రాంతి వివిధమణి కనకభూ
షణ సదంబరాలంకార మహాగ్రహారాది సముపభో
గసంజాతప్రమోదసుందరుండునశేష భాషాశేష
సారస్వత శేష శాస్త్రి ప్రియ చ్ఛాత్రుండును
చిరుదరాజకులకలశాంభోధి రాకాశశాంక
వేంకటాద్రిరాజపాత్రుండును జెంగల్వరా
జకవిరాజసుపుత్రుండు నుభయభాషా
భూషణుండునురసిక తోషణుండును
సుకవివిధేయుండునగు శేషాద్రినా
మధేయుండు విరచించిన కు
మారసంభవకావ్యంబునఁ
బంచమాశ్వాసము.
శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవకావ్యంబునఁ
బంచనూశ్వాసము
సమాప్తము.

శ్రీరస్తు

శ్రీమదాంధ్రకుమారసంభవము

షష్ఠాశ్వాసము.

క॥ శ్రీవేంకటేశపదసే । వావజితపుణ్యగుణసమంచితల
క్ష్మీ । దేవీజీవితనాయక । శ్రీవాసవసదృశముద్దుకృష్ణమహీశా॥

వ॥ అవధరింపు మనంతర కథాసంధభంబెట్టిదనిన ॥

చ॥ పగఁగొనిబాసవాల్దొరదివాకరతేజహరాత్తజాతుఁ
జే । పగలుగుసేనకెల్లదళ వాయనిగానొనరించి మించిబ । ల్ల
గఁటిమివేలుపుల్లోలువ మార్కొనవచ్చెనటంచుమాససం । బ
గలుచుకింపదంతియమ రారులమ్రోలజనించెనబ్రమై ॥ (౨)

చ ॥ జయకుతుకంబునన్విబుధ సైన్యములన్నియుఁగూడి
తోడ్పడె॥ జయకమలాశ్రీతుండగుచు సైన్యపతిత్వము నొం
దియెరితయు । న్రయముననేగుదెంచెడు పినాకితనూభవునాల
కించిపె । న్భయముననాశరవ్రజము భావములందుఁ గలంగెన
య్యెడె॥ (3)

ఉ॥ ఆయసురప్రవీరులపుడాత్మవిభుండగుతారకాసురుం
డాయఁగ నేగుదెంచిమకుటంబులఁగేల్లవఁ జేర్చిమ్రొక్కియ
క్కాయజవైరిపట్టెఁగొని కయ్యముఁజేయఁగఁబూని నేడుజే
జేయెకిమీడువచ్చెనని చెప్పిరిదెప్పరముప్పతిల్లఁగె॥ (౪)

వ ॥ అంతఁదారకుండు ॥

చ॥ మునుమిడిమున్ను కయ్యమునఁబూడుజగంబులనోర్చి

వానిచేఁ బనిఁగొనుచున్న సన్నెదిరిపల్లఱుఁజీలిపాఱిసట్టియాఁ
యనిమిషనాయకుండిపుడ హంకృతిసీశకుమారుబల్లిచేఁ నను
గెలుచున్నిజంబనుచు నవ్వెనుదారకుండబ్రమారగఁగఁ ॥ (౫)

ఉ ॥ అంతిటఁగిన్నచేఁ జెదవియల్లలనాడఁగముజ్జగంబు
ల । స్వంతముతోడఁ గెల్వఁగమసంబుననెంచి యతండుదర్ప
దు । ద్దాంతులఁజండబాహుబల దారుణమూర్తులపై న్యనా
కుల । నిస్వంతగనుద్యమింపుడనివేగమ యాసతి యిచ్చెనాజి
కి ॥ (౬)

క ॥ అనవినిమొసగాండ్రందఱు । ననికై సమకట్టియుద్ధ
తా యుధులగుచు ॥ వినతనృపసంకులంబగు । దనుజునిచ
త్వరముచెంతఁదగనిచ్చిరొగి ॥ (౭)

మ ॥ ప్రణతుల్నేయుచు ద్వారపాలకుఁడు చూపంగన్ని
జాగ్రంబున ॥ వినుతుల్నేసెడి వారిదోర్బల మహాఘోరాత్తుల
స్సంగరం । బనువారాశిఁ గలంపఁగానొగి మహా హంకారు
తావారిస । మ్మొసగాండ్రఁదిలకించెఁ దారకుఁడు సమ్మాదం
బుసంధిల్లఁగ ॥ (౮)

వ ॥ మఱియును ॥

శా ॥ అదైత్యగ్రణియింద్రుదోర్బలము మాయంజేయఁ
గాఁజాలిది । గేవదండస్వనదానముల్పెఱుచు నాఘోరాత్మని
ర్హోషమై । యాదింబర్వతసాగరంబులకవార్యంబై రణక్షోణి
లో । మోదంబిచ్చరథంబునెక్కి యరిగె న్నున్నుతిక్రుద్ధుఁ
డై ॥ (౯)

చ ॥ అత్తులయుగాంతకాలచలితాంబుధిరావములొప్ప
గేతన । ప్రతతులచేత నెండలునపాస్తములై వడి బాట ను
ద్ధత । షీతిరజమెల్లదిక్కులను జీతటిగొంగనుమ్రుంగుచుండ
ద । తృప్తనలుముందునేగు దనుజేంద్రుని వెంబడి నేగెనుగ్ర
హ ॥ (౧౦)

ఉ ॥ ఉక్కునవేలుపుందళము నోర్వఁగనేగడు పానిసై
న్యముల్ । ద్రొక్కఁగలేచినట్టి షీతిధూళిదిగంతకరీంద్రదంత
ము । ల్లక్కువనెక్కియందు ధవళద్యుతిఁదాల్చి మదస్రవం
బులా । నక్కరికుంభముల్లలసియచ్చట పంకత నందెనయ్యె
డ ॥ (౧౧)

గీ ॥ గిరిగుహల వ్రక్కలించెడుసురవిరోధి । సాంద్రతర
పైన్యపటహనిస్సాన్వనములకు । జలధులన్నియు నుప్పొంగిక
లకఁబాటె । వేల్పుటేఱదివేగంబపెంపుఁజెందె ॥ (౧౨)

తే,గీ ॥ దనుజసేనాసముల్ల సద్ధవనులుపర్వ । నంతఁజలి
యించిత్రిదివస్రవంతియపుడు । జలజములతోడఁ బొడవులా
నలలచేత । వడిగగీర్వాణగృహములఁ గడుగఁదొడఁగె(౧౩)

క ॥ అతఁడేదారకుముంగల ! నాతతమగుచేటుఁదెల్పున
ట్టదివెతయ్య । లోతుకడలిముంచెడు ను । తృప్తపరంపరజ
నించెభయదంబగుచు ॥ (౧౪)

తే,గీ ॥ దనుజసేనల మాంసంబుఁ దినఁగడంగి । భీకరో
లూకకంకముల్తూకగట్టి । యల్లసేనలపై వారి తాతపంబు ।
లగుచునింగినిజరియించెనబ్బరముగ ॥ (౧౫)

చ || పలుమఱు నాతపత్రములు బంగరుఁజెక్కిములుర్విఁ
గూల్చుచు | స్థలితధరాపరాగమున సైనికలోచన పంక్తిఁగ
ప్పుచున్ | గలఁగినఘోటకంబులును గంధగజంబులునుజ్వల
ద్రథం | బులుఁగ నరాకయుండఁగను భోరనఁ దెమైరవీచెన
య్యెడన్ || (౧౬)

చ || మెదిపినయట్టికాటుకనుమీసినవన్నియలొప్పుచుండఁ
గా | వదనగణంబుచేతబహు వారముగాఁగ విషాగ్నిఁగ్రక్కు
చు | న్బొదలి భయంకరాకృతులఁ బొల్పెడు దీప్తభుజంగ
మంబుల! యెదుటనుబాటదాఁటిచరి యింపఁదొడఁగెనుమా
టిమాటికిన్ || (౧౭)

ఉ || ఒంటమిఁబూనియున్నదను జోత్తమునయ్యెడఁగాంచి
వానిపైఁ | గంటునఁబోలెద స్తృతిని గ్రక్కునఁదెల్పఁగఁబూని
తమ్మివా | ల్లంటిమగండుఘోరుఁడయి కాలభుజంగమభీమరూ
పమై | వెంటవెలుంగునట్టిపరి వేషముఁదాలిచెనద్దినంబునన్ ||

గీ || దురముననుగూలు నసురు నెత్తురులుబల్లిఁ | గ్రోలఁగా
నెంచికుతుకంబుఁగొనెననంగఁ | గమలవనబాంధవునిమ్రోలగు
ములుగట్టి | నక్కలన్నియువాపోయెఁబెక్కుగతుల || (౧౮)

చ || పవలునుజంచలంబులున పారజవంబులునౌచుఁదార
క | ల్లివిషదరాతిసైన్యవిత తింబలుమాఱునురాలుచుండఁగా |
నవిగని దైత్యుచావునకు నైనయుపప్లవమిద్దియంచునీ | భువిఁ
గలవారల్లెఁదల పోసిరిడెందములందుసారెకున్ || (౨౦)

క || ఉడుగనితమకాంతులచేఁ | గడలన్నియునాక సముద్ర

కాశీలమేఘం । బడరనినభంబువలన । న్నిడుగులు వడఁదొడఁ
గెనినవభీషణభంగిఁ ॥ (౨౧)

చ ॥ కరమునుదారకానురుఁడు కంపిలుచుండనభంబుసా
రెకు । న్గరిసెనలాతపుంజములఁ గూరిచి కీకస శోణితంబుల ।
న్దురుసుగ దిబ్బుఖంబులను ధూమమురేఁగెను రాసభాంగధూ ।
సరరుచిఁ గాంచిక్రాలెడురజంబునుదిక్కులుఁదాల్చెనత్తఱిఁ ॥

గీ ॥ అతులనిఘాతఘోషంబు నద్రిశిఖర । దారణంబు
బరాశాంత పూరకంబుఁ గణశౌతన ముచ్చండ కాల గ
జఁ । తజఁనంబగు నొక్కనాదంబుపొడమె ॥ (౨౩)

గీ ॥ సాగరములుగలఁగ శైలముల్దూలంగఁ । బెంపు గొ
న్నపుడమి కంపమునను । నతనికరులుమ్రొగ్గె నశ్వము ల్పడి
యెను । భటులు నొకరినొకరు పట్టికొనిరి ॥ (౨౪)

క ॥ కుక్కలురవిఁజూచుచుమెడ । లుక్కలుఁబై కెత్తికణఁ
యుగళంబెరియం । దక్కకతారకుముంగల । వెక్కసముగన
అచిపిదప వెడలందొడఁగె ॥ (౨౫)

చ ॥ అఱిగొఱయింతలేక యపుడంతభయంకరమైఘనం
బుగాఁ । దొఱఁగితనంతఁగాననగు దుశ్యకునావళిమానసంబు
నం । దెఱిఁగియుదుష్టదైవమునకేఁడైఱఁజిక్కినతారకానురుఁ ।
డఱిమిన కిన్కపెల్లునఁ బ్రయాణముమానకపోయె నత్తఱిఁ ॥

చ ॥ నవముగసంభవించి పరిణామభయంకరమా నమం
గళం । బవగతమైనయంత బుధు లందఱుఁ బోవల దంచుఁజె
ప్పినఁ । జెవిఁ జొరనీకతారకుఁడు చెచ్చెరనేగనసద్గ్రహంబు

చేఁ । దవిలిన వాని కార్యలు హితంబు వచించిన రిత్త యే
యగున్ ॥ (౨౭)

ఉ ॥ ఘోరతపీచునట్టి ప్రతికూలసమీరముచేనిరస్తమై ।
ధారుణిపై వడింబడిన తారకుతక్కుపసిండిగొడ్డు తా । వార
కమిత్తినల్పనవపారణకేళికి వానికింకరు । లోభరసఁ బెట్టినట్టి
జిగిపుత్తడిగిన్నె యసంగరాజిలెన్ ॥ (౨౮)

చ ॥ నిలువఁగఁజాలదీశిరము నిక్కముగానికఁగూలునం
చుఁదాఁ । గలయనెఱింగి యప్పుడధికంబగుశోకముచేతఁబో
లెనా । బలియునిసత్కిరీటమది పల్కఱురాలెడుముత్తియంబు
ల । నృలితపుబాష్పబిందువుల బాగుగనేడ్యై రయంబుమీఱఁ
గన్ ॥ (౨౯)

గీ ॥ తోడివారలు వైశంబ తోలుచుండ । భావితస్థులె
దెల్పుచుఁజేవమీట । నసురుగ్రసియింపఁదలఁచెనోయనఁగవా
ని । మాళిగ్రద్దలుపలుమాఱువ్రాలదొడఁగె ॥ (౩౦)

శా ॥ ఆయింద్రారి సిడంబుమీదమృదితంబౌకాటుకంబో
లుచున్ । స్ఫాయన్నై జఫగామణిప్రబలశోభాయుక్తమై భీతి
సం । ధాయిప్రాగ్గ్యవిషానలంబుమియుఘాత్కారావళుల్లా
లఁగాఁ । నాయాత్రన్తననయ్యెనొక్కఁ ఘజగం బత్యద్భుతాకా
రమై ॥ (౩౧)

చ ॥ పాఠిబొరిస్యందనాగ్రమునఁ బొల్చినపావకుఁడాడు
ణంబున । స్వేరిగిభయంకరాకృతిని బేర్చిమదోద్ధతుఁడైనరా
నవే । శృంగహయకేశ సుశ్రవణచామరముల్పడిదంపుచాప

ము । నృరములుఁబూణఁతూణములుఁ జయ్యనఁగాలిచె నో
డకత్తఱ్ఱ ॥ (3౨)

గీ ॥ పరఁగఁదనచేటుఁదెల్పునుపష్టవముల । చేతనసురుం
దుసారెనిషిద్ధుఁడయ్యు । మదముకల్పిఁబ్రయాణంబువదలకుం
దు । వేళయందొక్కసురవాణి వినఁగఁబడియె ॥ (33)

ఉ ॥ ఓకరినాత్మదానవమదోద్ధతఘోరతరాజులందుము ।
క్కాఁకలుదీక్షిసట్టి బలఘాతుకుఁదొట్టిసుపర్వవీరుల । స్థూఁక
లుగూర్చివెంటఁగొనిముద్దుగమోములసామి వచ్చెబా । హా
కలితోగ్రగర్వముననాతనిమార్కొనఁబోకుమీవిఁక ॥ (3౪)

ఉ ॥ చాయధవుననుగొను నిశాతిమిరంబులు పోలెనింక
డై । తేయులువీరలాపశుపతి ప్రియసూనునెదిర్చియేమియు ।
జ్ఞేయఁగఁజాల రాజినిదినిక్కము నిక్కమగున్లదాంధనీ । ఏ
యెడవానితోడఁగలహింఁచెదవేటికిజ్ఞానహీనత ॥ (35)

గీ ॥ నింగిఁజొంబించుచున్నట్టిశృంగములను । గడలయం
దెల్లవ్యాపించి కరముమెఱయు । కొంచగుబ్బలి లలివ్రక్కలిం
చినట్టి । మేటితోడనుగలహింఁచెదేటికీవు ॥ (3౬)

సీ ॥ శ్రీకంఠతోధనుర్వేదంబుఁబఱియించి యుద్ధమందిరు
వదియొక్కమాఱు । ధారుణీశులవ్రచ్చివారిసత్తురుఁజేల్లనాత్మీ
యకోపాగ్నినార్చిపుడమిఁ । గలిగిన రాచసింగములకు సుంప
తఁకారియైతగురేణుకాసుతుండు । నతనితోదురముసేయం
గఁదలంకునీవేరీతినెదిరించిపోరఁగలవు । మదవిమూఢగర్వమి
దివీదుమాతని । కడిఁదిశక్తిబారిఁబడకుమేక । వీరుఁడైనయం
ధకారాతికొమరుని । శరణుఁజొచ్చిబ్రతుకుచిరముగాఁగ ॥ ( )

క || అనిపాడముగగనవాణి | నివినిమునుకంపిత సమస్త
విష్టపుండ్రయ్యై | దనుజుడు గినుకన్వడకుచు | ఘనముగ
మినుజూచిపలికె గంభీరోక్తికై || (౩౮)

గీ || కేరియేమంటిరభ్రసంచారులార | గుహునితోదా
నపుల్పగఁగొనిరినిక్క | మాతతంబగుమచ్చరాఘాతపీడ | మీ
రలిపుడెట్లుమఱచినవారలహహ || (౩౯)

ఉ || అంబరచారులారయనయంబును గాతికమాసమం
దుని | క్కంబుగవెట్టిఁగొన్న శునకంబులపోలికిరాత్రియండ
ర | ఇంబులభూరిమాయువులయట్టుల వడ్డినజాతమానవ |
త్యంబుబలంబుబాసటననథములాడెదరేలయుగ్రతఁ || (౪౦)

గీ || సాధువయ్యుమీదుసహవాసమునదొంగ | వారిసం
గముననుసూరిపోలె | దపసియైనవారుని తనయుండునశియిం
చు | నాదిమిమ్ముచిదపనతనిఁగూల్తు || (౪౧)

క || ఈరీతిఁబల్కియసురుండ | పారక్రోధమునఁ గత్తిబ
ట్టిననమరుల్ | వారకవెఱఁగొనిమోకా | ప్లూరకరాచికోనఁ
బఱచిరోగిదూరముగఁ || (౪౨)

క || ముఱియుచుబిట్టుగనవ్వుచు | నొఱనుండినకత్తిదూసి
యుగ్రతనతడ | త్తఱినింద్రునికడకరదము | బఱపుము వైశ
మనిసూతుఁబల్కెన్గినుకఁ || (౪౩)

క || మనమునకంఠునువేగము | గనఁబడసూతుండుదోలు
ఘనరథముననా | దనుజుడుచనిభీకరమగు | ననిమిషమైనన్యాం
బురాశియండంజేరెఁ || (౪౪)

క॥ ముంగలవేలుపులగం | బుంగనితారకుడుచండ భు
జచండములం | బొంగునబులకలదాల్చెను | సంగరకుతుకం
బుమిగులసాంద్రముగాఁగన్ || (౪౫)

గీ॥ ఇంద్రునై నికుతావార లెల్లఁగదన | కేళిలీలాముదంబు
నఁగ్రాలికరము | జవముచేమోహరించిరిసంగ రేచ్ఛ | గలుగు
వారువిలంబంబునలుపరెపుడు || (౪౬)

సుగంధి॥ మ్రోలనుండు జంభభిచ్ఛ మూత్రజంబునంత
యు | జ్వాలఁగానెదిచివైత్య సైన్యనాథులేపున | న్నాలుబా
హులెత్తిహత్తికంటువారికాయెడ | న్బాళితోవచించిరాత్త నా
మముల్రయంబునన్ || (౪౭)

చ॥ ఎదుటమెలంగుచున్నదను జేంద్రుభయంకరసైన్యవా
రిధి | న్నొదలనెకాంచినిజకారచ మూనికురుంబములెంతయేని
యు | న్బౌదరిననీశనందనుని నేత్రమునందపుడొక్కకోణమం
దొదిగెడదీయసేన యుడదుగ్రభటనజమేమిచెప్పదున్ ||

క॥ అరిబలములఁగనివెఱచిన | సురబలముల నంధకారి
సూసుడుదురము | స్విరచింపనెంచి యమృతముఁ | గురిసెడు
చూడుకలనుజూచె గురుతరకరుణన్ || (౪౮)

గీ॥ త్ర్యక్షనందనుకరుణాద్రక్ వీక్షణమున | నాహవమున
కునేల్పులుత్సహమంది | నేనెపగవారినిజింపనేతుకననిరి |
మేటిబాసట నెవడేపుమీఱకుండు || (౪౯)

ఉ॥ ఒండొరుతోడబోరిబురుహూతుభటుల్లనుజేంద్రు
సైనికు | ల్పండతరా యుధంబులవె సంగొనిమార్కొని రా

క॥ అందడిదంబులబగిలిన । బొందెళములనుండి యెగసి
పోయెడుదూది । స్తుందుగఁజడలునైనలును । దందడి సరచేత
బోలెధవళములయ్యె॥ (౫౭)

క॥ అత్తటివారలకత్తులు । నెత్తుటఁజొల్లిల్లిథామనిధివరక
రభా । స్వత్తమములగుచుఁగరముఁద । టిత్తులసాదృశ్యమవిగ
డించెన్వడిగ॥ (౫౮)

క॥ ఆమెయిఁగినుకనువీర । గ్రామణులేసినశరాళికడుబెడి
దంబై । మోములమంటలు గ్రక్కుచుఁ । బాములగమి పోలె
మింటఁబర్వెన్దొలుత॥ (౫౯)

క॥ ఉడుగకపోరెడువిలుకాం । ద్రడరుచుబాణములొడ్ల
యందుచ్చికడు । న్నడినెత్తుటఁదడియకయి । ప్పడమినివ్రచ్చి
కొనిదవ్వుపోయెనుసారిది॥ (౬౦)

క॥ పంభినవేడుకవారుర । ణంబునవడినేయు మాగణ
ములెల్లనుబూ । ర్వంబుగఁదనువుల నాటిద్వి । పఁబులఁబడఁ
ద్రోసియవియుఁబడియెన్బిదప॥ (౬౧)

క॥ అప్పుడు సైనికులేయఁగ । నిప్పులుమియునారస ములు
నింగిందఱుచై । కప్పినవైమానికులొగి । దెప్పరమునఁ దొల
గిదవ్వుతెరువేగిరట॥ (౬-౨)

క॥ విలుకాండ్రేసినబాణం । బులతాఁకునఁబగిలినింగి పా
గులుననంగా । బలువుగడేగలప్రతిరవ్వు ముల నెపముననఱచెదె
సలుబూరటిలంగ॥ (౬౩)

క॥ తెగనిండఁదిగిచివిందుల । మగలేయుశరావళులుసమ

౧౬౬ శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము.

రకుతుకమునం । దగిలినవీరులనెత్తురు । దగఁగ్రోలం దలఁచెన
నఁగదవ్వుగఁబఱచెన్ ॥ (౬౪)

గీ॥ ఆసమరవీరులొఱనుండిదూసిసట్టి । కత్తులవివారిచేతు
లఁగదిసినిండు । ముదముననుబోలె దురమందుఁగొదువలేని
కాంతికైతవముననవ్వఁ గాఁదొడంగె ॥ (౬౫)

క॥ నెత్తురుచేతందడిసిన । కత్తులుతత్పాణులందుఁగడునా
డుచుఁబె । ల్లత్తిరజోఘనమైనస । మిత్తునఁజంచలలశోభమెప్పు
గఁదాల్చెన్ ॥ (౬౬)

క॥ మేటిమగలచేతులఁగల । యీటెలుసంగ్రామభూమి
నెక్కుడురుచుల । న్నాటికిదిరుగు కృతాంతుని । గాటపునాలు
కలనంగఁగ్రాలఁదొడంగెన్ ॥ (౬౭)

క॥ భూరితరకాంతినొప్పిన । వీరులచక్రమ్ములపుడువిస్త్రుత
ముగఁబం । కేరుహబాంధవబింబ । శ్రీవెలసిరణాభ్రమునఁజరిం
పందొడఁగెన్ ॥ (౬౮)

గీ॥ కొండఱప్పుడెదురుకొన్న వారార్చిన । దండివాహనము
లనుండిపడిరి । యంతలోననితరులందఱుఁగుమిగూడి । మత్తు
చేతమోహమగున్లైరి ॥ (౬౯)

క॥ ఇదెకూల్తునంచుఁదన్నొకఁ । డెదిరింపఁగ నొక్కవీరుఁ
డెలమింజెందెన్ । మదిఁగొంకి యతఁడుమఱిస । నదిగనిదుః
ఖంబునొడెనాతండువెనెన్ ॥ (౭౦)

న॥ అందుఁగొందఱు రణప్రవీణులుముక్కాకలుదీసినపె
క్కురతోడందురంబొనరించి పరిభ్రమించిమాన్ముతముఁ జా

ట్టుముట్టిన బెట్టిదులకట్టెదుటంజేరి వేటువేటు బేరుపేరం జీగు-
చుఁగదియువారును మఱికోందఱు యుద్ధమదోద్ధతులై యని
యొనరింపనెంచి తమ్మెదిరించినశూరాశ్రేణులంగంచి చండ
భుజదండంబులు రోమాంచకంచుకితంబు లగుచుండ నితాం
తంబగు సంతసంబుఁజెందువారునై యవక్రవిక్రమంబున విహ
రించిరి మఱియును॥

గీ || కదనభూమియందు ఖడ్గభిన్నభకుం । భములనుండి
రాలుమాక్తికములు విత్తిసట్టికీర్తి బీజములను బుట్టు । నంకు
రములశోభ నధిగమించె ॥ (౭౧)

క । వీరులు బిట్టొనరించెడు । నారవములఁ బఱచుగజము
లాజనియంత ! లావరింపుచున్నస్వఃఃతితి । నారయ విదళించి
దెసల కరిగెనీర్తి ॥ (౭౨)

క । పైనున్నభటులు తెగినమ । హానాగములాశుగాహ
తాంగములగుచు । న్నానుగఁ బాతెడు రుధిరన । దీనివహము
నందు మునిగెఁ దిరుగుచునాజి ॥ (౭౩)

క ॥ ఉన్నతము లయ్యునరదము । లన్నెత్తురు తేల్లము
నిఁగి నప్పుడు రథికుల్ । పన్నిన కినుకను బగతుప । యిన్నెఱ
హుంకృతులతోడ నేసిరిశరముల్ ॥ (౭౪)

క ॥ పెనుగత్తుల చేతఁడల । ల్లునిసిన నిలమీఁదఁ గూలు
తురగములాజి । స్తునుమున్నె శాత్రువులచే । వినిహతుతా సా
దులంభువింబడద్రోసె ॥ (౭౫)

క ॥ వీరులశరముల చేఁదెగి । హానములఁ జెదవిఁగొటి

౧౬౮ శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము.

శి కొనుచుశిరంబు | ల్వారని శౌర్యముక్రోధ | మ్హారఁగఁబగ
వారి నెదిరి యప్పుడెపఱచె || (2౬)

క || అటనెలసరిములుకులన | త్తఱిఁదెగిపడుయోధవరు
ల తలలన్నింటి | న్వేటవక తమపాదంబుల | నిఱికికొనినభోం
గణమునకేగెండగల్ || (27)

గీ || ఎదిరివచ్చునట్టియిభముల కొమ్ముల | నెక్కి నిక్కు
కాల్పురుక్కుగలుగు | నాశ్వీకులునుబ్రాస హతులచే గరు
లపైఁ | బొలుచువారినేలఁ గలపిరలుక || (2౮)

క || తమపైఁ గలయోధులుశే | స్త్రములం గూలినఁదమం
త సంగరధాత్రి | భ్రమియించు కరులు సంచ | తమరు
చ్చలితాదులనఁగఁగ్రాలెన్బలుచన్ || (౨౯)

గీ || కంటునఁజెనంగ నిభములొండొంటిమీదఁ | దారసి
ల్లిన బల్కిచే వీరులప్పు | డాలమొనరించుచుండి శౌతాయుధ
ముల | మించియొండొరులనుగీటడంచెరలుక || (౩౦)

క || మొనయఁగరిదంతములతాఁ | కునఁబుట్టినయట్టిపా
వకుండస్త్రహతి | స్తునుమున్నె నేలఁ గూలిన | ఘను లన్యో
ధాగ్రసరులఁ గాల్చెన్వడిగన్ || (౩౧)

సీ || చండంబులైన వేదండములెన్నంటిగాసిఁబెట్టుచును
న్నఁగాల్వారపుడు | తత్రభువులమ్రాల దారుణతరఖడ్గ ము
ల వానినన్నింటి బిలుకుమాచిన్ | రుగ్ర కరీంద్రంబు లొడిసి
దవ్వెగనేయభటులజీవాత్తులు స్వగ్గఁగతియుఁ | దద్విగ్రహం
బులు ధారుణీగతిఁగాంచి రెండుచోటఁజాల నిండియుండఁ

సధిక తీక్ష్ణమండ లాగ్రధారావాతి । త్నోగితోడ మత్తకుంజర
ముల । భూరితుండములను వారకనటియు । యోధవరులు
మోద మొందరైరి । (౮౨)

క । కరివరములు తుండంబులఁ । గరమరుదుగనాక్రమిం
చి కాల్వరదివికి । న్బొరి వై వరాగమునసుర । తరుణులువా
రలగ్రహింపఁ దలఁచిరివేగఁ ॥ (౮౩)

క । విలుకాండ్రుగుట్టములపైఁ । గలవారును గరులమీఁ
దఁగాండాహతిమూ । ఛికాలితడవుండియుననికై । తెలిసినయో
ధాగ్రణులఁ బ్రతీక్షించిరొగిఁ ॥ (౮౪)

క । కినుకం దనుగ్రహియింపఁగ । మొనసినకరిరాజాతుం
డముఁ బెనుగత్తిఁ । దునిమియొక పత్తిదానిఁ । గొనకొని
పట్టుకొననెంచి కొమ్ములనెక్కెఁ ॥ (౮౫)

గీ । వీరుఁడొక్కఁడు పరసేనఁ జేరి యందు । భైరవా
కారమగుఖడ్గధారచేత । హస్తీదంతంబులవి మొదలంట నటికి
వేగమారంగఁ దనయంత పెడలిపఱచె ॥ (౮౬)

క । తనుభీకరతుండంబునఁ । జెనచివధిఁ పంగఁబూనువేదం
డంబుఁ । జెనువాలుచేతఁ గూలిచి । ఘనుఁడక్షత కాయుఁడై
యొకండు వెలువడెఁ ॥ (౮౭)

క । ఒకసాది కుంతమునఁదా । నొక యాశ్వీకు తొమ్ముఁ
బొడువనుర్వీఁబడుచువాఁ । డకుటిలమగుతనతొమ్మునఁ । ది
కమకఁబ్రాసమునఁ బొడువఁ దెలియండయ్యెఁ ॥ (౮౮)

చ । పరువడి కాత్రవుండు తనప్రాణములన్వారించిమిం

చినాఁడు । తురగము మీదిసాదికడుదుడఁమమూతిఁ వెలుంగు
చుండభీ । కరమగు బారుటీటియను గట్టిగఁగేలనెతాల్చి య
త్తఱి । నిరిగెసజీవుడైనకరణిఁ రణధారుణిఁజిత్రమాఁఁగఁగఁ ॥

సీ ॥ అడ్డంబు లేకున్న నశ్వంబొకండు శస్త్రంబుచేసపగ
తప్రాణుఁడగుచు । ధరణిపై నొరగిన తనసాది నశ్రువు ల్లడి
గొనుచుండఁగ విడువదయ్యె । లాఁతినాదివిపక్షశాతభల్లంబు
చేదారితాంగుండయ్యుధాత్రిమీదఁ । బడుచుమోహంబును బ
డయకకిన్న నహితుఁగూల్పఁగామదినిచ్చుగించె । నప్పుడన్యో
న్యకుంతాహతాంగులగుచు । నిద్దఱశ్వంబులను బాసియిలకు
నుటికి । శక్తికొలదిగనందుఁగచాకచియును । బొరిఘజాఘ
జిగాఁగను బోరిరలుక ॥ (౯౦)

క ॥ అరదములవారిశరముల । నరదంబుల వారలపగ
తాసువులయ్యు । స్పరిగళితచావులై ను । స్థిరముగఁగూర్చుం
డిబ్రతుకు చెల్వఁగొనిరొగి ॥ (౯౧)

గీ ॥ ఒక్కరథి శస్త్రహతి మూర్ఛ నొందియున్న । యొ
క్కరథికునిఁగొట్టంగనొగ్గఁడయ్యె । మగుడఁదెలివొంది యా
తండుజగడమునకు । రామదినిగోరినిలిచెసంగ్రామభూమి ॥

గీ ॥ రథివరులిద్దఱుపరస్పరాశు । గాళిహతులనుబ్రా
ణముల్లోలుపోయి । సురనగరికేగి యొక్కయచ్చరనుబొంది
ఘోరవైఖరి మగుడంగఁ బోరిరందు ॥ (౯౨)

క ॥ అరిదిమిథశ్వస్త్రములఁ । శిరములు దెగరథికులొ
ప్పు సిరినిద్దఱుభే । చరులై ధరమీదంబడి । పొరినాడెడుతల్క
బంధములఁజూచిరొగి ॥ (౯౩)

చ || నవముగరక్తపంకమ సృణంబగు సంగరరంగమం
దుఁదూ । ర్యవరము లెల్లమాటికి మహాద్భుతభంగిధ్వనింపు
చుండఁబ్రే । తవనితలందఱు న్నృకటితంబుగ గానము సేయు
చుండఁగాఁ । బ్రవిమలశస్త్రపాణులు కబంధము లాడఁ దొ
డంగె నొక్కటన్ ॥ (౯౧)

వ || ఈలీలనవ్వేలుపు దళంబును దొలివేలుపుబలగంబు
నుఘోరంబుగఁ బోరునెడ నసృక్తటినీ తటంబులు నిమజ్జద్ధ్వ
జినీగజరాజంబులై విరాజిల్లుచుండ స్వలక్షీచికుర విదార
కుండైన తారకుండు కినుకం గనుంగవయనంతశోణప్రభాభా
సురంబై చెలంగ సంత్రమభ్రమద్భృకుటిసుటనావికట నిట
ల తటుండై సంగ్రామకామంబున వజ్రభృత్రభృతిక కుప్పతు
ల నెదుర్కొని కవిసిన ॥

చ || పిదపసమస్తదిక్పతులు భీషణవైఖరితోడముంగలం
గదనముసేయనెంచి కుతుకంబును సమృద్ధముప్పతిల్లఁగాఁ । బ్ర
దరములం దిశావళినభంబునఁ చీకటి గొల్పుచల్కుతో । నె
దురుగవచ్చుదైత్యుఁగని యేపునఁబోరఁదొడఁగిరయ్యెడన్ ॥

శా || గ్రావేంద్రంబులమీఁదఁగిసగ్గొనువమాకాల మే
ఘుండుబా లేవక సంతతవారిధారలనుబోలెఁశాత్రవాఢీలుఁ
డౌ । దేవదేవపణ చక్రవర్తి యపుడెంతే నవ్వి ఘోరంబు
గాఁ । దావషింఁచెనుబాణముల్త్రిదశసంతానంబుపై వ్రేల్చి
డిన్ ॥ (౯౨)

గీ । కలనఁదార్క్ష్య సంఘములుకాద్రవేయాళి । కరణి

౧౭౨ శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము.

నిండ్రముఖ్య హరిదధీశు | లేయుశరముల సురనాయక శరణో
టి | గ్రుచ్చిపలుకువాఱవచ్చెనపుడె || (౯౯)

చ || అలయకతారకుండుచటులాగ్నితృణంబులఁబోలెను
జ్వల | త్ఫలములుభీకరంబులును దానవనాయకనామవణా |
సం | కలితములైన భూరివిశిఖమ్ముల చేతను దిజ్జుభస్మల
మ్ములనొగిగ ప్పినిజకారవిముక్తశరంబులఁజించెనొక్కట ||

చ || కొలఁది యిడంగరాని పెనుకోపమునంగడు భీషణా
త్ముడౌ | నలదనుజేంద్రుఁడేయు నిశితాశుగ పంక్తులు శీఘ్ర
మారఁగుం | డలివరచాద్రభావము ఘనమ్ముగఁ దాల్చి రణం
బు నందు న | బృలరిపుఁడాదిగాఁ గల సుపర్వుల బద్ధులఁజేసి
నందఱు || (౧౦౦)

ఉ || క్రాలుభుజంగపాశవిశిఖంబులచేతను బద్ధులైనది |
క్పాలురు వాసవాదులగు వారలు నూరుపుగాలిమోముల |
న్గాలిమపర్వఁబర్విడిరణంబునకు న్వెనుదీసియాపద | ల్లోలెడు
దంటయా నళికలోచన నందను డాసిరందఱు || (౧౦౧)

చ || వినునీగవేల్పునందనుని వీక్షణపాతముతోనె వా
రికా | యనుపమ నాగపాశ రచితాఖిల బంధ సమున్మిష
ద్విప | జ్జనితమహాగ్రదుఃఖమదిసర్వమువీడినఁదద్దడాసియా |
యనిమిషులెల్ల నక్కొమరు నద్భుతభంగినుతించిరొక్కట ||

సీ || మండెడుకోపాగ్ని మెండుగాఁగనుపట్టఁ జండదోర్వి
క్రమోద్దండుడైన | సురరాడ్విరోధి చెచ్చెర నాత్మ సూతుని
తోనిట్లువలుకంగఁ దొడఁగె నిపుడు | ఫణిపాశములనేనుబం
ధించినగిరిభిత్పళ్ళతులై నట్టిదిక్పాలకులను | శూలి కుమారుఁ

ఉ బాలుడక్కటికంపు కడకంటి చూపున విడిచి పుచ్చెఁ |
గానవీరల విడనాడి క్రూర్యమెనఁగ | వాని నవనికిబలిపెట్టు |
వాడ నేను | మనరథమువానిపజ్జకేపుననుదోలు | మమ్మహా
బలుతోడఁ బోరాడవలయు || (౧౦౩)

వ | అనవుడు |

ఉ | సారథితారకాసురుని స్వందనముప్పుడు దోలె త్తో
భవ | ద్వారిధిధీరఘర్షర రవంబుల బోలివ్వనులైలంగఁగా |
ఘోరరణాంగణంబునను గూలినమాతృకారమాంసకీనసాస్ప
రితరక్తపంకమునఁజక్రములెంతయుబ్రుంగుచుండఁగన్ ||

చ | ప్రళయమరుచ్చలత్పృథుల పర్వతితుల్యమునేమివీ
ధికా | దశదళిలామరాతిఁ రచితధ్వనికా ద్రముదైత్యనాథు
ని | స్తులరథరాజమయ్యెడ నెదుర్కొని రాఁగనిదేవ సైన్య
ము | ల్వడఁకుచు నాత్మధైర్యమునుబాసి చలించి తొలంగ
గ్రక్కునన్ || (౧౦౪)

ఉ | బాములఁజెందికుందెడు సుపర్వబలంబుల వానిచెం
తనం | గ్రామకుతూహలంబుననుగానఁగవచ్చెడుశంభుసూనుఁ
బే | రామునఁగాంచిభీకరశరాసముకేలను గ్రాలుచుండను |
ద్దాముఁడుతారకుండు గుహుదాపునఁజేరివచించెనీగతిఁ ||

ఉ | వీలరయోరిశంకరమునీంద్ర శిఖూభుజదహమంత
యు | న్విడుమువీడుమాయమరనేతకుబాసటయాటమాను
మీ | బాలుడవౌటమెత్తనగుబాహువులందతిభారభూతశ |
స్సాధిధరించె దేమిటికనహముఁబాలనిరథకంబగున్ ||

శా || నీవాక్కండవ పార్వతీహరులకు నైయ్యంపులు
త్రుండవై నావజ్రాభశరాళి జిక్కిజమునిం టన్జేరఁగానెంచె
దా | హవేగంబనికిందొలంగిచని పిత్రంకంబునదిట్లప్రే | మా
విభూతివసించిదానికతిర మృత్వంబుసంధింపుమీ || (౧౦౮)

గీ || వజ్రధరవై రిసగునన్ను స్వాంతమందుఁ | డెలిసిలోలఁ
గుముస్కందయీబలవిరోధి | లోతునీటనుశీఘ్రంబరాతియో
డ | పోలెమునుఁగును మునుమున్నె ముంచునిన్ను || (౧౦౯)

ప || అనిపల్కిన ||

ఉ || ఈకరణిన్వచించుదను జేశ్వరువాక్యము లాలకించిస |
త్కోకనదారుణాక్షుండయిగొబ్బుననోష్ఠము కంపమందఁగా |
నాకొమరుండుకొంకకశరాసనముంబలుమాఱుజూచుచున్వీఁ
కనుశక్తిదాఁకుచునువేడుకతోవచియించెనీగతి || (౧౧౦)

గీ || అసురనాయక నీవుపేరాముచేత | నాడినదియెల్ల నీక
హామగునునిజము | సారిదినీదోబలంబునేఁ జూచువాడ |
విల్లుమోపెట్టిశస్త్రంబువేగఁగొనుము || (౧౧౧)

మ || అనియీచందమున న్వచించుతటిలోనయ్యంబికాసం
దను | న్గనిదై త్యేంద్రుఁడుపెద్దకోపమునసందష్టస్థుడై చేరినేఁ
డనికై చండ భుజాబలంబునమహా హంకారమునైంటిపి | వెన
యశాత్రవప్యస్తభేదనములా నీకోలలనై నపుమీ || (౧౧౨)

ప || అనిపలికి ||

ఉ || శత్రుదురీక్షణీయమగు చాపముసజ్యముఁజేసియప్పు
డే | చిత్రముగాఁగఘోరములజిహ్వాగముల్పడినేనఁగ్రోధదు |

గాత్రమహాఘృజంగమముకై వడిభీషణమైనవింటఁద | జ్ఞై త్ర
మహాశుగంబులవెసన్ఫుట్టియించునుమాకుమారుపై || (౧౧౩)

గీ || తారకుఁడుకణామూలంబుఁదాఁకఁదిగుచు | ధనువ
పుడు తేజములమింట ననుపమాన | లసితచిత్రంబులనుగూర్చి
దెసలకెల్లఁబలితమురచించునాణొఘములనుగురిసె || (౧౧౪)

చ || కడువడిదానవాధిపతి కార్తుకముక్తమహాశరంబుల |
న్బొడమినఘోరనాదమునఁ బోరభటుల్భయమందుచుండన |
య్యెడసురసైని కాఁతులకు నెంతయుఁగ్రుడ్డితనంబుమీఱనా | మృ
డునికుమారుఁడెందయిన దృష్టికగోచరుఁడయ్యెఁజయ్యనన్ ||

ఉ || వీరకషడాననుండు తనవిల్లపు డెక్కిడి కణామూల
ము | న్దాఁకఁగఁదీసివై చునిశితప్రదరంబులవెల్లనవృహానీకము
నందునద్దనుజనేతధనుః ప్రహితంబులైనయ | స్తోకనిశౌతబా
ణములఁద్రుంచె సురల్నుతియింపుచుండఁగన్ || (౧౧౬)

గీ || ఆతతామరబలదుఃఖహేతువైన | యసురవరశరదు
దిఁనంబడఁగినంత | స్కందుఁడుద్దండతేజః ప్రచండుఁడైన |
చండకరుభంగివెలిఁగెనాభండనమున || (౧౧౭)

క || ఈకరణిఁగలనగుహుఁడతి | భీకరతేజంబుఁదాల్చి నె
లిఁగెడుతఱిమా | యాకరుఁడుతారకుఁడుకడు | వీరన్తాయ
పుదురంబువేగమొనర్చెన్ || (౧౧౮)

చ || కరమనినీతుఁడై యలుకఁగల్గుఁడై జయకాంక్షుఁ
దారకుం | డరయఁగశస్త్రయుద్ధము భవత్తజతోనొనరింప
రిత్తయై | పరఁగునటంచునెంచికడుఁబ్రాణిమబిట్టుగనవ్వించాప

మం । దరిదిసమీరణాస్త్రము రయంబునఁగూర్చెభయంకరం
బుగఁ ॥ (౧౧౯)

ఉ ॥ వింతగదానిఁగూర్చిననవేలములోక భయంకరంబు
న । త్యంతగభీరమానినద మారఁగ ధూళినిఛాదితాంబరా ।
శాంతరమై నితాంతముగ నకుఁనిఁగప్పి యుగాంతసంభవ ।
భ్రాంతిజనించునట్లాక ప్రభంజన మప్పుడువీచెనుక్కునఁ ॥

ఉ॥ చాలఁగఁదత్సమీరమునఁజయ్యనఁగంపముఁజెందిమొ
ల్లల । నోలిదిగీశసేనలకుఁబొల్పునొసంగుచునున్న ఛత్రము ।
ల్రాటుచుపైకినేగెడుమరాళములన్నరుడించిమించిమే । ఘా
సమానధూళిమలినాభిమునన్నలుతున్నలై చనెఁ ॥ (౧౨౦)

సీ ॥ చెలఁగుమల్లలఁబోలు జేజేలపడగలాతెమైరచేడలి
దివికినేగి । నెఱిఁతెల్లవలువల నెపమునస్వధుఁనీ ప్రాతఁసహ
ప్రవిభాతిఁగూర్చె । నాగాలిచేదూలియమరగజంబుల పైను
న్నకుభములుపగిలివేగ । బలభేదికినుకఱ్ఱకలువ్రక్కలించిన
పర్వతంబులభంగిఁ బడియెఁబుడమిఁ । బగ్గములువీడిగుట్టము
ల్పొగ్గతిలఁగ । సారథిశ్రేష్ఠులెంతయు జాతిపడఁగ । సురలర
థరాజిగాలిచేదిరుగుడువడి । ధ్వస్తమైఘాత్రిబడె విపర్యస్త
మగుచు ॥ (౧౨౧)

ఉ ॥ ఆలమునద్రిగీశబలమందలి యాశ్వికులబ్రమారనా ।
గాలిని దూలిహస్తములఁగల్గినకత్తులవీడనాడికా । లాడకయా
త్మఘోటకములన్నియు మున్నుగనేలఁదెల్లఁదా । త్కాలిక
స్త్రీఘాతములఁ గానకయేపడిరందఱుర్వరఁ ॥ (౧౨౨)

గీ ॥ దానిచేదూలివేల్పుకాల్పశములెల్ల । నాయుధంబుల

విడిచి బిట్టబడిపెద్ద । గాలిఁదూలినకారాకు గతిభ్రమించి ।
సురసరణి నేగిదవ్వుగధరణిఁబడియె॥ (౧౨౪)

క ॥ సురపతిసిరికినిశ్చేమం । కరుఁడైన గుహుండుతార
కప్రహితాస్త్ర) । త్వరఁజెడినవేల్పుదళము । స్ఫరికింపుచుది
వ్యమగుప్రభావమొనర్చె ॥ (౧౨౫)

గీ ॥ ఆప్రభావంబుచే సురలాఠిఁవిడిచి । కరము కట్టుప
కాసులై కవియుటను । గాంచి కోపాగ్ని మదిఁ బ్రజ్వలించు
చుండఁ । దారకుఁడువెండిపావకాస్త్రంబుఁబటపె॥ (౧౨౬)

వ ॥ అప్పుడయ్యెఁజ్ఞప్రయోగమాత్రంబునఁ బ్రావృట్క
లాఠికాలవలాహక ద్యుతులును నిబిడసమాచ్ఛాదిత హరిత
తులు నీలోత్పల మాలికాజాల శోభా విభాసురాకృతులున
గోచరీ కృత జగద్విత్తులునగు ధూమంబులుద్దామంబులై చె
లంగె నట్లుగిలితాళిల దిజ్జండలంబులై ఘనంబులగు ఘనం
బులచెలువున నిరంతరంబు లగు తిమిరంబుల కరణి నెగడిన
యాపాగలచే స్థగితంబగు గగనంబుంగాంచి రాయంచలుదం
చితప్రమదనమంచితంబులై మానససరోవరంబున కరుగ న్న
మకృతైనంతఁ బ్రళయవేళా ప్రజ్వలజ్వల నతులితుండై హు
తభుజిండు విమలతానదనంబులగు దిశావదనంబులనునిమి
లంబగు గగనస్థలంబు నాఢీలజ్వాలామాలికలచేతం బింజరం
బులఁగావింపుచుఁ గ్రతుభుక్కుదంబకంబుల నెక్కడంజూచినన
ఖండంబుగ మండందొడంగిన ॥

ఉ ॥ చండతరస్ఫుర జ్వలదసంహతిఁబోలెను ధూమపంక్తి
చే । నిండినయానభస్థలి వినిద్రనిరగకళవహ్నిసంభవో । ద్దం
డ మహద్భూతానవరతప్రకటాతుల హేతిసంతతి । న్దండిత

టిన్దణంబులను దారొక్కనినట్టులఁ జూడఁగాఁబడెన్ || (౧౨౭)

గీ || అళుకు రెట్టింప భేచరుల్తోలఁగి పఱవ । వికటముగ
మండు నయ్యగ్గిసకలదేవ । సైనికులఁగాల్పఁజొచ్చిన జంకివా
ర! లాగుహునిచెంతకరు దెంచిడఁగిరపుడు || (౧౨౮)

ఉ || పోలఁగఁ దారకా(స్ర)మునఁ బుట్టిన సాంద్రతరాగ్ని
ఘోరమై । కాలుచుచుండఁదద్దభయ కంపితమైతనచెంతఁ జే
రునా । వేలుపుసేనఁ గన్గొనుచు వేచిఱునవ్వు చెలంగుచుండ
నా । శూలిసుతుంచుచాపమునఁ జొప్పడఁగూర్చెను వారుణా
(స్ర)మున్ || (౧౨౯)

చ || నిబిడతమోన్రజంబు కరణిన్భయదంబయి కల్పకా
లమం । దుబ్బెడిదమైనపావకునిధూమముఁబోలినభోంగణంబు
న । న్రబలెడు గజఁతంబుల ధరాధరకూటములూడ్చుచు
న్దనం । తలబిసిమేఘరాజివితతంబుగ నెల్లెడఁబర్వెనత్తఱిన్ ||

గీ || ధీరవమున ఘోరమై దెసలనెల్లఁ । గపిశములఁజే
యు నమ్మేఘచపలయపుడు । ప్రళయమున లోకములమ్రొంగఁ
గడఁగుజమునిబెట్టిదపునాలగతివింతవెలయఁజేసె || (౧౩౦)

వ || వెండియు నక్కాదంబిని సలిల గళంబు లును మ
హోన్నతంబులునగు సంవతఃశర్వరీదుర్వార వార్వాహంబు
లచే వీక్షకాక్షిప్రావరణంబుఁ గావింపుచు సమంచితచంచ
లలచే దెసలకెల్లనసమంబగుపసఁగూర్చుచువిస్ఫూజితగజఁ
తంబులనతికాద్రంబై యుప్పరంబంతయుఁగప్పియొప్పెనిప్పగిది
సుప్పరంబుఁగ కుప్పంక్తులుంగప్పి భైరవారావంబులచే హృద
యంబుల నదల్పు నవ్వారివాహ వారంబు లపారధారల నిర
తంబుగఁ గురియందొడఁగిన ||

ఉ || భైరవమైన చీకటి నభస్థలమంతయుఁ గప్పి ఘోర
గం । భీరతరధ్వనిననుజవీరుల గుండెలు వ్రక్కలించు నావ్వా
రుణ బాణసంజనిత వారిదముల్పెనువానచేమహా । కారము
తోడ లోకములఁ గ్రమ్మినవహ్ని శమింపఁజేసినన్ || (౧౩౨)

మ || దనువాధీశుఁడు కోపమారఁగను గోదండంబుఁగల్గొ
తమం దెనయందీసిభయంక రాకృతుల చేనేపాతురప్రాళివా
యనిమేషధ్వజనీవ్రజంబులుభయోపాత్తంబులై పాటముఁమ్రొ
నవాల్లాల్పుకుమారునుక్కు-సెడఁగా మోదెన్నమగ్రోద్ధతిన్ ||

చ || సమరకళావిశారదుఁడు శంభుకుమారుఁడు యోగి
తెంపుమై । యమనియమాదియోగముల నద్భుతసంసరణప్ర
భూతమై । యమరు నిరంతరోగ్ర విషయ నైజముం బలెము
ల్కు లన్జయ । క్రమమగు వింటితోనతనికాండములన్దనుమా
డెనుద్ధతిన్ || (౧౩౩)

గీ || భృకుటిభయదాస్యఁడుద్దీప్తరోషదహనుఁడగుచుఁదా
రకుండరదంబు డిగియుఖేల । దుగ్రచటులాసి ధారణోదగ్రగ
తిని । బురవిరోధి కుమారుపై కరిగెవేగ || (౧౩౪)

ఉ || అచ్చెరువారఁగా సురల కాపఁగరాని భుజాబలంబు
చే । నచ్చటఁదారసిల్లియెదురై చనుదెంచుచు నున్న తారకు ।
న్గొచ్చునఁజూచి స్కందుఁడు వికాసముమోమున లంకరింపఁ
గా । నొచ్చెములేని కల్ప దహనోజ్వల శక్తినివైచే వా
నిపై || (౧౩౫)

సీ || బలవై రిముఖ్యదిక్పాలురకెల్లను సమ్మదాశ్రజలంబుగ్ర
మ్ముదేర । దానవాధీశ్వర పైనికులకు శోకసంతప్తబాష్పము
ల్పందడింప । నురుతరప్రభలచే నుద్ద్యోతి తాకాశ హరిదంత

రాశమైయరుగుదెంచి । యాశక్తియల తారకాసురనాయకు
వెడదటొమ్మునబడబుడమిఁగూలు । నతనిశక్తిహృతప్రాణున
నుపమాన । కల్పవాతాహతాద్రి శృంగంబుఁ బోలెఁ గాంచి
రోమాంచ పరిలసద్దాత్రులగుచు । నింద్రముఖనిజ్జారులువే
డ్కుఁజెందిరిపుడు ॥ (౧౩౭)

చ ॥ ప్రళయమునందుఁగూలుగిరి రాజముభంగినిగయ్య
మందునా । బలియుఁడు తారకుండెచటఁ బ్రాణములన్నిడనా
డికూలెనా । యిలలలిఁగ్రుంగుచుండఁ గనహీనుఁడు తద్భరకా
తరంబుతా । పడగల నేయిటన్నిలుగు పైకొనఁ దాల్చె మహా
ద్యుతంబుగఁ ॥ (౧౩౮)

గీ ॥ తారకునిఁగూల్చి నట్టికుమారుమీఁద । నురభద్రదీపీచిశి
శిరశీకరయుతంబుఁ । బరిమళా సక్తరోలంబ భరితమైన । క
ల్పసుమవృష్టి దివినుండికరముఁగురిసె ॥ (౧౩౯)

చ ॥ పులకభరంబుననవచపూగములెల్లనువీడుచుండఁగా ।
నెలమిని మోముదమ్ములు సమిధశుభద్యుతిఁ దాల్చుచుండఁ
గా । బలిపుఁదాదిగాఁగలసుపర్వులఖర్వబలప్రశస్తమై । వెలిఁ
గెడుతారకారిభుజవిక్రమమున్నినుతించిరొక్కటఁ ॥ (౧౪౦)

ఉ ॥ శ్రీకరుఁడున్విరోధిజయశీలుఁడుశంభుతనూజఁ దాజి
లో । లోకహృదంతశల్యమతి లోకబలుండును నైనతారకు ।
స్వీకనుగూల్చినంత బలభేదినుపర్వ కిరీటరత్న శో । భాకలి
తాంఘ్రియైత్రిదివపట్టణమేలెసుఖంబుమీఱఁగఁ ॥ (౧౪౧)

క ॥ హర్యక్షరాజశౌర్యా । వీర్యవశీకృతసమస్తవిద్విద్య
ర్యా । యద్యమతేజసమగ్రా । దార్యాధరితాంగరాజదపిక
తచర్యా ॥ (౧౪౨)

(తోటకము) గిరిరాట్క-రిరా ట్కమకీతిఁ- ధనా । పురజి
న్దురజిన్నతిపుణ్యనిధీ । యురగీవరగీతగుణోత్క-రధీ । శరధీక
రదీకృతశత్రునృపా ॥

గద్యము ॥ ఇదిశ్రీముకుంద చరణారవింద వందనానందమ
రందతుందిల మానసేందిందిరుండును శ్రీమస్తుద్దుక్ష్మధ
రాపురందర నిరంతర విశ్రాంతి వివిధమణి కనకభూ
షణ సదంబరాలంకార మహాగ్రహారాది సముపభో
గసంజాతప్రమోదసుందరుండునశేష భాషాశేష
సారస్వత శేష శాస్త్రి ప్రియ చ్ఛాత్రుండును
బిరుదరాజకులకలశాంభోధి రాకాశశాంక
వేంకటాద్రిరాజపాత్రుండును జెంగల్వరా
జకవిరాజసుపుత్రుండు నుభయభాషా
భూషణుండునురసికతోషణుండును
సుకవివిధేయుండునగు శేషాద్రినా
మధేయుండు విరచించిన కు
మారసంభవ కావ్యంబున
సర్వంబును
షష్ఠాశ్వాసము.
శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవకావ్యము.
సంపూర్ణము.

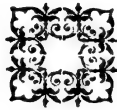
పుట సంఖ్య . పజ్జిక . . . . తప్పు . . . . . బప్పు . . . . .

౨	౨౧	శిశామణి	శిఖామణి
౧౧	౭	శ వ౯ద	శ ర్నద
౧౪	౯	పుక్కిటఁ	పొక్కిటఁ
౧౬	౧౪	తొజాంటితి	తొంటిజాతి
౧౯	౧౯	నూనాథకొంలున	నూనార్థంబులున
౨౧	౪	లనయమై	లనయనమై
౨౨	౩	నందఁను	నందఁడు
౨౨	౧౧	ఎల్లడ	ఎల్లెడ
౨౪	౧	కవ్వలిజది	కవ్వలిజడి
,,	౧౬	నిట్టిటు	నిట్టటు
౩౬	౨౦	చంచల	చంచల
౪౬	౪	పాలుపెట్టుక	పాలుపెట్టక
౫౮	౧౨	జనింప	జనింప
౭౬	౨	గావరము	గారవము
౭౮	౮	కంలకు	కంతుల
౮౨	౬	వీణక్ష	వీక్షణ
౮౪	౧౭	దలంచె	దలంచెద
౯౦	౭	వచింపఁగ	వచియింప
౯౪	౫	తడిసిన	తడిసిన

పుటసంఖ్య .	పక్షిగ్-	తప్పు .	బిప్పు .
„	౮	మయ్యను	మయ్యను
„	౨౨	సంకోచంబు	సంకోచంబు
౧౦౦	౧౯	శాయపు	వాయపు
౧౦౧	౨౧	పమోద	ప్రమోద
౧౦౩	౧౭	నాకృతిగా	నాకృతిగాం
౧౦౬	౧	మానాడ్కి	మాడ్కినా
„	„	వీర్యము	వీర్యము
౧౦౭	౨	సిరిగతి	సిరినది
„	„	వున్న	వు. జన్న
౧౦౮	౯	వేడెడరటంచు	వేడెడినటంచు
„	౧౧	తురషా	తుషార
౧౧౦	౧౧	తుంగుండు	తుండుండు
౧౧౧	౧౪	విస్తృతాస్య	విస్తృతాస్య
౧౧౪	౨౦	వ్వడిగ్	వ్వడిగ్
౧౧౬	౨౦	జేరివా	జేరినవా
౧౧౭	౨	కుసుమ	కుసుమ
౧౧౯	౧౪	యొఱ్ఱండుల	యొఱ్ఱండుల
౧౨౨	౩	జేరదీసి	జేరదీసి
౧౩౦	౨౨	తరుణా	తనరుణా

పుటసంఖ్య .	పజ్జీ .	తస్య .	విషయ .
౧౩౨	౧౧	వైయాకృతము	వికృతమున
౧౩౪	౧౨	మీదేర్థము	మీదేర్థము
౧౪౪	౨౨	దీపనలు	దీపనలు
౧౪౬	౪	పెల్లునన	పెల్లునన
౧౫౦	౧౫	త్వత	త్వత
౧౫౭	౧౪	ట్టది	ట్టది
౧౭౫	౨౦	కరమనినీ	కరమనినీ
౧౭౯	౨౨	సమదాశ్ర	సమదాశ్ర

శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవ కృతి ప్రశంస.

మహారాజశ్రీ, విరుదరాజ శేషాద్రిరాజుగారిచేఁ దెనిగింపఁబడిన, శ్రీమదాంధ్ర కుమార సంభవమును సాంతముగఁ జదివినారము. కవిత్వము పెటుకుగాక మాదృశమును వహించియున్నది. ఈకవి యింతకుమున్ను “ ౧- చంపు విరాటపర్వము. ౨- పుష్పబాణ విలాసము” లోనగు గ్రంథములను వ్రాసియున్నాఁడు. వానిని విమర్శించియున్నారము. కవనము రానురాను జూను మీఱుచున్నయది. “ కుమారసంభవము విజ్ఞులు మేలుభక్తీయనంగఁడె ! స్రింపుము, గోస్తనీరసముఁగేరు మృదూక్తిమదంకితంబుగఁ” అనికృతిపతి గోరనట్లేయీ గ్రంథమంతయు ద్రాక్షౌపాకమున వ్రాయఁబడినదనుటకు సంశయములేదు. ఇప్పటి కన్పలలోఁ గొందఱి పెడకట్టెలవలెఁ “ దనదికొంత రాశ్మిపాకవారిపైత్యముకొంత” యను నటుల నీరసమైన నూతన పద్యములను; అప్రశస్తమైన రల-దడవబ-గఘ-బథలప్రాసములం గలిపి వ్రాయక ప్రాచీనాచారము నవలంబించి వ్రాసినందున నీగ్రంథమునకు విశేషఖ్యాతి వచ్చుననుటకు సందియము లేదు. ఈగ్రంథమున నించుమించుగఁ దొమ్మిదివందల పద్యములున్నవి. ఈగ్రంథకర్త, మహారాజరాజశ్రీ శ్రీ వెలుగోటి ముద్దుకృష్ణ యాచభూషింద్రుల వారి యాస్థాన కవి తిఖామణియై ఖ్యాతిని వహించి యున్నాఁ

డు. ఆంధ్ర భాషాభివృద్ధికై యీ ప్రభురత్నము మిగులఁ బ్ర
యాసముం గైకొని, పండితసింహులం జేర్చుకొనుచు, గ్రంథ
ముల స్వకీయ ముదాక్షర శాలయందుఁ బ్రకటించుచుండు
ట లోకవిదితమైన యంశము. ఇఁకఁ గృతికర్తంగూర్చి యిం
చుక ప్రశంసించుము.

క॥ దాక్షిణ్యపాకమునందగు ।

వీక్షింప భవత్ప్రభంధ విధమసదృశమా ।

లక్షణవిచక్షణాగ్రణి ।

యీక్షితినిది వెలయుఁగాత, యినతారకమై ॥

క॥ కుటిలకటూక్తులచేనల ।

మటపెట్టక భారతిఁ గ్రమంబుగ మృదువౌ ।

నటుచేసుకొంటిమేల్ నీ ।

పటుపద్యసముచ్చయంబుబాగై తనరున్ ॥

కృతిపతింగుఱించి.

క॥ జిష్ణుండై, శ్రీముద్దుల ।

కృష్ణమహీపాలవిభుఁడుకీర్తిగనుత, వ ।

ధిష్ణుప్రతిభఁదెనుంగున్ ।

గృష్ణవిభునికరణిఁబోచిగేయస్ఫూర్తిన్ ॥

అముద్రితగ్రంథచింతతామణిపత్రికాధిపతి.

కాళిదాసకృత కుమారసంభవముయొక్క ఆంధ్రీకరణము

యొక్క విమర్శనము.

ఈ గ్రంథము శ్రీవేంకటగిరిరాజాగారిసోదరులగు శ్రీముద్దు కృష్ణయూచేంద్రబహదర్ గారి ప్రేరణచేదదాస్థానకవీంద్రుడు సుభయభాషాభూషణుండునగు బిరుదరాజ శేషాద్రిరాజకవి వరుచేవిరచింపబడె. ఇయ్యదిసంస్కృతమాతృకకుసరియైభేదమనునది యించుక యైనను కలుగక మిక్కిలి గమనికతో నాంధ్రీకరింపబడినది, ఈయాంధ్రీకరణమున యీకవివరు నకుంగల భాషాచమత్కృతియెంతయు తేటపడుచున్నది. కడ వఱకుమిగుల సులభమైనశైలియందు మృదువగుటవృద్ధమగు ద్రాక్షాపాకముననే రచింపబడెను.

కాళిదాసమహాకవివరుచమత్కృతి నెఱుంగఁగోరువారెల్లరు సీగ్రంథమును జదువుటయావశ్యకమని మాయభిప్రాయము. మఱియును వీరింతకు పూర్వము రచించిన చంపూవిరాట పర్వముకన్నను మిక్కిలి శ్లాఘనీయముగనున్నది, ఒక గ్రంథ ముయొక్క ఆంధ్రీకరణముననింతటి సులభశైలిని వ్రాయుట మిక్కిలి కష్టతరముకావున నిక్కవిగారెంతయుకొనియాడఁదగియున్నారు. ఈకృతివలన సీకవివరునకు తప్పకకల్లుఖ్యాతినెఱిగి శ్రీముద్దుకృష్ణయూచేంద్రులు, తనయాదార్యము నెఱపియిట్టియనేక గ్రంథములను రచించు నట్లుచేసి యాంధ్రభాషా వృద్ధికిందగుమాగము నేర్పరతురని నమ్ముచున్నాము.

ఇట్లు, వారూదర్శిని.

కృతి ప్రశంస.

మహారాజరాజశ్రీ రాజా వెలుగోటి ముద్దుకృష్ణయ్యారచేం
 ద్రులవారి కంకితంబుగఁ దదాస్థానకవియగు బిరుదరాజశేషా
 ద్రిరాజుచే విరచితంబగు నాంధ్రీకుమార సుభవము మాప
 త్రికాస్థానముంగరం బలంకరించినయది. ఏదియైన నొకగ్రం
 థమునకు న్భాషాంతరీకరణము గావించు నెడ ముఖ్యముగ శృ
 త్యాదియందుఁ గవియొక్క-సామర్థ్యము గొంచెమగపఱచు
 టకుఁగృతిపతియొక్క-వంశానుక్రమణికయే తగుస్థలంబైయుం
 డనోపు, వెండియుం గవితావధూతి నప్టాదశ వర్ణనాయు
 తంబుగనులక్షణవ్యాకరణార్థగుంభన పదరసాలంకార సా
 హిత్య సప్రదాయ మృదుమధురపాక శయ్యాదిగుణముల
 బరిపూర్ణి నొందించి రచించుట సులభమ్మని యెంచవలనుగా
 దు, ప్రస్తావితకృతిపతి చిరకాలంబుగ దశదిశాంతముల వ్యా
 పించియుండిన యశఃకాంతచే బ్రతిష్ఠావంతముగ నున్న యు
 త్తమరాజవంశంబున బుట్టినట్టివార లగుటంజేసి గ్రంథకర్త
 నారి యభ్యుదయముంగోరి యభివర్ణించిన వర్ణనాంశము
 లకు దగియున్నాడనియే నిశ్చంకముగ నొప్పుకొనవలసి యు
 న్నది అయినను పతేమాసమునం దిట్టివర్ణనలం తగరుచ్య
 ములుగావని కొండటి యభిప్రాయము అదెట్లున్నను గులశీల
 శమదమాదులు పారంపర్యముగ వచ్చునవియగుటచే దద్దం

శక్తులెల్లెడలం బూజనీయులే యగుదురని ముమ్మాటిని వ
క్కాణింపఁదగు. ఆరయ నీగ్రంథము మృదుమధురలలిత సౌ
ష్ఠవాది సుగుణసంపత్తిచేనొప్పచుఁ జెఱకుతుదనుండి మొద
టికి గ్రమక్రమముగ రుచిగొనినయటుల సరణిజూడంజూడ స
రసతగల్గి మధురిను మీఱి చవులొసంగు చున్నది. వేయేల
యీగ్రంథాదిశాదూల మట్టిమొక పద్దియము స్వకపోలక
ల్పితముగాఁగావింపఁగలవారేనంగద దీనినిష్ఠమర్శింపఁబూ
ననవలగుదురు, మెడియుమన దొరతనమువారుకలాశౌ
రాప్రవేశ పరీక్షలకు నెక్కడిదో యాద్యంతములు లేనివియు
బాహితయతుక డపుం దిడికలలోనివియు నినుప గుగ్గిళ్లచంపం
బున నవ్వీద్యాభుజులకు గొఱుకు వడనివియునగు స్త్రీప్రగ్రంథ
ముల బాతములువెట్టి విద్యాభుజుల గష్టపటచుటకంటె నిష్ఠి
యాభుజుల సాత్వికగ్రంథముల నేలామేర్పఱింపరు, ఈగ్రం
థము బ్రథమశాస్త్రపరీక్షకుబహనీయగ్రంథముగ నుండఁదగు
ననిమాయభిప్రాయము.

౧-౧౨-౯౪సం॥

ఇట్లు

ఆంధ్రప్రకాశిక.

శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము .

ఇది, శ్రీమత్కాళిదాస కవీశ్వర నిర్మితమైన కుమారసం
భవమను సంస్కృత కావ్యమునకు భాషాంతరీకరణము .

ఇద్దిమూలమువలెఁగోవలపద్యాత్మకమేయకాను. కాని, పద్యమునకుఁ బద్యమన న్సరిగాఁ గానంబడకున్నది. ఐనను, రచన సరసముగానేయున్నది. ఈయది, యీయదనఁ వేంకటగిరి సంస్థానాధిపానుజులైన, మ॥ రా॥ రా॥ రాజా వెలుగోటి ముస్తకృష్ణయాచేంద్రుల కంకితంబుగఁ దదాస్థానకవీంద్రుండు నుభయభాషా భూషణుండు నగు, శ్రీమద్భిరుదరాజ శేషాద్రిరాజకవిచే విరచితము; బ్రహ్మశ్రీ దేశభట్ల జానకీరామ పండితులచేఁ బరిష్కృతము; వేంకటగిరి నగరీ మండనంబగు, శ్రీకాశీవిశ్వనాథ ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము; కృతినాథాజ్ఞచేతఁ బ్రకటితము; కృతికతఁచేఁ బ్రేషితము; సంజీవనీ సముపలబ్ధము. ఇందు నిందునందువలెం దోష మేదియుఁ గానంబడవయ్యెడు. గుణములేమోకొల్లగఁ గనఁబడుచున్నవి. ఇందువల్ల “శ్లో॥ దోషాణాంచగుణానాంచ త్వయిసంఖ్యానవిద్యతే । గుణానామప్రమేయత్వాద్దోషాణామ ప్యసంభవాత్ ॥” అను నీప్రాచీనశ్లోకమున కిది లక్ష్యమని చెప్పనొప్పియున్నది. ఈ కృతిలో నేదియెట్లున్నను, అది మాశీరూపమంగళాచరణ పద్యము; “శా॥ శ్రీమద్భీష్మసుతాక్షికజ్జలనమా శ్లిష్టోష్ఠుఁడైచేరిన । న్నిమోవిన్నలుపేమియన్నఁదరుణీనీచూపుపై సోకఁగా । నీమాడ్కిన్నలుపయ్యెఁ జూడకయెముద్దిప్తుంచు సత్యన్భృత । ప్రేమంజేసెడు కృష్ణుఁడేలుతఁగృవఁ శ్రీముద్దుకృష్ణాధిపుఁ ॥,, అను దీని కా కృతిపతిగారేమి ప్రవీణారమని కవికి సత్కార

ము సేసిరోకాని, మేమన్నం దీనికిం దగినట్లీకవి నేరున్నతూరిం
ప తేరని నొక్కి వక్కాణించుచున్నారము. కావునఁ గృతిశ్
తమాట యేటికిఁగాని, కృతినాయకుని భాగ్యాతిశయమున
కెంతయు సంతసించుచున్నారము. చేపెడునను క్రియాజన్యవిశే
షణము, చలెడునని యుండుట సముచితమని యారాజభూ
షణకవి కెఱిగించుచున్నారము. ఈకాలమున నిట్టికవుల ని
ట్టులేని సమ్మానించి తమసమ్ముఖమ్మున నునిచికొనుటం దలంచి
యా కృతినాయకులను విద్వత్ప్రభువులే యని వినుతించుచు
న్నాము. ఇంతటిప్రభు సమాశ్రయ మబ్బినందున నబ్బట్టురా
జుకవి భాగ్యశాలియ యని భావించుచున్నాము. “ భోజుని
వంటి రాజున్నఁ, గాళిదాసునివంటి కవి యప్పుడేచొప్పడు,,
ననులోకోక్తి యుక్తమనియే యిత్తఱిం దలంచుచున్నాము.

జయసం॥ఆశ్వయుజ బ॥
౧౨ గురువారము.

కొక్కొండ. వేంకటరత్నము
పంతులు. ఆంధ్రభాషా సంజీవనీ
పత్రికాధిపతి.

అభిప్రాయములు.

శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంధనమను పద్యకావ్యమును స్థాలీ
పులాక న్యాయముగా పరికించినాడను.

గ్రంథము లలితపదబంధ మనోహరమై శ్రవణ సుధగమై
అథాస్ఫూర్తిగలిగి సలక్షణమై కదళీపాకంబున నొప్పారు

చున్నది. సదమునకథఁ మైవాక్యాఁకఁ మేర్పడకపోవుట, తా
త్పర్యము స్ఫురింపుచున్నను పదసమన్వయము లేకపోవుట,
అన్వయము సామాన్యవలె నెటులీడ్చినను వచ్చుచునే యుం
డుట, యెట్లువచ్చినను తుదకు మోసమేలగుట, కవనమునిం
డతిక్కలుండుట, చదువువారికిఁ దెక్కపట్టుకొనుట, అథఁము
చెప్పఁ బూనువారికి డగుఁజ్ఞికపడుట, ఇత్యాద్యవాంతరమునీ
కాలపుగ్రంథములలో బహుళముగా నుండునవి, దీనియందు
నాచూచినవఱకు నగపడలేదు, ఈగ్రంథమునకు నేను మిగు
ల నానందించుచున్నాను.

వేదము మొకట్రాయశాస్త్రమ్.

సంస్కృత ప్రధానపండితుఁడు, శ్రీస్థియైకాకాలేజి,
మద్రాసు.

శ్రీ.

గీ॥ భతఁ నెలుగోటిసద్వంశభవుఁడుముద్దు|
కృష్ణయాచేంద్రబహదరు కీర్తిఁఘనుఁడు|
కతఁ శేషాద్రిరాజుగాఁ గలుగుశ్రీకు|
మారసంభవమునుగంటి మానితముగ॥

క॥ మృదుమధుగంబగుహలుకులు|
సదమలచరితంబుగుణము సదలంకృతులు॥
బొడలగశృంగారంబే|
హృదయముఁగఱగించ దీనుకృతికన్యకయు॥

గీ॥ ధరణిఁ జేపట్టు వారేది తిరిగితిరిగి
 పూనిశేషాద్రవలుకంగ ముద్దుకృష్ణుని
 జెలఁగిభతఁ నుగాఁగొని శ్రీకుమార
 సంభవముఁగాంచె నాంధ్రభాషావధూతి॥

గీ॥ విబుధహృదఁకరంబౌట వెలయుభతఁ
 రాజహాళీశుఁడైయుంటఁ దేజమీల
 నమ్మికగనంగ లోకహితమ్ముశ్రీకు
 మారసంభవ మిలనుఁజెన్నారకున్నె॥

ఉ॥ సాంప్రవిభుత్వభూషితులు సారథనాథ్యులులేదభూష
 రా । జేంద్రులుమాతృభాషనున హీనవయామం బ్రాచీనస్వ
 శః । శృంధికనిత్యరాకలవశంబుగఁజేసిజగఁబుమీయూ । పే
 దుగ్రినిముద్దుకృష్ణమను జేంద్రునిబోలఁగ లేక గాకిల॥

క॥ కవిజీవాధారంబుగ
 కువలయమిత్రుండునగుచు కొమరగునీవి
 భవనస్తవనీయుండై ।
 భువివెలిఁగెనుముద్దుకృష్ణ భూపాజ్ఞుండు॥
 వా - సుబ్బరావు.

శ్రీ రస్తు.

క॥ శ్రీబిరుదరాజసంతతి
 జాబుధనికరప్రదత్త సాధకబిరుద
 ప్రాబల్యభవ్యకవితా
 శ్రీబంధురవిమలపదవి శేషాద్రికవీ॥

ఉ॥ నాదువిమర్శనమ్మునుసు నమ్ముగ నెంచియదిచ్చగించిమీ!
రావరముంచిపంచినమ హాకృతినాంధ్రీకుమారసంభవం । బీ
దినమేపరించిముగి యించితిఁ గాంచితి నెంతయేనిస । మ్రోద
ముతత్ప్రబంధముప్ర భూతగుణమ్ములఁదేజరిల్లుట॥

గీ॥ మున్ను మీరంచినట్టి చంపూవిరాట।
పర్వమునకన్న మిన్నయై పరఁగెనిది।
సానవెట్టినరితనంబు చందమొందె।
నతులభవదీయ కవితశేషాద్రిరాజ॥

మ॥ సరసాగ్రేసరచక్రవర్తియువిభా స్వత్పాండితీమండి
శుం । డరయన్వేంకటరత్న సత్కవి తదీయస్తోత్రపాత్రంబుగా।
బరఁగె॥ మీకృతినత్కృతీయిఁకఁబు రోభాగుల్లశంకాసము।
త్కరులైనంపరమేమి! సాదరత విద్వాంసులప్రశంసింపఁగ॥

నసంతతిలకము ॥ దోష్టైకదృజ్ఞిచయ దుర్భర గర్వమా
గ॥ । భాషాంతరీకరణ పాండితి బాగుమీర॥ । భాషాభివృద్ధి
కింబు పాలుపడంగనిచ్చల్ । శేషాద్రిరాజకవి శేఖరమీకుమేలా॥

దుర్భా - సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, నెల్లూరు.

శేషాద్రి రాజ కవికి సభవా రొసగిన

పంచరత్న పద్యములు.

ఉ ॥ శ్రీద్రుహిణాధిప ప్రియుఁడుశీతకరాంకితశేఖరుండు,ని
న్దివసురద్విపన్ని కరనిత్యని షూదన నిశ్చలుండు,క । ల్పద్రు
వదాన్యఁడీశ్వరుండు, భక్తజనప్రియుఁ డిచ్చఁగాతశే! షాద్రికి,
శ్రీముఁగీతియు ద్విపజ్జయ ము॥ సదభీష్ట సిద్ధియు॥ ॥

ఉ॥ మాదికిమీరు తేటలగుమాటలు పాటిల,గోస్తనీరసా!
తొంద్రముగాఁగ,నాంధ్ర)కవికుంజరులెల్లరు నుల్లసిల్లసం । విద్ర
మ,భద్రమూర్తియయి,వేడుకనాంధ్ర)కుమారసంభవం । బుద్ధి
సుతాధినాథు కరుణాప్తి,రచించె,నితండు బేలయే? ॥

ఉ॥ హా!సురభాషభాసురముతాసుకృతుల్ సుకృతు ల్రచించి
చివి । ద్యాసమభాసమానులయిరంట,జగద్విదితంబు,సంస్కృ
తా । భ్యాసవిలాసభాసులకె యయ్య విగవ్యముతాటనాంధ్ర
మా! మాసరసుల్ కృతజ్ఞులురసజ్ఞులువానిఁడెనుంగుచేసినన్ ॥

చ॥ సరసజ్ఞులైకసన్నత ప్రసంగముసంగ,నవార్థ, సారథీ!
స్ఫురణఃగృతుల్ కృతుల్ సలుపఁ జూడఁగలేక యపార్థసారథీ!
స్ఫురణశిలీముఖప్రతిమముల్, పలుకుల్ నెఱపంగఁజాలమేలె!
రసికుకీర్తినదిశశిలేఖఁగళంకమురీతిఁగ్రాలదే? ॥

ఉ॥ ధన్యఁడుకృష్ణరాయపసుభాపతిపోయిననాటగోలెసా!
మావ్యసృపుల్ తనుంగనమి మక్కువఁజిక్కినయాంధ్రకాంతనే
డన్యలరీతిఁగాకపరమాప్తిమెలంగెడిముద్దుకృష్ణరా । జన్మని
చాపుగాంచెను, రసజ్ఞుఁడతండు నృపాలమాత్రుఁడే?

డిసంబరు తే०౬ది

ఇట్లు

రవ సం॥

నెల్లూరి మహాసభవారు.

క॥ శ్రీవెలయుముద్దుకృష్ణమ!

హీవరకారుణ్యపాత్రహేలామిత్రా!

శ్రీవిభుభజనాసమ్య!

క్వావనసుమనీషయుభయ భాషాభూషా॥

క॥ నీవురచించినకబ్బము।
 నేవేడుకఁగంటిగోస్తనీరసప్రాదు।
 రాబ్బవంబై యాంధ్రవచో।
 జీవంబైతనరెసుకవిశేఖరులలరక॥

చ॥ నిలసితవాక్చమత్రియల వేడుకపుట్టఁగఁ జేయఁజాలుది । మ్ములనిరు బాసలిందురస ముల్యైలయగవితాలతాంతముల్ ; మొలువఁగఁజేయఁజాలుదిటుముద్దులుగుల్మసగద్యపద్యమై । యలరుకుమారసంభవము నాంధ్రమున న్రచియించుటబ్రమే॥

శ్లో॥ శబ్దసౌస్థవమును రసజ్ఞతయులేని।
 మూఢుఁడునువృద్ధునకు నెట్లు ముదముఁగూర్చు।
 కాన్యకన్యక చతుర్ శృంగారరసిక।
 యువశిఖామణులకెకాక యుద్వియందు॥

క॥ కమ్మనిపల్కులనెవ్వరిఁ।
 గిమ్మననీకుండఁగలిత గీల్కొల్పితిని।
 సొమ్మగుసుమ్మిదియేమొ।
 చెప్పమ్మనులేదిందు నెందు శేషాద్రికవి॥

ఇట్లు,
 మిత్రుఁడు, కొ. శ్రీనివాసార్యకవి.

శ్రీమదాంధ్ర కుమారసంభవము;—

మ.రా.రాశ్రీ, రాజా వెలుగోటి ముద్దుకృష్ణయాచేంద్రీ
బహదరుగారి యాస్థాన కవీంద్రుండగు, మ-రా-రాశ్రీ, బిరు
దరాజ, శేషాద్రిరాజ కవివర్యునిచే రచితమైన యీగ్రంథ
తల్లజంబు మాకార్యస్థానంబు జేరెను, ఇయ్యది కాళిదాస
కవీశ్వర విరచితంబగు సంస్కృత భాషయందలి కుమారసం
భవంబునకు నాంధ్రీకరణము, తొలుత నిక్కవి శిరోమణిచే
జంపువిరాటపర్వంబును, పుష్పబాణ విలాసంబును దెనిగిం
పఁబడినవి, ఈతని భాషాంతరీకరణశక్తి నియాంధ్ర కుమా
ర సంభవమే తెలుపుచున్నది, కవి వాగ్ధోరణి మనోహరంబు
వణనలన్ననో కాళిదాసువేయయ్యెను, కథాసరణి యుల్లా
సజనకంబు, ఇట్లుండ నిక్కావ్యంబు సుధీజనసంతానితంబగుట
యబ్బరంబె? ఇక్కాలంబున నిట్లాంధ్రకవుల నాదరించి తె
నుగుబాస పాలతిపెంపునకుఁ బాడుపడురాజు లీముద్దుకృష్ణ
యాచేంద్రులుదక్క నొరులులేమికి దగచువారు.

ఇట్లు,
వై జయంతిపత్రికాధిపతి,
పి. శ్రీనివాసార్యుర్.

